

SİGORTA HUKUKU DERGİSİ

Yıl : 1996

Sayı :

SİGORTA MURAKABE KANUNU'NDA DEĞİŞİKLİK YAPAN 539 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ SEMPOZYUMU 23 Aralık 1994

Tebliğler – Tartışmalar

SİGORTA HUKUKU TÜRK DERNEĞİ

SİGORTA HUKUKU DERGİSİ

Yıl : 1996

Sayı : 1

7397 SAYILI

SİGORTA MURAKABE KANUNU'NUN

BAZI MADDELERİNDE

DEĞİŞİKLİK YAPAN

539 SAYILI K.H.K'NİN

DEĞERLENDİRİLMESİ

SEMPOZYUMU

23 Aralık 1994

Tebliğler — Tartışmalar

SİGORTA HUKUKU TÜRK DERNEĞİ

Basıma hazırlayan : Av. Muazzez KABAKLARLI
Dizgi, mizanpaj : Bilgi-Başarı Yayın Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Baskı : Yazır Matbaacılık Koll. Şti.
İstanbul - Haziran 1996

İÇİNDEKİLER

Sigorta Hukuku

Türk Derneği adına sahibi :

Prof. Dr. Rayegân KENDER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Fadıl GÜVENÇ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ

(Başkan)

Doç. Dr. Samim ÜNAN

Av. Muazzez KABAKLARLI

Yeni Sigorta Hukuku Dergisi1

Prof. Dr. Rayegân Kender

S.H.T.D. Yönetim Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Tahir Çağa'nın Ardından.....3

Prof. Dr. Rayegân Kender -

Doç. Dr. Samim Ünan

Sempozyumu Açış Konuşması4

I. Tebliğ.....5

Prof. Dr. İl Han ÖZAY

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Konu: Anayasa Yargısında İptal Kararları

Tartışma.....10

II. Tebliğ.....21

Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOMER

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Konu: 539 Sayılı KHK'nin Anonim şirketler

Hukukuna İlişkin Olmak Üzere Bazı

Yönlerden Değerlendirilmesi

Tartışma.....42

III. Tebliğ.....52

Prof. Dr. Rayegân KENDER

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Konu: 539 Sayılı KHK'nin Kuruluş İzni ve

Ruhsata Dair Hükümlerinin Değer-

lendirilmesi

Tartışma.....59

IV. Tebliğ.....68

Doç. Dr. Samim ÜNAN

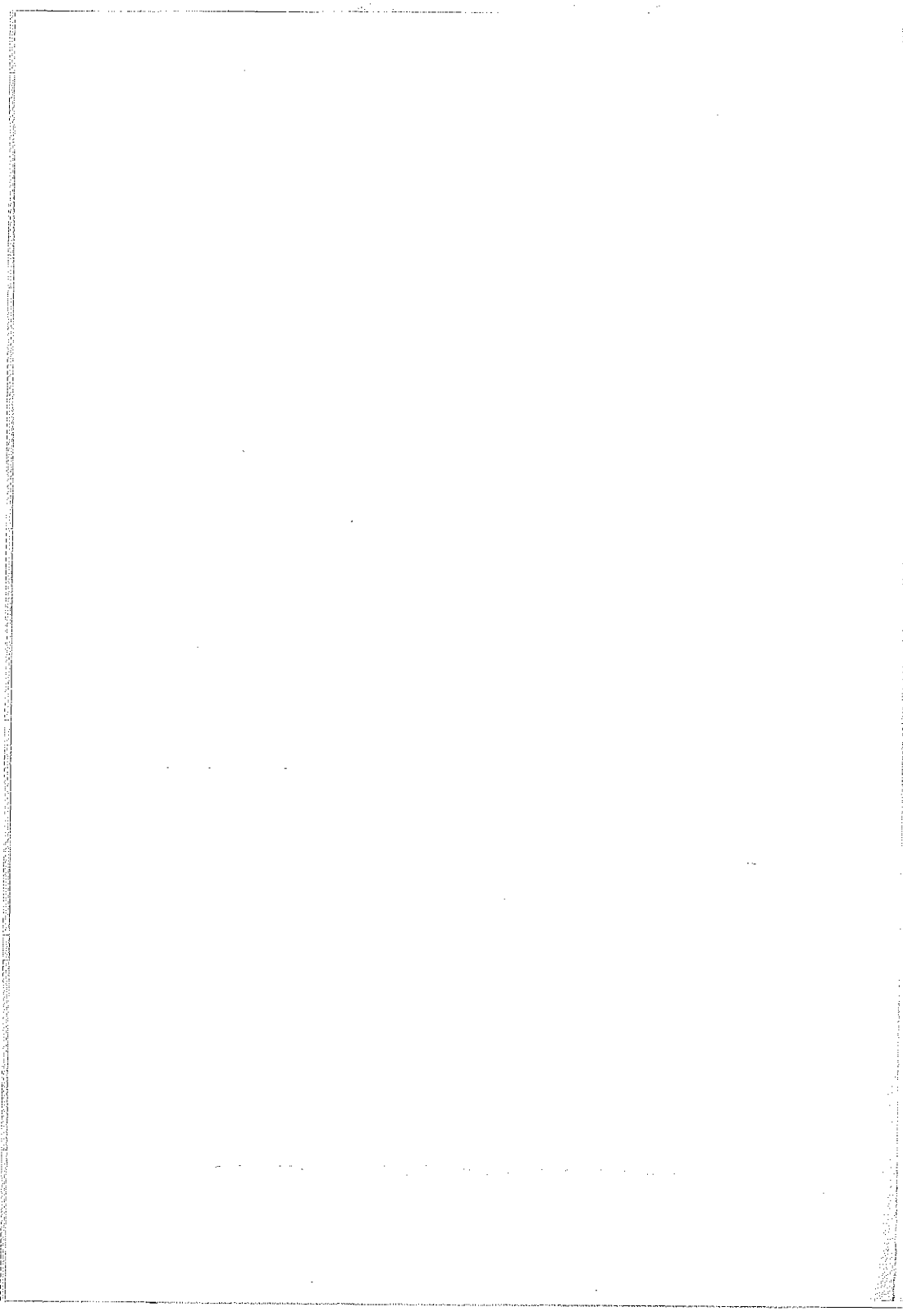
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Konu: 539 Sayılı KHK'nin Sigorta Aracıları-
na İlişkin Hükümlerinin Değerlendiril-

mesi

Tartışma.....87

Dergimizin bu sayısının giderleri derneğimizin Yönetim Kurulu Üyesi
Sayın Av. Muazzez KABAKLARLI tarafından karşılanmıştır.

Yeni Sigorta Hukuku Dergisi

Derneğimizin Ankara'da faaliyette bulunduğu dönemde, 1982 - 1984 yıllarında çıkarılmış bulunan Sigorta Hukuku Dergisinin yeniden değerli üyelerimizin hizmetine sunulabilmesinden Yönetim Kurulumuz büyük memnuniyet ve mutluluk duymaktadır. Bilimsel faaliyetin en faydalı şeklinin yayın olduğu herkesin malûmudur.

Dergide sigorta hukuku alanındaki bilimsel görüşler, Yargıtay Kararları metinleri ile mevzuattaki yenilikler ve bunların bilimsel açıdan değerlendirilmeleri, AIDA'nın çalışmaları ve Derneğimizle ilişkileri konuları yer alacaktır. Yargıtay Kararları metinlerinin sağlanmasında özellikle üyelerimizin ilgilerini esirgemeyeceklerini umuyoruz.

Dergimizin bu ilk sayısında, daha önce yayınlama imkânını bulamadığımız, 23 Aralık 1994 tarihinde yapılmış bulunan "7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapan 539 sayılı KHK'nin değerlendirilmesi konusundaki Panel"de yapılan konuşmaların metinleri ile tartışmaların tümüne yer verilmesi Yönetim Kurulumuzca uygun bulunmuştur. Böylece Ülkemizde sigorta şirketlerinin denetlenmesi konusunda nedense oldukça sık olarak girildiği görülen kanunî düzenleme çalışmalarına belki bir fayda sağlanabilecektir.

Derginin bu ilk sayısında, Dernek merkezinin İstanbul'a naklinden sonra yapılmış bulunan bilimsel çalışmalar hakkında bilgi verilmesinin faydalı olacağı mütafâa edilmiştir.

Dernek merkezi, sigorta endüstrisinin isteği üzerine 24.10.1990 tarihli Genel Kurul'da alınan Karar ile İstanbul'a nakledilmiştir.

Derneğin İstanbul'a naklinden sonra yapılan bilimsel çalışmalar şunlardır :

1 — 14 Haziran 1991 tarihinde, "Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi hakkında Kanun Taslağı" üzerinde bir Sempozyum düzenlenmiştir. Sempozyuma şu tebliğler verilmiştir :

— Kanun yapma Tekniği ve Mevzuat açısından Kanun Tasarısı (Prof. Dr. Rayegân Kender)

— Sigorta Şirketlerinin Ortakları ile Yöneticilerinin Şahsî Sorumlulukları ve İflâsları (Prof. Dr. Turgut Kalpsüz)

— Kanun Tasarısı Hükümlerinin Şirketler Hukukuna ilişkin Yönden Değerlendirilmesi (Doç. Dr. Yalçın Çakalır ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer)

— Kanun Taslağının Tatbikatçı açısından Değerlendirilmesi (Haşim Eken).

Bu çalışma kitap halinde yayınlanmıştır.

2 — 13 Mart 1992 tarihinde "Sigorta Sektörünün Prim Tahsilatındaki Sorunları ve Çözüm Yolları" konulu bir panel düzenlenmiştir (Konuşmacılar : Prof. Dr. Tahir Çağa, Prof. Dr. Rayegân Kender - Yrd. Doç. Dr. Samim Ünân).

3 — 19 Kasım 1993 tarihinde, "Zorunlu Sigortalar" paneli düzenlenmiştir. (Konuşmacılar : Prof. Dr. Merih Kemal Omağ - Doç. Dr. Samim Ünân).

4 — 11 Kasım 1994 tarihinde, "A.I.D.A.'nın çalışmalarının Türk Hukuku açısından değerlendirilmesi" konulu tartışmalı konferans düzenlenmiştir (Konferansı veren : Prof. Dr. Ergun Özsunay).

5 — 23 Aralık 1994 tarihinde "7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun bazı maddelerinde Değişiklik yapan 539 sayılı KHK'nin değerlendirilmesi" konu-

sunda Panel düzenlenmiştir. Konuşmacılar ve konuları aşağıda gösterilmiştir:

– Anayasa Yargısında İptal Kararları (Prof. Dr. İlhan Özyay)

– 539 sayılı KHK'nin Anonim Şirketler Hukukuna İlişkin olmak üzere bazı Yönlerden Değerlendirilmesi (Prof. Dr. Merih K. Omağ – Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer).

– 539 sayılı KHK'nin Kuruluş İzni ve Ruhsat'a dair hükümlerinin değerlendirilmesi (Prof. Dr. Rayegân Kender).

– 539 sayılı KHK'nin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin değerlendirilmesi (Doç. Dr. Samim Unan).

Bu panelde yapılan konuşma metinleri ile tartışmalar Dergimizin bu ilk sayısında yayınlanmıştır.

6 — 19.1.1995 tarihinde, "Trafik Sigortasında Hatır Taşımacılığı" konusunda bir tartışmalı Konferans düzenlenmiştir (Konferansı veren : Doç. Dr. Samim Unan).

7 — 26 Mayıs 1995 tarihinde, "Sigorta Hukukuna ilişkin Yargıtay Kararları" konusunda bir Sempozyum düzenlenmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkan ve Üyeleri ile İstanbul Ticaret Mahkemeleri Başkan ve Üyelerinin çoğunluğu toplantıya katılmışlardır. Sempozyum'a şu tebliğler verilmiştir :

– Polise verme Yükümlülüğüne Aykırılıktan doğan Hukukî Sonuçlar (Prof. Dr. Rayegân Kender).

– Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Doğruya Dava Hakkı (Av. Muazzez Kabaklı)

– Taşıma Sigortalarında Yüke İlişkin Sigortalanabilir Menfaat (Doç. Dr. Samim Unan).

8 — 7 Mart 1996 tarihinde "Yargıtay İçtihatları Açısından Sigortacının Rücuca Tazminat taleplerinde Uygulanacak Faiz" konulu tartışmalı Konferans düzenlenmiştir (Konferansı veren : Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer).

9 — 25.4.1996 tarihinde, "Sigorta Sözleşmesinin Devri" konusunda tartışmalı Konferans düzenlenmiştir (Konferansı veren : Prof. Dr. Kenan Tunçomağ).

10 — 31.5.1996 tarihinde, "Sigorta Hukukuna İlişkin Yargıtay Kararları" Sempozyumunun 11. si yapılacaktır, bunun hazırlıkları tamamlanmak üzeredir.

A.I.D.A ile ilişkiler :

Derneğimiz Yönetim Kurulunca AIDA ile ilişkilerimizi izlemek ve düzenlemek üzere, Yönetim Kurulu üyesi ve Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Merih K. Omağ'ın Başkanlığında Yönetim Kurulu üyesi Doç. Dr. Samim Unan ve üyemiz Ayşe Taylan'dan müteşkil bir Çalışma Grubu kurulmuştur.

A.I.D.A. tarafından cevaplanması istenen "Limits of Freedom of Insurance Contract" ve "Arbitration / Insurance Matters" başlıklı soru listeleri cevaplanmıştır.

Dernek merkezi İstanbul'a nakledildikten sonra derneğe kayıt olan üye sayısı 126'dır.

Prof. Dr. Rayegân Kender

Sigorta Hukuku T. Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

PROF. DR. TAHİR ÇAĞA'NIN ARDINDAN

Günümüz devletlerinin önde özelliği "hukuk devleti" olmak yönündeki tercihleridir. Böylece hukuk bütün diğer unsurların üzerine çıkarılmakta ve herşeye hakim kılınmaktadır.

Hukuk devleti olabilmenin ilk koşulu, iyi hukukçulara sahip bulunmaktır. Ülkemiz bu bakımdan dünyanın en talihi ülkelerinden biri olmuştur. Çünkü Prof. Dr. Tahir Çağa gibi müstesna bir hukukçu, uzun hukukçuluk hayatını bizde sürdürmüş ve tamamlamıştır.

Bazı sanat veya mesleklerin hakkını vermek için o sanat veya mesleği iyi öğrenmiş olmak yeterlidir. Mesela, iyi bir müzikçi olmak için müzik bilgisi ve yeteneği kafidir; ayrıca çok geniş bir genel kültüre sahip bulunmak ve doğruluktan ayrılmamak gerekli değildir. Buna karşılık hukukçulukta durum çok farklıdır : İyi hukukçu olabilmek için sadece hukuk alanında iyi yetişmiş olmak yetmez, bundan başka birçok niteliğe de sahip bulunmak, kısa bir anlatıyla "kamil insan" olmak şarttır. Prof. Dr. Tahir Çağa, bir hukukçuda bulunması icap eden bütün nitelikleri fazlasıyla üzerinde toplamış ve en mühimi, bu niteliklerden hiçbirini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Yarım yüzyıldan fazla bir süre boyunca ülkemizin hukuk hayatına hakim, üniversite öğretim üyesi ve avukat olarak aynı kuvvet ve kudretle ışık tutmuş hususi hukukun bütün alanlarında çok değerli eserler vermiştir. Bu, tarihte çok az hukukçuya nasip olabilen bir özelliktir.

Doğu ile batı arasında köprü konumunda olan ülkemizde, Prof. Dr. Tahir Çağa gibi aynı anda hem doğu hem de batı kültürüne hakkıyla vakıf bulunan hukukçuların sayısı gayet azdır. Bu iki kültür arasında tam anlamıyla denge kurun ve somut durumda bunlardan hangisinin çözümü daha uygun ise, bütün şartlanmaları aşip önyargılardan arınarak tercihini o yönde kullanmakta tereddüt göstermeyen bir başka hukukçumuz ise yoktur. Prof. Dr. Tahir Çağa'nın hukuk dehası, sadece Türkiye ile sınırlı kalmamıştır. Mehaz İsviçre ve Alman hukuklarına ilişkin değerlendirmeleri bu hukuk çevreleri için de büyük önemi haizdir.

Prof. Dr. Tahir Çağa, Sigorta Hukuku Türk Derneği'nin başkanı olarak görev yaptığı dönemde, Derneğin İstanbul'da yeniden yapılanmasını ve ataletten kurtularak Türk Hukuk hayatına katkıda bulunan bir kurum haline gelmesini sağlamıştır. Türk hukukuna olan büyük hizmetlerinin yanı sıra, derneğimizin başkanı olarak ortaya koyduğu son derece zahmetli ve yıpratıcı çalışma da daima çok büyük takdir ve şükranla hatırlanacak, dernek bundan sonra da faaliyetlerini Prof. Dr. Tahir Çağa'nın çizdiği tarafsız doğrultuda sürdürecektir.

Derneğimizce düzenlenen her toplantıda ve özellikle tartışmalarda Prof. Dr. Tahir Çağa'nın eksikliği daima hissedilecektir. Toplantıya katılanlarca çözümü bulunmayan sorunların Prof. Dr. Tahir Çağa'nın müdahale ve yönlendirmeleriyle aydınlanması dönemi artık maalesef kapanmıştır. bundan sonra, derneğimiz üyeleri, karşılaştıkları sorunlara Prof. Dr. Tahir Çağa'nın öğretici dehası olmaksızın çözüm üreteceklerdir. Bu çabaları sırasında da, Prof. Dr. Tahir Çağa'nın ne kadar önemli ve zor bir işi tek başına ne kadar büyük bir kudretle ve isabetle gerçekleştirdiğini daha yakından görecektir.

Derneğimiz başkanlarından Prof. Dr. Tahir Çağa'yı saygı ve minnetle bir kere daha anıyoruz. Ruhu şad olsun.

Prof. Dr. Rayegân Kender

Doç. Dr. Samim Ünan

SEMPOZYUMU

AÇIŞ KONUŞMASI: Prof. Dr. Rayegan Kender

Sayın Davetliler,

Hepinize derneğin yönetim kurulu adına ve şahsım adına vakit ayırıp bura-ya kadar geldiğiniz için ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Çalışmalarımıza yapacağınız katkılar için şimdiden teşekkür ediyorum. Bugünkü toplantıda sigorta endüstrimizin çok önemli konusu tartışılacak akşama kadar, bu bildiğiniz gibi sigorta şirketlerinin devlet tarafından kontrolü meselesidir. Kontrolün temelini teşkil eden mevzuatın bu günkü durumu önemli. Bilindiği gibi yetki kanunu iptal edildi, Kanun Hükmünde Kararnamemiz var, bu ne olacak? Ne gibi bir hukuki duruma karşı karşıyayız? Bu durumu aydınlatmak için bizim sigorta hukuku sınırlarını biraz aştığı göz önünde tutularak fakültemizde çok değerli arkadaşımız Sayın Profesör İl Han Özay'a rica ettik ve kendisi çok kısa bir süre olmasına rağmen lütfettiler, bizim ricamızı kabul ettiler burada en yetkili ağızdan bu konunun açıklanmasını hep beraber dinliyeceğiz görüşeceğiz. Kendisine sualler soracağız. Bu durum aydınlığa çıkacak. Zannedirim bu durumun aydınlığa çıkması şu sırada çok önemli. Yetki kanunu iptal edildi ama kararname duruyor. Ne olacak? Sigorta endüstrisi için esasen, bu işlerin Kanun Hükmünde Kararnamelerle düzenlenmesi bence son derece uygun olmayan bir hukuki durum. Yani endüstriyi böyle askıda bırakmak, tereddüt içinde bırakmak iptal edilecek mi edilmeyecek mi ne zaman edilecek? Bunlar doğru olmayan şeyler. Bundan öğleden sonra ben kendi tebliğimi anlatırken bahsedeceğim. Yani bunun biran evvel meclisten geçirilecek bu kanunla düzenlenmesi herhalde isabetli olur. Sigorta endüstrisi hafife alınmaması gereken bir konudur. Bunun hukuki düzenlemesi de öyle. Tabii herşeyin temelinde sigorta vardır. Bunu hepimiz biliyorsunuz. Şimdi ben biraz sonra toplantı başkanını ve sayın İl Han Özay'ı davet edeceğim. Ondan önce yine derneğimizin çalışmasıyla ilgili bir haber vermek istiyorum size. 1994 yılı başlarında hatırladığınız gibi Zorunlu Sigortalar konusunda bir bilimsel toplantı yapmıştık. Orada verilen tebliğler, yapılan tartışmalar basılmakta idi, basılması bitmiştir. Bunu memnuniyetle karşılıyoruz, kitap haline gelmiştir.

I. TEBLİĞ

Tebliğın Konusu: Anayasa Yargısında İptal Kararları

TEBLİĞİ SUNAN: Prof. Dr. İl Han Özay

BAŞKAN: Prof.Dr. Kenan Tunçomağ

Sayın Prof. Dr. İl Han Özay'ı konferansını vermek üzere davet ediyorum.

— Prof.Dr. İl Han ÖZAY

Sayın Başkan, Derneğin Başkanı ve üyesi olan, olmayan değerli konuklar, sayın Kender lutfettiler, en yetkili diye teveccüh buyurdular, böyle bir iddiam yok. Zaten olsa da Anayasa hukukçuları buna karşı çıkarlar. Bendeniz İdare Hukuku öğretim üyesiyim İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde. Buna karşılık bizim dalımız öyle bir hukuk dalı ki temeli Anayasa hukuku ve özellikle bu uygulamalar, kanun hükmünde kararname, yetki kanunu, belirli yetkiler, görevler, Devlete düşen görevler söz konusu olduğunda gerçekten de bütün bunlar bizim uğraş alanımıza giriyor. Bu toplantı için önce hazırlık aşamasında bazı dostlarımla konuyu tartışmak gereği duyduğum zaman önce hayret ettiler. Çünkü dediler ki Sigorta Murakabe Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapan 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin değerlendirilmesi konusundaki bir toplantıda Anayasa Yargısındaki iptal kararlarının ne ilgisi var? Bir ölçüde olmaya bilirdi. Fakat sayın Başkanın da vurguladığı gibi oldu. Nitekim, Kanun Hükmünde Kararnameye hayat veren Yetki Kanunu Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş diyeyim müsaade buyurursanız, çünkü "duyum alındı" buna ilişkin olarak. Resmi gazetede henüz yayınlanmadı, Resmi Gazetede henüz yayınlanmadığı için de bizim anayasal sistemimize göre yürürlüğe de girmedi. Ama dünden başlayarak, Anayasa Mahkemesinin bir uygulaması var. Bu tür haberleri artık Anayasa Mahkemesinin sayın Başkanı veriyor. Bu bir yayın yerine geçmez, tebligat yerine geçmez ama "bildiriyorum, herkesin haberi olsun" şeklinde. Bu bakımdan, Yetki Kanunu da; bu kararnameye hayat veren Yetki Kanunu da iptal edildi diyebiliriz. Çünkü, Resmi Gazetede yayınlanması bir müddet daha alabilir.

Benim gençliğimde bir sinemaya gidildiği zaman, bir film başından sonuna doğru görülürdü. Sonra bu sanat alanında bir yenilik yaptılar, şimdi genellikle

filmlerde size en sonunu gösteriyorlar, ondan sonra başa dönüp anlatmaya başlıyorlar. Buna bir de İngilizce isim takmışlar "flash back" diyorlar. Ve siz sonunu gördükten sonra nasıl olmuş da oraya gelmiş onu izliyorsunuz artık. Bendeniz de aynı şeyi yapacağım ve bildirimin en sonundan başlayacağım. En sonu da şu, 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyi de ölmüş farzedebiliriz. Sadece defnedilmesi için gerekli muamele yapılmamış şimdilik. Fakat defnedilmesi için gerekli muamele de mutlaka yapılacaktır. Mutlaka yapılacağı gibi o defin merasimi de tamamlanacaktır. Bir zamana kadar mı üç zamana kadar mı o belli değil. Peki o taktirde, Kanun Hükmünde Kararnamenin değerlendirilmesi için bir bilimsel toplantı yapmak gerekli mi? Bana sorarsanız gerekli değil zorunlu. O bakımdan da, naçizane, Derneği kutluyorum. Çünkü mademki bu genel düzenleyici işlem, kural işlem ölmüştür artık, biraz sonra arzedeceğim gerekçelerle, o taktirde yerine bir yenisi yapılacaktır. Temenni edilir ki, sayın Kender'in belirtileri gibi bir kanun şeklinde çıksın bu. Ama muhtemelen bir kanun şeklinde çıkmayacaktır. Kararname yolu opportünite bakımından, yerindelik bakımından daha kolayına gelmektedir Hükümetin. O bakımdan da, muhtemelen yine bir yetki kanunu ve yeni bir kanun hükmünde kararname şeklinde bir düzenleme olacaktır. Onun için de Yasama organı, başta Hükümet tabii, onu hazırlayacak olan Hükümet daha sonra da onaylaması gereken Yasama organının bu Kanun Hükmünde Kararnamede yapmış olduğu ve sizlerin anlatacağınız, çünkü ben de bu toplantıyı sonuna kadar büyük bir dikatle izleyeceğim, o yapılmış bulunan hatalar varsa hiç olmazsa onların yenisinde tekrarlanmaması için bu toplantı hem zamanında hem de yerinde bir şekilde tertiplenmiştir. Bu bakımdan da Derneği kutluyorum. Bendenizi davet etme lütfunda bulundukları için ayrıca teşekkür ediyorum.

Bir yetki kanunu iptal edildiğinde ona dayalı olarak çıkarılmış bulunan kanun hükmünde kararnamelerin akıbeti ne olur bu soruyu kendi kendime sorup konuyu, müsaade ederseniz böyle bir sorudan başlayarak anlatmaya başlayacağım.

Banka, Sigorta Murakabe ve Türk Ticaret Kanunlarının bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin "Yetki Kanunu"nın Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş bulunduğu ilişkin, son zamanların moda deyiimi ile, bir "duyum" alınmıştır. Bunun üzerine karar yayınlanıp yürürlüğe girince nasıl bir durumun ortaya çıkacağı ve özellikle 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin² akıbetinin ne olacağı şeklinde bir sorunun akillara takılmaması mümkün değildir.

İptal hükmü Resmi Gazetede henüz yayınlanmamış bulunduğu için gerekçesini incelemeyememiş olmakla beraber, bu konuda Mahkemenin daha önceki kararlarında değinilen, çözümlenmiş sorunların ışığı altında ve öğretilerde de orta-

1) 3991, Kabul tarihi 1.6.1994, R.G., 7 Haziran 1994—21953

2) in R.G., 22 Haziran 1994 - 21968 Mükerrer

ya atılan görüşler doğrultusunda bir değerlendirme yapma olasılığı vardır.

Mahkemenin iptal kararlarının geriye yönelik etkisi konusu, doğru ya da yanlış, Anayasanın kendisi tarafından hüküm altına alınmıştır. Nitekim, bilindiği gibi, konuya ilişkin 153 üncü madde "(iptal kararları(nın) geriye yürüm(eyeceği-ni)" öngörmektedir.

Kararların Resmi Gazetede yayınlandıkları tarihten ileriye yönelik etkileri bakımından da herhangi bir sorun yok sanılabilir. Zira, yine Anayasa, aynı maddede "...(sözkonusu) hükümleri(n), iptal kararlarının Resmi Gazetede yayınlandığı tarihte yürürlükten kalka(cağı) ve "...ertelendiği durumlarda (da), Türkiye Büyük Millet Meclisinin, ... ortaya çık(a)n boşluğu dolduracak kanun tasarı ve ya teklifini öncelikle görüşüp karar bağla(yacağı)nı)" öngörmektedir.

Anayasaya göre Yasama, Yürütme ve Yargı organları ile idare makamları ve gerçek—tüzel tüm kişileri bağlayacağı varsayılan iptal kararlarına ilişkin olarak ortaya çıkabilecek en önemli sorunların başında, bugün, burada sizlere arz etmem istenilen kanun hükmünde kararnameler gelmektedir. Bir diğer deyişle, başta değindiğim gibi, Mahkeme bir yetki yasasını iptal ettiğinde ona dayanılarak çıkarılmış bulunan kanun hükmünde kararnamelerin akıbetinin ne olacağı sorunu bugünkü konumuzu oluşturmaktadır.

Öğreti, kamusal işlemlerin "kanunilik karinesi"nden yararlanmaları, yani, bir yargı yeri tarafından iptal edilinceye kadar "hukuka uygun" farzedilmeleri esasını benimsemiştir. Hatta, İdari Yargıda, bu durum, iptal davası açılmış bulunmakla da değişmez ve yürütmenin durdurulması kararlarının bile bu karineyi ortadan kaldırmayıp sadece askıya aldığı varsayılır. Öte yandan, hukukun temel kurumlarından biri olan "kazanılmış hak" ya da Kamu alanında daha çok yararlanılan "müesses durum" kavramları da zaten buna dayanır.

Bununla beraber, "yetki yasası" kanun hükmünde kararnamenin" sebep unsuru", sine qua non, yani "olmazsa olmaz" dayanağını teşkil ettiğine göre onun ortadan kalkmasının bu denli etkisiz kalacağını mutlak kabul etmek de pek gerçekçi bir çözüm değildir.

Soruna yavaş yavaş hatta İtalyanların dediği gibi "kurşundan adımlarla" yaklaşacak olursak önce şunu görürüz ki, yetki kanununun iptali ile, en azından, ona dayalı kararnamelerin sahip bulunduğu zırh delinmiş ve onlar artık "vulnerable", Türkçe anlatımıyla "dokunulmazlıkları kalkmış", yargılanabilir hale gelmişlerdir. Dolayısıyla bir davaya konu olduklarında; kendilerine iptal yaptırımı pek kolaylıkla uygulanabilir.³

3) Hatta bana sorarsanız geçmiş bulunan süre yetki kanununun iptali üzerine yeniden başlar. Zira, Anayasa Mahkemesinin içtihadına bakılacak olursa, yetki kanununun iptal edilmesi, ona dayanı-

Yaklaşımın ikinci adımı bu kararnamelerin yetki yasaşının iptali tarihinden başla-
yarak kendiliğinden etkisiz kalıp kalmayacağı sorununa ilişkindir.⁴

Bu noktada, müsaade ederseniz Anayasa Mahkemesinin konuya farklı yak-
laşımlar sergileyen kararlarına kısaca bir göz atalım.

Mahkemenin böyle bir soruna değinen ilk kararı, kısaca "GAP" denilen Gü-
neydoğu Anadolu Kalkınma İdaresi Teşkilatı adı altında bir örgüt kurulmasına
ilişkin 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname konusunda olup e. 1990/1 ve K.
1990/2 sayılıdır. Mahkeme, davanın esasa ilişkin incelemesinde önce, hukuku-
muzda ilk kez ortaya çıktığına dikkat çektiği" bir yetki yasaşının iptal edilmesin-
de buna dayanılarak çıkarılan K.H.K.'lerin hukuksal durumları ne olacaktır" soru-
sunu yanıtlamak gerektiğini vurgulamıştır. Kararın, bundan sonrasında ise şöyle
denilmektedir:

"İptal kararları, idari yargıda 'bildirici', ... (buna) karşılık güümüz Anayasa
yargısında 'kurucu' nitelikte (dir). (Bu nedenle kararların) genelde idari yargı (da-
ki) gibi geçmişe değil geleceğe yönelik olması doğaldır." İdari işlemlerden bazı-
larına karşı açılan davaların İdari, bazı uyuşmazlıkların da Adli Yargı yerleri
önünde çözümlendiğini belirten kararda "... yapısı ve etkileri yönünden yasa
benzeri bulunan KHK'lerin Anayasa'ya uygunluğunun denetlenmesi" görevinin
kendisinde olduğuna işaret edildikten sonra "... yetki yasaşının iptalinin, buna da-
yanan KHK'lere etkisi (nin de) doğrudan Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirme
alanı içinde" kaldığı vurgulanmaktadır.

Bu gibi bilinen hususların tekrarından sonra, kararda, önce çok doğru ve
yerinde, fakat sonradan terk edilmiş görünen şu değerlendirme yapılmaktaydı:

"Yetki yasaşının iptalinin, buna dayanılarak çıkarılan KHK'lere etkisi konu-
sunda tek ve kesin bir esas koymaya ve bu doğrultuda yorum yapmaya olanak
yoktur. Olayın Anayasa Mahkemesi önüne getiriliş biçimi, yani iptal davası ya da
itiraz yolu ile aykırılık savında bulunulmuş olması değişik sonuçlar ortaya çıkara-
bilir. Ayrıca, KHK'nin dayandığı yetki yasaşının iptal gerekçesi, iptali istenen
(metnin) anayasal durumunu belirleyecektir. Bu bakımdan öncelikle... Yetki Ya-
saşısı'nın Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptali gerekçesi üzerinde durmak gere-
kir."⁵

İarak çıkarılmış bulunan KHK'lerin de iptali için tek başına yeterli olmaktadır. Öyle ise iptal kararın-
nın Resmi Gazetede yayımlandığı tarihten başlayarak KHK'ler için yeni bir dava açma süresinin
işlemeye başladığı düşünülebilir. Nitekim, yetki kanununun iptali bu denli kesin ve doğrudan bir
etkiye sahip bulunduğuna göre KHK'lerin iptali için sürenin yeniden başladığını kabul etmek
amaca da uygun olacaktır. Çünkü, dayanaksız kalmış olmak Anayasaya aykırılıkla eşdeğer ise o
yasal düzenlemenin bir an önce hukuk aleminde kaldırılması da, yargıdan beklenen işlevin tam
anlamı ile yerine getirilmesi bakımından son derece önemlidir. Kaldı ki, Mahkeme kararlarından
sezilenen mantığa göre, yetki kanununun iptali, ancak buna dayanılarak çıkarılan KHK'lerin de
iptal edilmesi ile istenen hukuksal sonucu doğurabilecektir. Buna karşılık, aslında bu hususta
korkulacak bir şey yoktur. Zira, Anayasa Mahkemesi, benzer bir olayda iptal istemini organik Ka-
nunun 22 nci maddesi uyarınca süre yönünden reddetmiştir. Bununla beraber, konu, aynı yasa-
nın 28 inci maddesi uyarınca, itiraz yoluyla da Mahkeme önüne getirilebileceğinden, bir KHK'nin
"yargılanabilirlik" ve iptal edilme tehlikesi her zaman vardır.

4) O ana kadarki etkilerinin saklı olacağını biraz önce belirtmişim.

5) Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, 26, 1992, s. 318—319.

Bu durumda, acaba Anayasa Mahkemesi şu sırada bizim ele aldığımız konu ve soruna ilişkin bir bekleyiş içinde olmamızı gerektiren bir açıklama mı yapmıştır? Böyle denemez. Zira Mahkeme aynı kararda.

"...Yetki Yasası'nın iptali(nin) bu Yasa'ya dayanılarak çıkarılan ... KHK'nin tümünün dayanıksız kalması sonucunu doğurmayacağı(...)"

gerekeçesiyle

"...incelemenin içerik yönünden sürdürülmesi gerektiği" sonucuna varmıştır. Anayasa Mahkemesi 4.4. 1991 tarih ve E. 1990/12—K.1990/7 sayılı kararında da aynı görüşü yinelemiştir:

"Çıkarıldıkları tarihte yürürlükte olan bir yetki yasasına dayanan kanun hükmünde kararnamelerin, daha sonra bu yetki yasası Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilse bile, salt bu nedenle iptaline olanak görülmemektedir."⁶

Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki görüşünün pek de uzun ömürlü olduğu söylenemez. Nitekim, 6.10.1993 tarihinde vermiş bulunduğu E.1993/32—K.93/32 sayılı kararında bu görüşü neredeyse tümten değiştirmiştir. Aşağıda, ilgili kısmı sadece bazı imla ve gramer hataları düzeltilerek alınan kararda aynen şöyle denilmektedir:

"...KHK'lerin Anayasa'ya uygunluk denetimleri yasaların denetimlerinden farklıdır. Anayasa'nın 11. maddesinde; "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" denilmektedir. Bu nedenle yasaların denetiminde, onların yalnızca Anayasa kurullarına uygun olup olmadıkları saptanır. KHK'ler ise konu, amaç, kapsam ve ilkelere yönünden hem dayandıkları yetki yasasına hem de Anayasa'ya uygun olmak zorundadırlar. Bu nedenlerle, KHK kurallarının içerikleri yönünden de Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılabilmesi için öncelikle ortada Anayasa'ya uygun bir yetki yasasının varlığı gerekir.

KHK'lerin Anayasa'ya uykarılığı saptanmış ya da bu nedenle iptal edilmiş bir yetki yasasına uygun olup olmadığının incelenmesi ise denetimi anlamsız kılar. Çünkü, Anayasa'ya aykırı bir yetki yasasına dayanılarak çıkartılan KHK'lerin Anayasa'ya uygun görülmesi olanaksızdır.

Yetki yasasını iptalinin, bu yasaya dayanılarak çıkartılan KHK'lere etkisinin Anayasa'nın 153. maddesi çerçevesinde değerlendirilmesi uygun değildir. Çünkü, Anayasa'nın 153. maddesindeki "iptal kararları geriye yürümez" kuralına dayanarak, yetki yasasının iptaline ilişkin kararın, Resmi Gazetede yayını gününe kadar çıkarılan KHK'leri etkilemeyeceği biçiminde bir ilke de konulamaz.

Bütün bu nedenlerle dayandığı yetki yasasının Anayasa'ya aykırılığı saptanan ya da iptaline karar verilen KHK'lerin Anayasa'nın Başlangıç'ındaki "Hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icap-

6) İbid, 27, 1993, s. 215.

larıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı", 2. maddesindeki "Hukuk devleti" ilkeleriyle 6. maddesindeki "Hiç kimse veya organ kaynağını Anayasa-dan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz" kuralı ve KHK çıkarma yetkisine ilişkin 91. maddesiyle bağdaştırılmaları olanaksızdır.

Bir yetki yasasına dayanmadan çıkartılan, yetki yasasının kapsamı dışında kalan, dayandığı yetki yasasının Anayasa'ya aykırılığı saptanan ya da Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptal edilen KHK'lerin anayasal konumları birbirinden farksızdır. Böyle durumlarda KHK'ler anayasal dayanaktan yoksun bulunduklarından içerikleri Anayasa'ya aykırı bulunmasa bile dava açıldığında iptalleri gerekir.⁷

Anayasa Mahkemesi yukarıdaki gerekçeyi sayısız denecek kadar çok kararında tekrarladığı gibi, "(b)u gerekçe karşısında dava dilekçesinde ileri sürülen diğer aykırılık nedenlerinin üzerinde (bile) durulmaksızın KHK'lerin iptali'nin) gerek(eceği) görüşündedir."⁸

Mahkeme, aynı gerekçeyi aşağıda dipnotunda gösterilen kararların hepsinde tekrarladığından, belki şimdilik, ama artık bunun Anayasa Mahkemesinin sürekli içtihadı olduğu söylenebilir.⁹

Bu durum karşısında, iptal edilmiş bulunan yetki yasasına dayanılarak çıkarılan 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin hali ve istikbalinin ne olduğu tartışmasız sayılabilir.

Kararname kendiliğinden etkisiz kalmış değildir ve yürürlüğünü sürdürmektedir. Ancak, Anayasa Mahkemesinin gerekçelerine göre, KHK, teşbihte hata olmaz derler "sieropozitif" tabir edilen AIDS hastaları gibi ölüme mahkum olmuş, hatta bir ölçüde ölmüştür bile. Şimdi mesele birinin, onu şöyle ya da böyle Anayasa Mahkemesi önüne götürüp cenaze merasiminin icrasıyla defin muamelesine kalmıştır. Zira, ben gerekçeyi eleştirsem de, bir başkası beğenirse de, "Şeriatin kestiği parmak" bu olduğuna göre sözkonusu düzenlemeyi yok farzedip hemen yenisini hazırlamaya girişmek kanımca en gerçekçi davranış olur. Zaten toplantının asıl amacının da bu olduğu programın incelenmesinden anlaşılmak tadır.

— Prof. Dr. Kenan Tunçomağ

Sayın Profesör İl Han Özay'a yaptığı ilginç açıklamalar nedeniyle teşekkür ederiz.

— Prof. Dr. İl Han Özay

Ben teşekkür ederim.

7) Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, 29, c.1, 1994, s. 358.

8) Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, 29, c.2, s. 684.

9) Sözkonusu kararlar aşağıda, liste halinde ve Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisindeki sayfa numaraları ile verilmiştir. Bunlardan sadece ilkinin (GAP) gerekçesi değişiktir.

— Prof. Dr. Kenan Tunçomağ

Şimdi bu konuşma üzerinde söz almak isteyen arkadaşlara söz vereceğim.

— Fadıl Güvenç

Efendim genel olarak her türlü çerçeve çizildi fakat sektörün merak ettiği şu. Şimdi hani aşamada bu iptal olayı ortaya çıkacak? Ankara'dan birisi bana telefon ediyor ve diyor ki: Bir idare hukuku profesörü demiş ki ben buna Danıştay'dan 31/12'ye kadar yürütmeyi durdurma kararı aldım. Danıştay'dan hangi ahvalde böyle bir karar alınabilir? Ayrıca şikeden bahsettiniz. Bir acente şike yapacaktır. Benim şirketin bir tasarrufunu sebep göstererek mahkemeye başvuracaktır ve bir prosedür işleyecektir. Şimdi böyle somut bir iki örnek alabilirsek o zaman hangi safhada bize bu yansıyacak? 6 ayda (sanırım genel olarak bir süre veriyorlar) acaba böyle birşey bahis konusu olacak mı? Mahkemeye baş vuran sonra iptal kararı hangi şartlarda olabilir? Ondan sonra bir süre verilirse neticede 539 bu ölü yaşamını (537'de var oda önemli) en erken ne zaman bitirir? Bunu rica edeceğim.

— Prof. Dr. İl Han Özay

Müsedde buyurursanız arz edeyim beyefendi. Benim bildirimde değindiğim fakat burada arz etmeyi unuttuğum bir konu var. Ona değindiler. Benim kanımca yetki kanunu iptal edilince buna dayanılarak çıkarılan K.H.K.'lerin iptal davasına konu olabilmesi için süre yeniden başlıyor. Fakat bu benim kanım. İdari yargıda uygulaması var. Anayasa yargısında ise bir karar var. Anayasa mahkemesi böyle bir durumda iptal davasını süre yönünden reddetmiş. Şu halde süre canlanmıyor. Belki benim kanım önemli değil, Mahkemenin o konuda ne düşündüğü önemli, süre canlanmıyor. Fakat demin vurgulamak istediğim gibi, herhangi bir kimse herhangi bir mahkemeye bu K.H.K.'nin uygulanmasına ilişkin olarak bir dava açabilir. O kararnamede eğer ben K.H.K.'lerin içeriğini bilmediğim için eğer sigorta pirimlerine ilişkin bir hüküm varsa, kendisinden fazla prim alındığına ilişkin bir iddiayla gidip de bir adliye mahkemesinde dava açabilir. O davada da derki: (Zaten bu K.H.K.'de Anayasaya aykırıdır, dolayısıyla iptali gerekir. Anayasa mahkemesine gönderin bunu.) Mahkemenin o iddiayı ciddi bulmaması ihtimali hemen hemen hiç yoktur, Anayasa mahkemesinin bu söylediğim içtihatına göre. Dolayısıyla mahkeme onu ciddi bulacak, otomatikman Anayasa Mahkemesine gönderecektir. Anayasa mahkemesi de ne yapacaktır? Bir günde on, onbeş tane karar verebildiğine göre, yetki kanunu iptal edilmiştir dolayısıyla bunu da iptal ediyorum diyecektir. Bu kadar kısa bir gerekçe ile, eski gerekçelerinin tekrarı bir gerekçeyle olduğu için de bu kararın yayınlanması an meselesi olabilecektir. Yetki kanununun iptali gecikiyor çünkü gerekçesini hazırlıyorlar. O

hazırlık uzun sürdüğü için resmi gazetede yayınlıyamıyorlar. Bunda ise gerekçe zaten belli olduğu için iptal edilecektir. Dolayısıyla o 6 aylık süre hiç söz konusu olmayacaktır. Ankara'da İdare Hukukçusu meslekdaşım çok doğru bir şey söylemiş. Danıştaydan iptalini elde ederim dememiştir de muhtemelen Danıştaydan bunu Anayasa Mahkemesine göndermelerini sağladım, tabi yürütmenin durdurulması kararı alarak, demiştir. Demek ki Danıştay önünde dava konusu olabilecek bir işlem bulmuş, belki bir yönetmelik belki bir kararı, bir kararı. Danıştay, önüne o getirilir getirilmez de Anayasaya aykırılık iddiasında bulunmuş anlaşılıyor. Dolayısıyla o Anayasaya aykırılık iddiası, Mahkeme önüne gider gitmez de Mahkeme bu 539'u iptal edecektir.

— Fadıl Güvenç

Hayır anayasa mahkemesi karar verdiği anda, bundan öncesinde 6 aylık bir süre tanımıştı...

— Prof. Dr. İl Han Özay

Şimdi bakın Yetki Kanununun iptali kararını da bilmiyoruz. Belki Yetki Kanununun iptal kararını da yürürlüğe sokmak için bir süre koymuş olabilir, boşluk doğmasının ortada diye. O süreyi verebilir. O süreyi verebilirse evleviyetle tabii K.H.K'nin yürürlükten kalkması için de bir süre tanınabilir. Bu bakımdan bütün bunlar ihtimal dahilinde, ama bilmiyoruz.

— Prof. Dr. Kenan Tunçomağ

Evet, konuyu sigortacılar açısından biraz açmakta yarar var. Çünkü bu sigorta şirketlerinin ve de acentelerinin çok yakından ilgilendiği bir konudur. Şimdi burada sizin verdiğiniz anayasa mahkemesi kararını şöyle özetlemek mümkündür. 1990 yılında verdiği kararı bir yana bırakıyorum. 1993 yılındaki kararı ele alıyorum. Anayasa mahkemesi bu kararında diyor ki; çıkarılan K.H.K'nin dayandırıldığı yetki yasası iptal edildiği takdirde bunun anayasaya aykırılığı aşağı yukarı ortaya çıkar. Bu sebeple yeni bir dava açıldığı takdirde bunun üzerinde artık durulmaz ve derhal karar verilir. Şimdi bizim olayımızı ele alalım. Bizim olayımız bunlardan farklıdır. Bir kere bizde 6 aylık süre verilmiş ve o süre dolmuştur. İkinci olarak, 60 günlük süre içinde iptal davası açmak lazım. Bu 60 günlük sürede K.H.K'ler açısından geçmiştir. O da bir tarafa gidiyor. O zaman sizin vardığınız sonuç bende bir şüphe uyandırıyor. Çünkü Anayasa Mahkemesi kararının ne sebeple iptal edildiğini bilmiyoruz. Burda gerekçe çok önemlidir. Sonra anayasa mahkemesinin bu kararı dayandığı yetki yasası iptal edilince bu yetki yasasına dayanılarak çıkarılmış olan K.H.K'ler otomatikman iptal edilir, iptal edilmiş sayılır

demiyor; yanlış anlamadıysam. Karar verilecektir, dava açılacaktır diyor. K.H.K için 60 günlük süre dava açma süresi olayımızda geçmiştir. Ne kaldı elimizde? Bir kimsenin; yani herhangi bir ilgilinin şahsi bir dava açması ve bu şahsi davada da Anayasaya aykırılığı öne sürmesi gerekir. Peki, bu kimse şahsi bir dava açtığı zaman elbette ki bu K.H.K'nin bir maddesine, bir maddesinin bir fıkrasına veya bir iki maddesine itiraz edecektir. Bütün kanuna itiraz etmesi hukukten mümkün değil. Bu takdirde ortaya çıkan durum şudur. Dayandığı yetki kanunu iptal edilmiş olsa dahi buna dayanılmış olarak çıkarılmış K.H.K'ler otomatikman iptal edilmiş olmazlar. K.H.K'nin iptal edilmesi için öbür yollar kapalı olduğu için şahsi bir dava açılması lazım. Bu şahsi davada da söz konusu K.H.K'nin tümünün iptali istenemez. Niye? Çünkü şahsi dava kendi işiyle ilgili bir konuda bunu öne sürebilecektir. Bu yüzden ben anayasa mahkemesinin bu kararını şöyle anlıyorum veya şöyle anlayanın hem hukukten doğru ve hem eskilerin değişimiyle maslahata uygun buluyorum. Hukukten uygun buluyorum; çünkü Anayasa Mahkemesi kararını biz temel alıyorsak, Anayasa Mahkemesi ve anayasa otomatik iptalden bahsetmemiştir. Yeni bir dava açılması, gerekiyor. Bu yeni dava ancak ve ancak şahsi dava şeklinde olabilecektir, ilgili bir kişinin dava açması gereklidir. Bu ilgili kişi dava açtığı ve o davanın kapsamı içine giren maddelerin Anayasaya aykırılığını mahkemede iddia ettiği takdirde mahkemede bu iddiayı ciddi bulursa, o zaman dosyayı Anayasa Mahkemesine gönderecektir. Anayasa mahkemesi de şu veya bu yönde kararını verecektir. Ancak o zaman bu kanunun bir maddesi veya zikredilen maddeleri açısından Anayasaya aykılık söz konusu olacaktır. Öte yandan şimdi 539 sayılı kararname çıkarılmış ve sigorta sektörünü tümüyle ilgilendiren temel düzenlemeler yapılmıştır. Bunları yok farzetmek ve KHK'yi ölmüş telakki etmek ne ölçüde işe uygundur? Sigortacılar bu kanunu uyguluyorlar ve uygulamak zorundalar. 539 sayılı KHK Anayasaya aykırı sayılınca, o zaman bundan önce çıkmış 510 sayılı kararname uygulanacak demektir. Sektörün bugünkü durumu bu noktada belirsizlik yaratmanın bir kere önemli bir sakıncasının olduğunu göstermektedir. Çünkü 539 sayılı KHK, temel yasadır. Bu yasada fikirler berraklaşmıştır. Burada yaratılacak tereddüt yasanın uygulamasında bir çok rahatsızlıklar ortaya çıkarabilir. Bu da bir diğer yönden bu yasanın iptal edilmedikçe geçerli sayılması gerektiğini ifade eder. Bunu Sayın Özey, şu açıdan söyledim. Bendeniz sigorta sektöründe çalıştığım için bunun sıkıntılarını biliyorum. Tabii ki bu sıkıntıları aşmak ve belirli bir açıklık getirmek lazım. Açık seçik; hukukî ve amaca uygun bir durum tespiti yapmak lazım. Bunu belirtmek istedim. Teşekkür ederim.

— Prof. Dr. İl Han Özey

Etağfurullah şimdi müsaade buyurursanız sayın hocamın söylediklerine hiç katılmıyorum. Hiç katılmadığım gibi en son söylediğinden başlayacak olursak sayın hocam belki sigorta sektörünün, onu teskin etmek için, ruh doktoru olabilir

ama bendeniz cerrahım. Şimdi maslahata uygunluk. Biz şimdiki nesil televizyon türkçesi konuştuğumuz için maslahata uygunluğu bilmiyoruz da wishfull thinking diyorlar İngilizler, İngiliz dilinde. Yani olmasını temenni ettiğimiz şekilde düşünme. Bendenizin de olmasını temenni ettiğim şekil ilk GAP kararındaki. Bakalım neresi aykırı? Neresi aykırı değil? Nasıl gelmiş? Nasıl gitmiş? vs. Ama Anayasa Mahkemesi şöyle bir uygulama yapıyor. Türk hukukunda Fransız hukukunda olan yokluğun tesbiti diye bir dava türü yok. İdari yargıda da yok. Anayasa yargısında da yok. Yok hükmünde olan işlemlere karşı idari yargıda bir tek şey kabul ediliyor. Süre işlemez bunların yargı yeri önüne getirilmeleri için. Buna karşılık yargı yeri önüne getirilmeleri de ancak iptal davası açmak şeklinde söz konusu olabilir. Dolayısı ile yargısal kararlar da şöyle komik olarak sonuçlanıyor. Diyor ki bu yönetmelik yok hükmünde olduğundan şu şu nedenlerle iptal ediyorum bunu. Mecbur, çünkü yok. Yokluğun tespiti davası türü yok. Kendisi ile ilgili konuya gelince, ya Adliye mahkemesinde ya idare mahkemesinde o konuda dava açacak ama o konuda dava açınca K.H.K.'nin bilmem ikinci maddesinin ya da üçüncü maddesinin iptali diyecek. K.H.K.'nin tümü Anayasaya aykırıdır diyecek, çünkü o bir genel düzenleyici işlem. Tümünün anayasaya aykırı olduğunu söylediği zaman da Yetki Kanunu yoktur, yok olmuştur ortadan diyecek. Yetki Kanunun yok olması nedeniyle Anayasaya o K.H.K.'nin aykırı olup olmadığı iddiasını ciddi bulabilmek bakımından yargıcın — ister adliye yargıcı olsun ister idare yargıcı olsun — elindeki olanağa bakacak. Anayasa mahkemesi içtihadına bakacak. Çünkü Anayasa Mahkemesinin kararları yargıyı da bağlayan kararlar. Adli yargıdaki Yargıtay kararı ya da İdari yargıdaki Danıştay kararı gibi değil. Yargı organlarını da bağlıyor. Şu halde bir yargı organı, yetki yasası iptal edilmiş bir K.H.K.'nin Anayasaya aykırı olup olmadığını tespit olanağına sahip değil. Öyle olunca da bunu oraya gönderecektir. Oraya gönderdiği zamanda Anayasa Mahkemesinin eğer bu içtihadı değişmezse iptal edilecektir. Bendeniz bu konuda yanıldığımı zannetmiyorum. Hocamın değerli açıklamalarından çok büyük ölçüde istifade ettim ama benim bu görüşümü değiştirmede.

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Sevk maddelerinin iptali talebi olmayacak değil mi?

– Prof. Dr. İl Han Özay

Tabii. İdari yargıdan örnek alalım. Siz bir yönetmeliğin, hukuk fakültesi öğrenci yönetmeliğinin size uygulanan maddesinin uygulama işlemine karşı idari yargıya başvurduğunuzda kısmen iptal edebilir ya da kısmen iptal talebini reddedebilir. Onu yapabilir Bu bakımdan da Anayasa Mahkemesi önüne gelince teorik olarak 539 veya herhangi bir kararnameyi (ben sayıları hiç sevmem hatırlamam) da, bunu hatırlıyorum, (çünkü gözümün önünde) kısmen iptal edip kıs-

men onu yürürlükte tutabilir mi? Müsaade buyurursanız bu gerekçe karşısındaki ne olursa olsun diyor. İtiraz yoluyla gelsin, iptal yoluyla gelsin Ahmet açsın Mehmet açsın şu olsun bu olsun. Bunlar "yok hükmündedirler" dediğine göre bir tek "yok hükmündedirler" sözcüğünü kullanmamış. (Çünkü hatırına gelmemiş inşallah beni de duymazlar. Hatırlarına gelmez bu suretle). Yok hükmündedir demek bundan sonraki kararlarında 539 sayılı K.H.K.'nin yaşama şansı, işte o bilmediğim Ankara'daki değerli İdare Hukukçusu arkadaşımın bu kararnameyi Danıştaya, Danıştaydan Anayasa Mahkemesi önüne götüreceği ana kadar var.

– Prof. Dr. Kenan Tunçomağ

Evet, şimdi tabii ben sayın İl Han Özay'ı zorlamak niyetine de sahip değilim.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Estağfurullah. Zorladınız bile. Siz sigorta olarak zorluyorsunuz şimdi. Değerli dostlarımızdan hiçbirini ben sigorta etmeyecek muhtemel tehlikelere karşı. Şeytanın avukatlığını tabii yapıyorum müsaade buyurursanız ve onu da yapmak zorunda olduğumu da düşünüyorum.

– Prof. Dr. Kenan Tunçomağ

Evet, tartışmalar iki ayrı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sayın Özay'ın görüşü kabul edildiği zaman, Anayasa Mahkemesinin kendisine ikinci defa gelen bu kanun hükmündeki kararnamenin tümünü veya bir kısmını Anayasaya aykırılık iddiasıyla iptal etme imkânı var. Tabii gerekçe olmayınca, burada konuşulanlar çok genel mahiyette söylenmiş birtakım sözler oluyor. Adliye mahkemelerinde açılacak bir dava açısından anayasaya aykırılık konusuna gelince, bir kimse açtığı şahsi davada belli bir talepte bulunur ve bu talebiyle ilgili bir şey öne sürebilir. Benim düşünce tarzım bu. Bu tabii hukuk usulu muhakemelerinin bir konusudur. Dava nedir? Dava hakkıyla bir kimse neyi ister? Özel hukuktan konuşuyoruz. İdare hukukundan değil. Şimdi eğer şahsi bir hakkın mahkemece tanınması iddiasında ise isteyeceği şey, bu şahsi hakkıyla ilgili olan bir olay söz konusu olduğundan K.H.K.'nin hakkını ilgilendiren kısmına itiraz etmesi gerekecektir. Benim düşünceme göre öyle yapılması gereklidir. Tabii bu da bir araştırma konusudur. Ama çok genel olarak şunu diyebiliriz mahkeme taleple bağlıdır. Talepte şahsi bir hakkın tanınmasıdır. Bu yüzden, o talebe münhasır bir dava ve karar söz konusu olabilir, şeklinde düşünüyorum.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Şimdi müsaade buyurursanız Hukuk Usulü Muhakemeleri bakımından da

Anayasa Mahkemesine intikal edilmesi kısmı konusunda benim bir rezervim olmakla beraber, ben davayla Anayasaya aykırılık iddiasını ayırıyorum. Çünkü anayasaya aykırılık iddiası da davanın içinde sadece bir gerekçe. Siz davayla bir şey talep ediyorsunuz. Bana 50.000 TL. borcu var diye talep ediyorsunuz. Diyorsunuz ki 50.000 TL. borcu var çünkü bu 50.000 TL.'yi benden aslında iptal edilmesi gereken bir metne dayalı yetkisi nedeniyle aldı. Dolayısıyla o iddiayı ciddi bulup zaten intikal ettiriyor Anayasa Mahkemesine. Biran için bu tezi kabul etsek bile ülkemizde yargı yerlerine baş vurmak bakımından en kolay yol, İdari Yargı yerlerine baş vurmaktır. Çünkü idari yerlere siz usulüne uygun olmayan bir dilekçe ile bile başvurabilirsiniz. Geçenlerde Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün bir belediyeye karşı açtığı bir dava mütalaa olarak önüme getirildi. Dava dilekçesi nerde? dedim. İşte burda, dediler. Emin olun dört satırlık bir, dilekçe ve onu İdari Yargı yerleri kabul ediyor. ve dolayısı ile eğer 539 sayılı K.H.K.'yi ortadan kaldırmaya azmetmiş binlerce kişiden bir tanesinin herhangi bir idare mahkemesine, Danıştaya şuraya buraya vergi mahkemesine başvurması son derece kolaydır. Dediğim gibi tek bir uygulamanın olması lazımdır. O yapıldığı takdirde de tabii bu taleple bağlıdır. güvencesi, hiçbir anlam ifade etmiyor. Anayasa Mahkemesinin önüne çarnaçar geliyor. Anayasa Mahkemesinin kararını eleştirmekle beraber şu nokta üzerinde durduğunu zannediyorum. Çünkü maalesef bizde yüksek mahkemelerin kararları, gerekçeleri biraz zayıf kalıyor. Gerekçeleri zayıf kaldığı içinde bizler onlardan birşeyler çıkarıyoruz hatta bir seferinde Danıştay'da bir ittifatla karşılaşmıştım. Bir kararlarını irdelemiştim. Meğer biz neler söylemişizde farkında değilmişiz diye ittifatta bulundular. Burada da Anayasa Mahkemesi şöyle bir mantıktan hareket ediyor. Diyor ki, K.H.K. denilen metni çıkarma yetkisi aslî olarak yasama organında. Yasama organı anayasaya uygun bir biçimde bu yetkisini yetki kanunu aracılığıyla idareye, Bakanlar Kuruluna veriyor. Dolayısıyla Bakanlar Kurulu asli bir yetkisini kullanamıyor. Kanun hükmünde karnemenin özelliği budur. Hatta batı dillerinde iki farklı terimle ifade edilir, tıpkı bizdeki gibi. Dikkat ederseniz olağan üstü hallerde yetki kanunu olmadan kanun hükmünde karname çıkarabiliyor sonradan istim arkadan geliyor. Bu durumda ise yetki kanunu olmadan harekete geçemiyor. İşte batı ülkelerinde Fransa'da İtalya'da olağan dönemlerde de zaten olağan üstü dönem dışı diye birşek yok, olağan dönemlerde de yetki kanununa dayalı olarak ya da yetki kanunu sonradan gelmek koşuluyla doğrudan doğruya kanun hükmünde karname çıkarma yetkisi var. Decret Loi, Decret legislative diye bir ayırım da yaparlar. Bizde o olmadığına göre şu mantığa dayandırıyor. Diyor ki: mademki buna yetki veren kanun ortadan kalkmıştır, o konuda K.H.K. çıkaramaz. Çıkarmış ama yetki kanunu iptal edilmekle bu yok hükmüne dönüşmüş. O son okuduğum gerekçe ki 19 kararlık bir liste var burda, GAP'ı çıkarırsak 18 tane kalıyor. biri süreye ilişkin 17'ye indirelim, 17 tane kararının gerekçesi bu olduğuna göre iptal için başvurulunca ya kadar...

Sayın hocam. Birşey müsaade ederseniz söylemek istiyorum. Şimdi çok sevdiğim Tunçomağ hocamın romantik fikirlerini canı gönülden benimsemek istiyorum fakat verdiği netice gene aynı oluyor. Çünkü kanuni düzenleme yapıyorsunuz çerçeve çiziyorsunuz, kanun çıkarıyorsunuz. Onun içersine birtakım müeyyideler koyuyorsunuz. O müeyyidelerdir o kanunu yaşatacak olan. İki çarpıcı örnek: siz kalktınız 500.000.000.000 TL.'ye bir müesseseyi bir fabrikayı sigorta ettiniz 537'de var bunun içinde. Orada diyorsunuzki, o kişi herhangi bir günde ödemesi gereken bir taksidini ödemediği takdirde sigorta sona erer diyorsunuz. Adamın 500.000.000.000. TL.'sini ödememeye kalktığınız anda mahkemeye gidecektir. Anayasa mahkemesi o maddeyi iptal edecektir. Şimdi bu ne oldu Kişisel uygulandı. Kişisel uygulandığı zaman kim zarar gördü? Sigorta şirketi. Burada yine müeyyideler var, acentaların çalışmalarıyla ilgili. — Şirket kapatma cezası, — Sigorta Murakebe Kurulu ben birşey yaparsam şirketi kapatma cezası da verebiliyor. Şimdi bu müeyyide, kapatma cezası bana uygulandığı takdirde ben diyeceğim ki efendim bu anayasaya aykırıdır. Şu maddesini bu maddesini iptal ettirsek, ne ifade edecek? Kanun yaşamıyord anlamına geliyor bu zaten.

— Prof. Dr. İl Han Özay

Yalnız şimdi o noktada müsaade buyurursanız fazla paniğe kapılmaya gerek yok. Şimdi biraz önce vurgulamıştım ya kazanılmış haklar vs. dolayısıyla bu 539 iptal edildiği ana kadar doğurmuş olduğu bütün haklar saklı oluyor. Tabi onlar birden bire ortadan kalkmıyor. Kalkmadığı içinde iptal edilme anından ileriye yönelik olarak diğerleri için-etkisini gösterecek. Buna karşılık başta da neyi vurgulamıştım? Mademki iptal edilebilme tehlikesi mevcut, hatta bendenize göre kararname bitkisel hayata girmiş bir halde. O takdirde 539 sayılı K.H.K.'de sizlerin eleştirdiğiniz doğru bulmadığınız kısımlarla doğru bir çözüm olarak mutalaa ettiğiniz kısımlar hususunda böyle bir bilimsel toplantı yapmak en azından Hükûmete ileriki düzenlemenin daha doğru yapılması bakımından bir şans vermek onun eline bir belge vermek bakımından önemlidir. Tabii bu noktada wishfull thinking'dir. bizim hükümetlerimiz hiçbir zaman böyle toplantılarda varılan sonuçlara kulak asmazlar. Onlar yenisi yaparken bildiklerini okurlar biz öyle olmayacağını varsayalım. Bu bakımdanda 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin eğrisi ve doğrusunun tartışılacağı bu toplantı bana göre son derece yararlıdır. Onun için de zaten dersimi bile terk ettim. Öğleden sonra akşama kadar burada ben de sizleri dinleyeceğim ve çok istifade edeceğim. Ondandır hiç kuşkunuz bulunmasın.

— Bilgi Kongar

Aydınlanmak bakımından ben birşey öğrenmek istiyorum. Şimdi 539 sayılı finans sektörünü düzenleyen K.H.K. aslında tek değil üçtane. Birisi Bankalar ka-

nunu, birisi Türk Ticaret Kanunu öbüründe Sigorta Murakabe Kanunu. Diğer yetki kanunlarından farklı ve diğer K.H.K.'lerden farklı bir geliş seyri var. O da maddeler bazında yetki alınmış bir yetki kanunu. Sigorta murakabe kanunu şu anda gözükken maddeleri meclisten madde madde yetki alınarak K.H.K. olarak çıkarılmış bir kanundur. Genel bir yetkiye dayanan genel bir sigorta murakabe kanunu değildir. Bunun herhangi bir etkisi olur mu? Ben bilmiyorum. Daha önemli birşey var. Aynı olay Bankalar Kanununda da söz konusudur.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Hemen müsadde buyursanız cevap vereyim. Çünkü sonra unutuyorum. İptal kararını görmediğim bilmediğim için bunu söyleyemiyorum. Acaba Yetki Kanunun parça parça olması nedeniyle sırf 539'a hayatiyet veren kısmını mı iptal etti yoksa Yetki Kanunun tümünü iptal etti de Bankalar, Ticaret Kanunu da onun içine giriyor mu onu bilmiyorum.

– Bilgi Kongar

Fakat diyelim ki iptal edildi. Şimdi tabii iptal edildiğinde herhangi bir boşluk doğması söz konusu değil. Bu boşluk mutlaka hükümet tarafından doldurulacaktır, hemde belki aynı gün itibarıyla belki ertesi gün itibarıyla belki aynı K.H.K. tekrar çıkarılmak şartıyla. O bakımdan benim aslında bir konuya açıklık getirmekte yarar var diye düşünüyorum. 539, 537 birde 507 sayılı kanunlar..... Diyelim ki Bankalar Kanunu bunları iptal etti. Bir boşluk doğacaktır. Ben hükümetin boşluk doğurmayacağına inanıyorum ama boşluk doğacak bir ortam çıkar mı yoksa bunlar geride hangi kanun varsa ona mi döner?

– Prof. Dr. İl Han Özay

Şimdi şöyle. Birincisi eğer ilga edilmiş birtakım kanunlar varsa, o ilga edilmiş kanunların otomatikman yeniden yürürlüğe girmesi söz konusu olmaz. Olmayacağına göre onlar Yasama Meclisi tarafından tekrar çıkarılmadan hiçbir anlam ifade etmezler. Ben bu konuda da wishfull thinking yapıyorum kendi kendime. Bir tezim var. Bir kanun başka bir kanunun bir maddesini ya da bütününü yürürlükten kaldırırsa ve o kanun için de derhal Anayasa Mahkemesine iptal davası açılmışsa Anayasa Mahkemesi iptal ederse ondan önceki kanunun yürürlükte kabul edilmesinin var sayılması gerekir diyorum. Bunu sadece ben diyorum. Benden başka kimse demediğine göre tabi genel öğretilerde de uygulamada da genel kanı o ilga edilmiş olanların yürürlüğe girmeyeceği. Boşluk olacaksa zaten işte o nedenle Anayasa Mahkemesinin bir yıla kadar bir süre tanıma yetkisi var ve son derece güzel bir çözüm. Sürenin amacı bu. Çünkü biraz mantık-

sız gibi görünüyor. Hem bir şeyi hukuka aykırı bularak iptal ediyosunuz, hem de onun bir sene daha yürürlükte kalmasını istiyorsunuz. Mantıksız gibi görünüyor ama değil, çünkü boşluk olmaması lazım. Mümkün değil boşluğun olabilmesi. O bakımdan da bu süre muhtemelen Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiştir ve sizin buyurduğunuz gibi zaten Hükümet de o süre dolmadan hatta aynı gün dediniz belki, tekrar o boşluğu doldurabilmek için harekete geçecektir.

– Bilgi Kongar

Şimdi hocam örneği var zaten. 539'dan önce maalesef bu sektörün bir şanssız dönemini yaşıyoruz 2,3 senedir. Bu K.H.K.'ler dönemine girdik. Bundan önceki kanun da K.H.K. olduğu için anayasa mahkemesi tarafından iptal ettirildiği için 539 çıktı, ama ne zaman? Anayasa mahkemesinin tanıdığı 6 aylık sürenin son gününe iki gün kala bu K.H.K. çıktı. Şimdi o bakımdan aslında bu toplantıyı tertipleyen arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum ama ben şahsen ortada bir boşluk havası doğmamasından yanayım. Bir kanun çıkmıştır. Bu kanun, finans sektörü içinde sigorta sektörünü düzenleyen ve de hükümet politikasına uygun — hükümet politikası belki çok fazla önemli değil ama — batı normlarına, ortak pazar normlarına aşağı yukarı yaklaştırılmış bir kanun. Dolayısıyla bu kanun veya bundan sonra çıkarılacak bir kanunda çok fazla sapmalar olacağı pek beklenmemelidir. bu kanun şu anda yürürlüktedir. Yürürlükte olduğu için de Hazine yönetmeliklerini çıkarıyor ve onları uygulucak tek yetkili de Hazine. Şimdi o bakımdan olayın yani bu kanun yürürlükte mi değil mi şu anda mülga mı değil mi noktasından daha çok, eğer bu K.H.K.'de ve de tabii buna bağlı daha önemlisi Türk Ticaret Kanun'undaki K.H.K.'de hukuka aykırı bir şey varsa onları saptarsak biraz daha yararlı bir çalışma yapmışız gibi olur. Yoksa şu anda bu kanun yürürlükte değil mi? Hayır yürürlükte devlet de bunu diyor. Şu andaki hukuk yazarları da bunu diyor. Onun için o iptal davası açarmış öbürü bilmem ne yaparmış. Önemli değil çünkü biz anayasa mahkemesinin kararını bilmiyoruz. Gerekçesini de bilmiyoruz. Biraz önce bahsettiğim bir olay var maddeler bazında yetki alınmış belki de tek yetki kanunu. O bakımdan da anayasa mahkemesinin aldığı karar galiba zaten oy birliğiyle değil oy çokluğuyla Sonucunun nasıl olacağını biz bilmiyoruz açıkçası. Acaba bu K.H.K. ve Türk Ticaret Kanun'undaki maddeler nedir? Neresi yanlış? Neresi doğrudur veya ne yapılması gerekir? Onun üstünde durursak gerçekten yararlı şeyler yapmış oluruz.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Bu programda zaten bütün bunlar var.

– Bilgi Kongar

Bu sabah ki konuşmada öyle bir hava oldu ki sanki herşey olmuş bitmiş

herşey sonuçlanmış. Sektör ciddi bir efor içinde, ciddi bir yatırım içinde. Çünkü kanun yürürlükte. Öyle ya da böyle bu sektör bu kanunlara uymak için çok büyük yatırımlar, çok büyük emekler harcadı. Dolayısıyla bunun geriye dönüşü çok mümkün değil. Öyle ya da böyle; yeni K.H.K., yeni kanun veya başka birşey yürüyecek.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Evet, bendeniz bu durumda şimdi biraz sitem edeceğim size. Benim burada olmamın ve konuşma yapmamın yerinde olmadığını düşünüyorsunuz her halde. Zararı yok. Fiili bir durum çıktı, geldim ve ilk konuşmak durumunda kaldım. Panik havası yarattıysam özür dilerim. Onu amaçlamadım.

– Haşim Ekener

Biz burada bir bilimsel toplantı yapıyoruz. Sayın hocamızı büyük bir zevkle dinledik. Hangilerinin doğru hangilerinin yanlış olduğu buranın konusu değil, bizim birliğimizin bir konusu olması lazım. Hazırlanan kanun hükümleri çerçevesinde hangisi bizim Birlikte görüşeceğimiz bir konu. Nitekim bu konular Birlikte defaten görüşüldü. Bunlar içindeki en esaslı hükümlerden bir tanesi, kuvvetler ayrılığı prensibine aykırı olarak kanun çıkarılmayacağı, ikincisi kanunları makab- le şamil ettirerek kazanılmış hakların kaldırılamayacağıdır. Bütün bunların hiçbir tanesi nazari itibare alınmadan 539 çıkarıldı. 539 sayılı kanun için açılmış olan davada da kanun teklifini bildiren dava açıldığı andan itibaren hangi kanunun çıkarıldığına bakıldı. Birde bakıldı ki anayasa mahkemesinin iptal ettiği bütün sebeplerle tekrar 539 çıkarılmış ve anayasa mahkemesinin görüşleri hiçbir şekilde kayda alınmamış. Anayasa mahkemesi haklı olarak bu kanunu da iptal etti. Şimdi bütün mesele bu. Şimdi bu beraberinde ticaret kanunundaki değişiklikleri de iptal etti mi, bankalar kanununu iptal etti mi etmedi mi bilmiyorum ama bizim şahsi inancımız, 510 sayılı kanunda ki iptal sebepleri hiçbir şekilde göze alınmadan çıkarılmış olan 539 sayılı kanun, adeta anayasa mahkemesinin verdiği kararları hiçe sayarak çıkarılmış bir kanun olduğu için iptal edilmiştir. Şimdi bizim arkadaşlarımız hangilerinde hata ettik diye soruyorlar? Eğer ikazlarımız nazari itibare alınsaydı bu kanun bir defa daha iptal edilmezdi. Bir kere gayr—ı kanuni işler yapmamamız lazım. Bir ikincisi kanun yoluyla rakip elimine etmeği kafamıza koyarsak ve çıkan kanunları yalnız muayyen şahıslara ait görürsek Hazine-yi'de bütün Türkiye Cumhuriyeti'nin hazinesi değil de yalnız ve yalnız birkaç şirketin hazinesi oradan oraya giden birkaç müdürün finanse edilip karar aldırıldığı bir organ olarak düşüncecek olursak mutlak hukuki darbeler iner. Binanaleyh hakikaten düzeltmek istiyorsak kanunların birbirlerine olan kilit tesirlerini, kanunların içersindeki nizamları nazari itibare almamız lazımdır. Çok teşekkürler.

II. TEBLİĞ

Tebliğ Konusu

7397 SAYILI SİGORTA MURAKABE KANUNUNUN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMENİN ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNA İLİŞKİN OLMAK ÜZERE BAZI YÖNLERDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tebliğ Hazırlayanlar:

Prof. Dr. Merih. K. OMAĞ – Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOMER

BAŞKAN: Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

TEBLİĞİ SUNAN: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Sigorta Türk Hukuk Derneğinin sayın başkanı, değerli üyeler, değerli konuklar. Hepinizi saygıyla selamlıyoruz. Mesai arkadaşım Yardımcı Doçent Doktor Mehmet Somer Bey ile birlikte ortaklaşa hazırladığımız tebliğin konusu 539 sayılı K.H.K.'nin anonim şirketler hukukuna ilişkin olmak üzere bazı yönlerden değerlendirilmesidir. Sözü kendisine bırakmadan önce bir iki hususa değinmekte yarar görüyorum. 539 sayılı K.H.K.'nin yer yer anonim şirketler hukukundaki düzenlemelere aykırı mahiyette, yer yer istisnai mahiyette, yer yer de tamamlayıcı mahiyette düzenlemeler getirmiştir. İncelememizde, bu nitelikteki düzenlemelerin neler olduğunun önce bir tespitini yapacağız. Bu düzenlemelerin nelerden esinlendiğini, yani bunun kaynağını araştıracağız ve nihayet bir değer hükmüne varacağız. Kanun yapma tekniği açısından acaba bu değişik düzenlemeler yerinde midir değil midir? Bunu saptamaya çalışacağız. İncelememiz daktilo sayfasıyla 24 sayfa tutuyor. Fakat süreyi aşmak ve sabrınızın sınırlarını zorlamamak bakımından biz bir de bunun özetini çıkardık 12, 13. sayfaya iblağ olan bir özet önümüzde. Sizlere onu takdim edeceğiz. Şimdiden hepinize teşekkür ediyorum, sözü sayın Somer'e bırakıyorum.

– Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer

I. GİRİŞ VE KONUNUN TAKDİMİ

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun bazı maddelerinde değişiklik yapan 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 22 Haziran 1994 tarihli ve 21968 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, temel/ana nitelikte bir kanun olan Türk Ticaret Kanunu'nun anonim şirketlere ilişkin hükümlerine, bazı bakımlardan aykırı düşen istisnai düzenlemeler getirmiş; onları değiştirici veya tamalayıcı düzenlemelere gitmiştir.

İncelememizde özellikle bu hususların tespitin ve kanun yapma tekniği bakımından değerlendirilmesinin yer alması, gelecekte yapılması gereken Sigorta Murakabe Kanunu'na bir nebze ışık tutması bakımından faydalı mütalaa edilmiştir.

II. KURULUŞ VE FAALİYETE GEÇME

539 Sayılı KHK. ile değişik SMK.m.2'nin kenar başlığı "Kuruluş ve Faaliyet izni"dir. Maddenin, bu başlığından ve bir kısmı itibariyle de muhtevasından, "kuruluş izni" ile "çalışma/faaliyet izni" (ruhsatname) kavramlarının karıştırıldığı izlenimi edinilmektedir. KHK.m.2, esas itibariyle, "kuruluş izni"ni düzenleyen bir maddedir. Faaliyet izni ise, ruhsatname verilmesi neticesinde elde edildiğinden, aynı Kararnamenin 3. maddesini ilgilendirmektedir. Zira, KHK.'nin 3. maddesinin kenar başlığı "ruhsatnamenin verilmesi ve iptali" ibaresini taşımaktadır. Herhangi bir karışıklığın önlenmesi bakımından bu hususun tashihi gerekir.

1. KURULUŞ

A. İki Ayrı Makamdan İki Ayrı İzin İstisnâli

KHK., bir sigorta şirketinin kurulabilmesi için, değişik makamlardan alınacak "iki ayrı izin" öngörmektedir: Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığın "sigorta şirketi olarak", Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın da "anonim şirket olarak" kuruluş izni vermesi (TTK.m.280). Bu çifte kuruluş izninin gerekçesini anılamak pek kolay değildir. Zira, Murakabe Hukuku'nda, genellikle ve kural olarak, kuruluş bakımından sigortacılık için önemli sayılacak bazı şartların (şirketin nevi, sermayesi gibi şartlar) varlığı "çalışma/faaliyet izni" (ruhsatname) verilirken kontrol edilmektedir. Kaldı ki, anonim şirketin kuruluşu esasen Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimine tabi olup, kuruluşta aranan bazı şartların yerine getirilip getirilmediği hususu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından, anonim şirketin kuruluşu safhasında da ayrıca göz önünde tutulabilir.

Sigorta şirketi, her şeyden önce, bir anonim şirkettir.

Bundan dolayı, sigorta şirketinin, kural olarak, anonim şirketlere dair mevzuata göre kurulması gerekir. Bu mevzuat da tek bir izin öngörmektedir. Halbuki KHK.'nin ayrıca, bir de, "kuruluş izni" öngörmesi, sigortacılık yapacak bir anonim şirketin kuruluş aşamasında hem Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığın, hem de Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimine tabi olması sonucunu doğuracaktır. Bir anonim şirketin kuruluşu, iki defa ve iki ayrı makamın iznine tabi tutulmalı, kuruluş izni, anonim şirketlere dair mevzuat (TTK) çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Aksine bir düzenlemenin Murakabe Hukuku ile Şirketler Hukuku esaslarına uygun düştüğü söylenemez¹.

B. Sigorta Şirketi Olarak Kuruluş İzni Almak

Görülüyor ki kuruluş işlemlerindeki ilk aşama, HDTM.'nin bağlı olduğu Bakanlığa başvurarak, bir sigorta şirketi olarak kurulma izni almaktır (KHK. ile değişik SMK.m.2/1 ve 1/II,a,b).

Bu durumda, KHK.m.2/f.1'deki ifade karşısında, TTK.m.273'de anonim şirketlerin kuruluşunda izin alınacak makam olan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yerini; sigorta şirketlerinin kuruluşunda HDTM.'nin bağlı olduğu Bakanlığın alıp almadığı sorulabilir. Soruya verilecek yanıt olumsuzdur. Zira, burada HDTM.'nin bağlı olduğu bakanlıktan alınacak izin Sigorta Şirketi olarak kurulma iznidir. bir anonim şirket olarak kurulmak için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan alınacak izin, bundan başka bir şeydir ve varlığını devam ettirmektedir. Bu durumda, KHK.m.2/f.1'deki ifadeyi iltibasa mahal vermeyecek bir muhtevaya kavuşturmak gerekir.

Kuruluş izni için yapılacak başvurunun şekli ve muhtevası KHK.da ayrıntılı olarak düzenlenmiş olmayıp; KHK. ile değişik SMK.m.2/8 hükmü ile yönetmeliğe bırakılmış bulunmaktadır. Nitekim Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmeliğin (SRŞKÇY) değişik 6. maddesinde kuruluş izni almak üzere Bakanlığa verilecek müracaat dilekçesine eklenecek belgeler ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Bu düzenleme, Çalışma Serbestisine sınırlama getirmemek kaydıyla, değişen şartlara uygun değişiklikler yapabilme olanağını sağlayacak olması bakımından yerindedir.

C. TTK.'nın Anonim Şirketlerin Kuruluşuna İlişkin İşlemlerini Yerine Getirmek

HDTM.'nin bağlı olduğu bakanlıktan izin alındıktan sonra, seçilecek kuruluş türüne (ani veya tedrici kuruluş) uygun olarak TTK.'da öngörülen esas ve usuller dairesinde (bkz. TTK.m.276 — 301) kuruluş tamamlanacaktır (KHK. ile değişik

1) KENDER, Rayegân, Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, İstanbul 1992, s.15,16.

SMK.m.2/II,a).

Kısaca ifade etmek gerekirse, daha önce HDTM.'nin iznine esas olan şirket ana sözleşmesi (ve diğer gerekli belgeler) ile birlikte Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na müracaat edilerek kuruluş izninin alınmasını takiben (TTK.m.273), ani kuruluşta mahkeme tasdiki (TTK.m.299), tedrici kuruluşta ise halka başvuru (TTK.m.281—298) ve daha sonra mahkeme tasdiki aşamaları ikmal edildikten sonra ticaret siciline tescil (TTK.m.300, 301) ile birlikte kuruluş işlemleri tamamlanmış ve sigorta şirketi tüzel kişilik kazanmış olacaktır.

Burada ani veya tedrici kuruluş sistemine göre farklılıklar arzedecek TTK.'nın kuruluş işlemleri detaylı olarak incelenmeyecek ve sadece kuruluşta SMK.'nın uygulanması bakımından özellik arzeden hususlara işaret edilmekle yetinilecektir.

a. Kuruluş Nevi

Bilindiği üzere, TTK. sisteminde anonim şirketler, "ani" ve "tedrici" olmak üzere iki türde kurulabilirler. 539 sayılı KHK. ile SMK.m.2'de yapılan değişiklikle, kuruluş TTK.'na bırakılmış olduğuna ve SMK.'nın sair hükümlerinde özel bir düzenleme öngörülmediğine göre, sigorta şirketlerinin de "ani" veya "tedrici" şekilde kurulması mümkündür².

b. Nakdi Kuruluş

KHK. ile değiştirilen SMK.m.2/II,d hükmü ile "hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması" şartını getirmektedir. Bu bakımdan, sigorta şirketleri için sadece "nakdi kuruluş" kabul edilmiştir (bkz. ve karşı. Bank.K.m.5/1,c).

Binaenaleyh, sigorta şirketlerinin kuruluşunda ve daha sonra şirkete ortak olacakların, TTK.'daki klasik anonim şirketlerden farklı olarak "ayın nevinden sermaye" getirmeleri de mümkün olamayacaktır. Sigorta ettirenlerin teminatlarının, kural olarak, primlerden oluşan müşterek hasar kasası olmasına rağmen, sigorta şirketlerinin kuruluşunda ayın sermaye getirilmemesi hususu, ayın sermayenin değerlendirilmesinde bilerek veya bilmeyerek takdir hatası yapılması neticesinde şirketten alacaklı olanların ve özellikle sigorta ettirenlerin zarar görmelerinin engellenmek istenmesi gerekçesi ile izah edilebilir³.

c. Kurucular Bakımından Getirilen Özel Düzenleme

Anonim şirketlerde kurucuların sahip olmaları gereken şartlar TTK.'da özel olarak düzenlenmiş değildir. Buna karşılık, sigorta şirketlerinin güven müesseseleri olmaları gerektiği gerçeğinden hareketle, 539 sayılı KHK. ile değişik

²) Bkz. aynı yöndü Bank. k. m. 5/1,a.

³) Aynı gerçeğin Bankalar Kanunu'nun 5. maddesi bakımından benimsenmesi için bkz. ve karşı. TEKİNALP, Ünal, Banka Hukunun Esasları, İstanbul 1988, s.103.

SMK.m.2/II,b de kurucular için bazı özel nitelikler aranmıştır. Bu nitelikler şu şekilde tespit edilebilir:

* Taksirli suçlar hariç olmak üzere, affa uğramış olsalar bile, ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis cezasına mahkum olmamış bulunmak;

* Sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla para cezasına mahkum olmamış bulunmak;

* Zimmet, ihtilas, rüşvet, irtikap, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflâs gibi yüz kızartıcı suçlardan dolayı hüküm giymemiş olmak;

* Resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçlarından dolayı hüküm giymemiş olmak;

* İstimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçlarından hüküm giymemiş olmak;

* Devlet sırlarını açığa vurma suçundan hüküm giymemiş olmak;

* Vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığı suçuna teşebbüs suçlarından hüküm giymemiş bulunmak;

* İflâs ve konkordato ilân etmemiş bulunmak⁴. Burada konkordato ile iflâsın aynı doğrultuda yorumlanması sözkonusudur ki, bu yerindedir. Zira, eğer kurucularda mali bakımdan da güvenilirlik aranıyorsa, konkordato da bu güvenliği zedeleyecektir. Ancak, KHK.de yer alan "konkordato ilân etme" kavramının nasıl anlaşılması gerektiği ortaya konulmalıdır. Diğer bir deyişle, konkordato mühleti talep etmek üzere icra Tetkik Mercii'ne başvurmak yeterli sayılacak mıdır? Yoksa, konkordatonun Mahkemesi tasdik edilmesi mi gerekmektedir? kanaatimizce, burada iflastaki duruma paralel olarak, konkordatonun Ticaret Mahkemesi tarafından tasdik edilmiş olması aranmalıdır⁵.

Sigorta şirketlerinin güven müesseseleri olmaları gerçeği karşısında, kurucularda, yukarıda sayılan niteliklerin aranması yerinde olmuştur.

KHK. ile SMK.nun 8. maddesinde yapılan değişiklik sonucunda, sigorta şirketlerinin %10 ve daha fazla sermayesine sahip olanlar da kurucu gibi mütalaa

4) Aynı nitelikler banka kurucuları bakımından da Bank. K. m. 5/1, b'de aranmıştır.

5) Bkz. ÇAKALIR/SOMER, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Hükümlerinin Şirketler Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, İstanbul 1992, s.61.

edilerek, bu kişilerin de kurucularda aranan niteliklere sahip olmaları şartı getirilmiştir⁶. KHK.m.8/II'ye göre, bu nitelikleri daha sonra kaybeden ortaklar, temettü hakkı dışındaki ortaklık haklarından yararlanamayacaklardır. Bu durumda, diğer haklar Birlik tarafından kullanılacaktır.

Birliğin, bu hakları hangi oranda, neye ve hangi esaslara göre, nasıl kullanacağı hakkında KHK. de bir açıklık yoktur. Bu noktada da Bankalar Kanunu m.5/4 ile paralellik arzeden KHK.nin, sözkonusu hususlarda sarahate kavuşturulmasında, ortakla Birlik arasında zuhuru muhtemel ihtilâfları peşinen önlemek bakımından fayda mülhaza edilebilir. KHK.nin bu düzenlemesine paralel düşen Bankalar Kanunu'ndaki hükme doktrin tarafından getirilen yorumlara kıyasen, hakların Birlik tarafından kullanılmasındaki esaslar şöylece belirlenebilir:

Ortağın, temettü hakkı dışında kalan, bedelsiz payları edinme, rüşhan, genel kurula katılma ve konuşma ile öneride bulunma, oy kullanma, bilgi alma, inceleme, denetleme, iptal davası açma ve azınlık hakları, Birlik tarafından, pay sahibi adına ve menfaatine kullanılacaktır. zira, ortağın, ortak sıfatı devam ettiğinden, Birliğe intikal eden, bizzatîhi ortaklık hakları değil, bu hakları kullanma yetkisidir⁷. Ortaklık haklarının, pay sahibinin menfaatlerine aykırı kullanımından doğacak zararlardan Birlik sorumlu olacaktır⁸.

d. Ana Sözleşmede Yer Alacak Hususlara İlişkin Özel Düzenleme

KHK. ile değişik SMK.m.2/II,a hükmüne göre, sigorta şirketlerinin anonim şirket şeklinde kurulmaları zorunlu olduğuna göre, bir sigorta şirketinin ana sözleşmesi de öncelikle TTK.m.279'a uygun olarak tanzim edilecektir.

Ancak, KHK. ile değişik SMK.m.2/II,e hükmü, anasözleşmelerin SMK.na da uygun olması gerektiğine de işaret etmektedir. Bu durumda, SMK.da, TTK.dan farklı olarak ana sözleşmede yer alması gereken bazı hususların yer alıp almadığının tespiti de yapılmalıdır.

Ana sözleşmede düzenlenecek hususlar bakımından TTK.dan farklı olarak SMK.da yer alan düzenlemeler şunlardır:

aa) KHK. ile değişik SMK.m.2/II,c'ye göre, bir sigorta şirketinin sahip olması gereken asgari ödenmiş sermaye miktarı 200 milyar TL.dan az olamaz.

Bu durumda TTK.m.279/II,3 gereği olarak ana sözleşmede yer alacak

6) Bank. K. m. 5/4'de ise, bu oran "sermayenin %5 veya daha fazlası" olarak belirtilmiştir.

7) Bkz. KALPSÜZ, Turgut, Banka Ortaklığı; Bankalar ve 70 sayılı KHK. Sempozyumu, Ankara 1984, s.150.

8) TEKİNALP, Ünal, age, s.107,108; karşı. REİSOĞLU, Seza, 3182 Sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 1988, s.75,76; EREM, Faruk/ALTINOK, Akın/TANDOĞAN, Haluk, Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 1989, s.20,21; KALPSÜZ agb., s. 150.

"esas sermaye miktarı"na ilişkin maddenin, yukarıda belirtilen özellik dikkate alınarak düzenlenmesi gerekecektir.

Hükümde yer alan, hayli yüksek bir miktardır. Sigorta şirketleri için, sermayeden ziyade, teşkil edilecek sigorta portföyü (müşteri muhiti) önem arzeder. Sigorta ettirenlerin teminatı, kural olarak, primlerden oluşan müşterek hasar kasa-sıdır. Bu derecede yüksek sermaye aranması, sermaye artırımını rahatça gerçekleştirebilecek büyük holdingler ile bankaların kurdukları sigorta şirketler bakımından bir sakınca arz etmez. Ancak, rakip sigorta şirketleri bakımından ise sektördeki rekabet şartlarını ağırlaştırıcı bir unsur teşkil edebilir, kartelleşmeye sebebiyet verebilir (bkz. ve karşı. Anayasa, m.167/1) ve yeni şirketlerin kurulmasını zorlaştırabilir⁹.

Ödenmiş sermaye ile ilgili olarak yer verilen bir başka düzenleme de KHK. ile değişik SMK.m.2/VII'de yer almaktadır. Bu hükme göre, HDTM'nin bağlı olduğu Bakanlık, DİE'nin Toptan Eşya Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak kaydıyla, asgari sermaye miktarını arttırmaya yetkili kılınmıştır.

Her ne kadar, yüksek oranlı enflasyon karşısında, kısa sürede büyük ölçüde değer yitiren yasal meblağların artırılması ve bu suretle realize edilmesi için ilgili makamlara yetki verilmesi ülkemiz gerçeklerine uygun ve bu nedenle SMK.m.2/VII hükmünün de yerinde olduğu savunulabilirse de, şu husus da gözden uzak tutulmamalıdır: Bakanlık, her sene, bu endekslere göre tamamen sübjektif ve keyfi bir şekilde sermaye artışını tayin ve tespit edebilecektir. Sigorta sektöründe murakabe, devletin ekonomik faaliyete ve çalışma hürriyetine müdahalesidir. Bu müdahale, amaca (sigorta ettirenlerin korunması) uygun ve sınırları kanunda açıkça belirtilerek yapılmalıdır. Aksi halde, idareye, yukarıda görüldüğü gibi, keyfi hareket imkânı verir. Bunu önlemek gerekir. Ayrıca, sigortacılık kâr amacıyla yapılır (TTK.m.12—19). Kâr almayıp, devamlı surette, artan sermayeye yatırım yapılması sigortacılık yapan anonim şirketlerin mahiyet ve bün-yesi ile ve kurucuların amacıyla bağdaşmaz¹⁰.

SMK.da sermayenin bölüneceği payların itibari değerleri konusunda ise bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durumda TTK. uygulama alanı bulacak ve TTK.m.399/1 gereğince, hisse senetlerinin itibari değeri en az 500 TL. olacak¹¹; itibari değer in üst sınırının tespiti ise şirkete bırakılacaktır.

bb) KHK. ile değişik SMK.m.2/II,d'ye göre, "hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkartılması" zorunludur¹².

Bu durumda, TTK.m.279/II,4'de yer alan, paradan başka sermaye olarak

9) Bkz. ve karşı. EKENER, Haşim, Kanun Taslağının Tatbikatçı Açısından Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, İstanbul 1992, s. 83—85.

10) EKENER, agb., s.85,68; KENDER, Sempozyum (Tartışmalar), s.103

11) Oysa Bank. K.m.5/1,c'de hisse senetlerinin itibari değerlerinin asgari sınırı TTK.na bırakılmakla beraber, üst sınırın 100 milyon TL.yi geçmemesi şartı da aranmaktadır.

12) Aynı yönde Bank. K.m.5/1,c.

konulan değerlerin ve bunlara mukabil verilecek hisse senetlerinin miktarının şirket ana sözleşmesinde gösterilmesi gerektiğine ilişkin hüküm, sigorta şirketlerinde uygulanma alanı bulamayacaktır.

KHK. ile değişik SMK.m.2'de, nakden ödeme öngörülmekle beraber, bu ödeminin "peşinen" yapılması gerekliliği şartı aranmıştır. Bu durumda, asgari 200 milyar TL'lik ödenmiş sermaye şartına riayet edilmek kaydıyla, bu meblağı aşan kısmın taksitle ödenmesi ana sözleşme ile düzenlenebilir.

cc) Keza, KHK. ile değişik SMK.m.2/II,d'ye göre, "hisse senetlerinin nama yazılı olması" şarttır¹³.

Bu durumda, birinci fıkrasında "hisse senetleri hamiline veya nama yazılı olur" diyen ve ikinci fıkrasında da, hamiline yazılı hisse senedi çıkarılabilmesini ana sözleşmede hüküm bulunması şartına bağlayan TTK. m. 409, sigorta şirketlerinde uygulanma alanı bulamayacak ve bir sigorta şirketi, ana sözleşmesinde sadece nama yazılı hisse senetlerine yer verebilecektir. Bu düzenleme, yani hisse senetlerinin nama yazılı hale getirilmesi, hisse senedi sahiplerini bilmek suretiyle, özellikle, SMK.'nun, 8. maddesi çerçevesinde yer alan hisse edinim ve devirlerinin tespit, takip ve denetimini mümkün kılması bakımından yerindedir.

dd) TTK. m. 279/II,2 uyarınca ana sözleşmede yer alacak "şirketin maksadı ve mevzuunu teşkil edecek muamelelerin nevi ve mahiyeti" ne ilişkin açıklamalar; KHK. ile değişik SMK.m. 2/II,a'da yer alan "sigorta şirketlerinin münhasıran sigortacılık işleri yapmak üzere kurulabileceği" hükmü dikkate alınarak tanzim olunmalıdır.

ee) TTK. M. 279/II,6 gereği ana sözleşmede yer verilecek "şirket işlerini idare ile mükellef olanlara" yani yönetim kuruluna ilişkin düzenlemenin KHK. ile değişik SMK.m.4 dikkate alınarak tanzim edilmesi gereklidir.¹⁴

ff) TTK. m.279/II,6 gereği ana sözleşmede yer verilecek "şirket işlerini muhasebe ile mükellef olanlara" yani denetçilere ilişkin düzenlemenin KHK. ile değişik SMK.m.4 dikkate alınarak tanzim edilmesi gereklidir.¹⁵

e) Kuruluş İşlemlerini Tamamlama Süresi

539 sayılı KHK. ile değişik SMK.da yer almamakla beraber, KHK'nin geçici madde 3/II hükmü uyarınca yürürlükte olduğu belirtilen SRŞKÇY.nin 8/II. maddesinde, kuruluş işlemlerinin, Müsteşarlıkça kuruluş izninin verildiği tarihten iti-

13) Aynı yönde Bank. K.m.5/1.c.

14) Yönetim Kuruluna ilişkin SMK düzenlemesini ve bu düzenlemenin TTK'dan haklarına ileride "Organlar" bahsinde değinilecektir.

15) Denetçilere ilişkin SMK düzenlemesine ve bu düzenlemenin TTK'dan haklarına ileride "Organlar" bahsinde değinilecektir.

baren 6 ay içinde bitirilmesi gerektiği ve aksi halde verilen iznin geçersiz hale geleceği belirtilmektedir.

Yönetmeliğin bu hükmünün uygulanamayacağı kanaatini taşımaktayız. Zira, TTK'nın kuruluşu ilişkin hükümleri arasında ise, kuruluş işlemlerinin bitirileceği bir süre öngörülmüş değildir. Alınan kuruluş izninin geçersiz sayılması, çalışma özgürlüğüne/serbestisine (Any.m.48) sınırlama getiren bir düzenlemedir. Çalışma serbestisine sınırlama getiren bu tür bir düzenlemenin, Anayasamızın 13. maddesine göre, ancak "kanun" hükmü ile konulması gerekirdi.

Nitekim bankalar yönünden aynı nitelikteki bir düzenlemeye Bank. K.m.9'da yer verilmiştir. Doğru olan da budur.

2. FAALİYETE GEÇME

Sigorta şirketi, bir anonim şirket olmak sebebiyle, kuruluşunu tamamlayarak ticaret siciline tescil ve ilan olunmakla tüzel kişiliğini kazanmaktadır (TTK.m. 301/1). Ancak, klasik anonim şirketlerden farklı olarak, sigorta şirketleri tüzel kişilik kazanmasıyla beraber faaliyetine başlayamamakta ve bunun için diğer bazı işlemleri ikmal etmek zorunda kalmaktadırlar.

A. Faaliyet izni (Ruhsatname)

KHK. ile değişik SMK.m.3 uyarınca, kuruluşunu tamamlamış bir sigorta şirketi faaliyete geçebilmek için Müsteşarlıktan ruhsat (faaliyet izni) almak zorundadır.¹⁶ Bu ruhsat, sigorta şirketlerine faaliyet göstermek istedikleri her branş için ayrı ayrı verilir.

Ruhsat için yapılacak başvurunun şekli ve muhtevası ile başvuruya eklenecek belgeler hakkında bir düzenleme maddede yer almamaktadır. Böylelikle, bu hususlar, KHK.'nın Geçici Madde 3/11 hükmü ile yürürlükte bulunduğu belirtilen SRŞKÇY'e (m.9—10) bırakılmıştır ki, çalışma serbestisine sınırlama getirmek kaydıyla, değişen şartlara uyum sağlamaya imkan verecek olması bakımından bu düzenleme yerindedir.

B. Tescil ve İlan

KHK. ile değişik SMK. m.3'e göre, ruhsat, ticaret siciline tescil ve Türkiye çapında basımı ve dağıtımı yapılan günlük en az iki gazete ile ilan edilecektir.

Burada tescilin yaptırılacağı ticaret sicili, ilgili sigorta şirketinin tescil edildiği ticaret sicili olmak gerekir.

16) Aynı yönde bk. Bank. k. m. 10.

III. ORGANLAR (TEŞKİLAT)

1. YÖNETİM KURULU

A. Üye Sayısı

TTK. m. 312/I'den farklı olarak, SMK.nun değişik 4/I. maddesi ile, sigorta şirketlerinde yönetim kurulu üye sayısı,doğal üye olan genel müdür ile birlikte, asgari beş olarak tespit edilmiştir.¹⁷

B. Üyelerde Aranılan Nitelikler

TTK.m. 312 ve 315/II'den farklı olarak, SMK.nun değişik 4/III. maddesi ile yönetim kurulu üyelerinin yarıdan fazlasının, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve sigortacılık, bankacılık, iktisat, işletmecilik, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik veya mühendislik alanlarından en az birinde bilgi ve deneyim sahibi olması şartı öngörülmüştür.

SMK.nun değişik 4/I. maddesinde, yönetim kurulunun doğal üyesi olduğu belirtilen genel müdür için SMK.nun değişik 4/V. maddesinde ayrıca bazı nitelikler aranmıştır. Bu hükme göre, genel müdür olacak kişilerin en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve en az 10 yıl sigortacılık, bankacılık, iktisat, işletmecilik, muhasebe, hukuk, maliye, matematik, istatistik veya mühendislik alanlarının en az birinde bilgi ve deneyim sahibi olmaları gerekmektedir.¹⁸

SMK.nun değişik 4/VI. maddesi hükmü ile, yönetim kurulu başkanı ve üyelerin, SMK.nun değişik 2/II, b maddesinde kurucular için aranan niteliklere de sahip olmaları şartı getirilmiştir.

SMK.nun değişik 2/II,b maddesinde aranan niteliklerin genişliği karşısında, TTK.m. 315/II'nin mefhumu muhalifinden çıkarılan yönetim kurulu üyelerinin sahip olmaları gereken nitelikler, sigorta şirketlerinin yönetim kurulu üyeleri hakkında uygulama alanı bulamayacaktır.

C. Şirketin Mali Bünyesinin Güçlendirilmesine İlişkin Tedbirler Bağlamında Yönetim Kurulunun Durumu

Bir anonim şirketin mali durumunun bozulması halinde yönetim kuruluna düşen görevler TTK.m. 324'de düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu maddeye göre,

17) Aynı yönde bk. Bank. k. m. 21/1.

18) Aynı yönde bk. Bank. k. m. 24

yönetim kurulu, şirketin mali durumundaki bozulmanın derecesine paralel olarak, aşağıdaki tedbirleri almak zorundadır:

— Son yıllık bilançodan esas sermayenin yarısının karşılıksız kaldığının anlaşılması halinde, yönetim kurulu, derhal toplanarak, durumu genel kurula bildirecektir.

— Şirketin aciz halinde bulunduğu şüphesini uyandıran emareler mevcutsa, yönetim kurulu, aktiflerin satış fiyatları esas olmak üzere bir ara bilançosu tanzim edecektir.

— Esas sermayenin üçte ikisinin karşılıksız kalması durumunda ise, yönetim kurulu derhal genel kurulu toplantıya çağırarak ve genel kurulda da, eksilen sermayenin tamamlanması veya kalan sermaye ile yetinilmesi kararlarından biri alınacaktır.

— Şirketin aktifleri, şirket alacaklılarının alacaklarını karşılamaya yetmediği takdirde, yönetim kurulu, bu durumu dehal mahkemeye bildirecektir.

SMK.nun değişik 20. maddesinde ise TTK. m. 324'den farklı olarak, sigorta şirketinin mali durumunun bozulması halinde yönetim kurulunun durumu özel olarak tanzim edilmiş bulunmaktadır.

SMK.m. 20/1'e göre; bir sigorta şirketinin mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek şekilde zayıfladığının herhangi bir suretle tespit edilmesi halinde Bakan, uygun bir süre vererek, şirketten (yani yönetim kurulundan), bu maddede sayılan tedbirlerin alınmasını isteyecektir.

Dikkat edilecek olursa, burada TTK. m. 324'deki gibi, mali bünye zayıflamasının türleri ve dereceleri ayrı ayrı tanzim edilmemiş ve tek kıstas olarak "sigortalıların hak ve menfaatlerinin tehlikeye düştüğünün tespiti" esas alınmıştır. Keza, bu tespitin TTK. m. 324'deki gibi belli şekillerde yapılması da gerekli değildir; "herhangi bir surette tespit" yeterlidir. Öte yandan, tespitin gerçekleri yansıtır yansıtmadığının takdiri de tamamen Bakanlığa bırakılmıştır. Nihayet, sayılan tedbirlerden hangisinin alınması gerektiğine de Bakanlık karar verecektir.¹⁹

Bakanlığın, alınmasını emredebileceği tedbirler şunlardır:

aa) Sermayenin arttırılması, varsa ödenmemiş kısmın ödenmesi, sermayeye mahsuben şirkete ödeme yapılması veya kâr dağıtımının durdurulması;

bb) İştiraklerin veya sabit değerlerin kısmen veya tamamen elden çıkartılması;

cc) Reasürans anlaşmalarının ve saklama paylarının oran ve miktarlarının değiştirilmesi;

19) Aynı yönde bir düzenleme bk. Bank. k. m. 64'te yer almaktadır.

dd) Tespit edilecek gündemle genel kurulun toplantıya çağırılması;

ee) Benzeri tedbirlerin alınması.

Son olarak yer alan "benzeri tedbirler" ifadesi ile, Bakanlığın alınmasını emredebileceği tedbirlerin sayılanlar ile sınırlı olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

SMK. m. 20/II'ye göre, yönetim kurulu, Bakanlık tarafından emredilen tedbirleri alacak ve bu tedbirlerin uygulanmasına ve sonuçlarına ilişkin bilgileri de aylık raporlar halinde Bakanlığa sunacaktır.

SMK. m. 20/III'e göre ise, Bakanlık tarafından emredilen tedbirlerin alınması; tedbirlerin alınmasına rağmen başarı sağlanamaması ya da mali bünyedeki zayıflamanın alınan tedbirlerle dahi düzeltilmesine imkan bulunmadığının tespit edilmesi halinde ve mali bünyeyi zayıflatan karar ve işlemlerin yönetim kuruluna ait olması şartıyla, Bakan;

aa) Yönetim kurulu üyelerinin tamamını veya bir kısmını görevden alabilecektir,

bb) Veya yönetim kurulunun üye sayısını artırarak yeni üye atabilecektir.²⁰

SMK'da yönetim kurulunun seçimi ve azli düzenlenmiş değildir. O halde, bu hususlarda anonim şirketlere ilişkin TTK. m.312/I (istisnaen TTK. m. 315/I) ve 316 hükümlerinin uygulama alanı bulması gerekecektir. Bu hükümlere göre ise, yönetim kurulu kuruluşta ilk ana sözleşme ile ve/veya daha sonra da genel kurul tarafından seçilir (TTK. m. 312/I) ve ancak genel kurul tarafından azledilebilirler (TTK. m. 316/I). Doktrin ve uygulamada oybirliği ile kabul edildiği üzere, genel kurulun yönetim kurulu üyelerini seçme azletme yetkileri münhasır yetkilerdendir. Oysa SMK.m. 20 düzenlemesi ile, Bakanlığa, şirketin mali bünyesindeki zayıflama halinde, yönetim kuruluna üye tayin etme (seçme) ve/veya üyeleri tamamen ya da kısmen azletme yetkisi tanınmaktadır. O halde, SMK. sisteminde, mali bünyedeki bozulma hali ile sınırlı da olsa, yönetim kurulu üyelerinin seçilmesinde ve azledilmesinde genel kurulun münhasır yetkisinden söz edilmeyecektir.

Öte yandan, SMK. m. 20'de, emredilen tedbirlerin sonuç vermemesi halinde Bakanlığın alabileceği tedbirlerden birisi de, "yönetim kurulu üye sayısına arttırma" olarak düzenlenmektedir. Sigorta şirketlerinin ana sözleşmelerinde, yönetim kuruluna ve bu arada yönetim kurulu üye sayısına ilişkin düzenlemenin yer alması, TTK. m. 279/II, 6'dan kaynaklanan bir zorunluluktur. Ana sözleşmede belirlenen üye sayısının sonradan değiştirilmesi ise ancak sözleşme değişikliği yoluyla yapılabilir. Anonim şirketlerde ana sözleşme değişikliklerinin ne surette yapılabileceği TTK. m. 386 vd. da düzenlenmiş bulunmaktadır ki; bu hü-

20) Aynı yönde bir düzenleme Bank. k. m. 64/III'de yer almaktadır.

kümlerin sigorta şirketleri hakkında da uygulanacağı gayet açıktır. Zira SMK.da aksi yönde bir düzenleme mevcut değildir. Tersine, SMK.nın KHK. ile değişik 5. maddesinde de, sigorta şirketlerindeki ana sözleşme değişikliklerinde Müsteşarlığın uygun görüşünün alınması gerekliliği belirtildikten sonra "genel kurul görüşmeleri"nden söz edilmektedir. Hal böyle iken, SMK. m. 20'de belirtildiği gibi, Bakanlığın nasıl olup da, tek başına, yönetim kurulu üye sayısını arttırabileceğini anlamak mümkün değildir.

D. Sair Hususlar

SMK. ile özel düzenleme getirilen ve yukarıda izah olunan hususlar dışında, yönetim kurulu üyelerinin görev süresi hakkında TTK. m.314 hükmü; azalığın açılması hakkındaki TTK. m. 315/I hükmü; azile ilişkin TTK. m. 316 hükmü; yönetim kurulunun teşkilatına ilişkin TTK. m. 318 hükmü; vazifelerin yönetim kurulu üyeleri arasında taksimine ilişkin TTK. m. 319 hükmü; üyelerin ihtimam derecesine ilişkin TTK. m. 320 hükmü; temsil yetkisine ilişkin TTK. m. 321, 322 ve 323 hükümleri; defter tutma mükellefiyetine ilişkin TTK. m. 325, 326 hükümleri; yıllık rapor tanzimine ilişkin TTK. m. 327 hükmü; memur ve müstahdemlerin tayinine ilişkin TTK. m. 328 hükmü; toplantılara ilişkin TTK. m. 330, 331 ve 332 hükümleri; azaların hukuki durumlarına ilişkin TTK. m. 333, 334, 335 hükümleri, sorumluluğa ilişkin TTK. m. 336, 337, 338, 340 ve 341 hükümleri; müdürlerin sebebiyet verdikleri zararlardan dolayı yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu düzenleyen TTK. m. 346 hükmü sigorta şirketlerinin yönetim kurulu üyeleri hakkında da uygulama alanı bulacaktır.

2. DENETÇİLER

A. Üye Sayısı

TTK. m.347/I'den farklı olarak SMK. nun değişik 4/IV. maddesine göre, bir sigorta şirketinde bulunacak asgari denetçi sayısı ikidir²¹.

Bu suretle, şirkette bulunacak denetçi sayısı bakımından, SMK. m. 4/IV ile iki yönden TTK. m. 347/I'den ayrılmıştır. İlk olarak TTK. m. 347/I'den ayrılmıştır. İlk olarak TTK. m. 347/I'de bir denetçi bulunması yeterli görülmüşken, SMK. m. 4/IV en az iki denetçi aramaktadır. İkinci olarak, TTK. m. 347/I ile denetçi sayısının azami adedi beş olarak tespit edilmişken; SMK. m. 4/IV azami denetçi sayısını sınırlamayarak şirkete bırakmıştır.

21) Aynı yönde Bank. k. m. 25/1.

B. Üyelerde Aranılan Nitelikler

TTK. m. 347'de denetçiler için hemen hiç bir nitelik aranmazken; SMK.nun değişik 4/IV. maddesi ile, denetçilerin, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş olmaları ve sigortacılık, bankacılık, iktisat, hukuk, maliye, matematik, işletmecilik veya muhasebe alanlarının birinde bilgi deneyim sahibi olmaları şartı getirilmiştir.

Keza, SMK. nun değişik 4/IV. maddesi hükmü ile de, TTK. m. 347'den farklı olara, denetçilerin, SMK. nun değişik 2/II, b maddesinde kurucular için aranan niteliklere de sahip olmaları şartı getirilmiştir.

C. Şirketin Mali Bünyesinin Güçlendirilmesine İlişkin Tedbirler Bağlamında Denetçilerin Durumu

Yönetim Kurulu bahsinde izah ettiğimiz üzere, sigorta şirketinin mali bünyesinin zayıflaması durumunda, Bakanlık tarafından emredilen tedbirlerin alınmaması; tedbirlerin alınmasına rağmen başarı sağlanamaması ya da mali bünyedeki zayıflamanın alınan tedbirlerle dahi düzeltilmesine imkan bulunmadığının tespit edilmesi halinde ve mali bünyeyi zayıflatan karar ve işlemlerin yönetim kuruluna ait olması şartıyla, Bakan;

aa) denetim kurulu üyelerinin tamamını veya bir kısmını görevden alabilecek,

bb) veya denetim kurulunun üye sayısını artırarak yeni üye atayabilecektir.²²

Her şeyden evvel; mali bünyeyi zayıflatan karar ve işlemlerin yönetim kuruluna ait olması durumunda; bunda hiç kusurları bulunmayabilecek denetim kurulu üyelerinin de görevden alınabileceklerine ilişkin düzenlemenin mantığını kavramak mümkün değildir.

SMK. da denetim kurulunun seçimi ve azli düzenlenmiş değildir. O halde, bu hususlarda anonim şirketlere ilişkin TTK. m. 347 ve 350 hükümlerinin uygulama alanı bulması gerekecektir. Bu hükümlere göre ise, denetim kurulu kuruluşta ilk defa kuruluş genel kurulu ve daha sonra da genel kurul tarafından seçilir (TTK. m. 347/II) ve ancak genel kurul tarafından azledilebilirler (TTK m. 350). Doktrin ve uygulamada oybirliği ile kabul edildiği üzere, genel kurulun denetim kurulu üyelerini seçme azletme yetkileri de, tıpkı yönetim kurulunda olduğu gibi, münhasır yetkilere aittir. Oysa, SMK. m. 20 düzenlemesi ile, Bakanlığa, şirketin

22) Aynı yönde bir düzenleme Bank. k. m. 64/III'de yer almaktadır.

mali bünyesindeki zayıflama halinde, denetim kuruluna üye tayin etme (seçme) ve/veya üyeleri tamamen ya da kısmen azletme yetkisi tanınmaktadır. O halde, SMK. sisteminde, mali bünyedeki bozulma hali ile sınırlı da olsa, denetim kurulu üyelerinin seçilmesinde ve azledilmesinde genel kurulun münhasır yetkisinden söz edilemeyecektir.

Öte yandan, SMK. m. 20'de, emredilen tedbirlerin sonuç vermemesi halinde Bakanlığın alabileceği tedbirlerden birisi de, "denetim kurulu üye sayısını artırma" olarak düzenlenmektedir. Sigorta şirketlerinin ana sözleşmelerinde, denetim kuruluna ve bu arada denetim kurulu üye sayısına ilişkin düzenlemenin yer alması, TTK. m. 279/II, 6'dan kaynaklanan bir zorunluluktur. Ana sözleşmede belirlenen üye sayısının sonradan değiştirilmesi ise ancak sözleşme değişikliği yoluyla yapılabilir. Anonim şirketlerde ana sözleşme değişikliklerinin ne surette yapılabileceği TTK. m. 386 vd. da düzenlenmiş bulunmaktadır ki; bu hükümlerin sigorta şirketleri hakkında da uygulanacağı gayet açıktır. Zira SMK. da aksi yönde bir düzenleme mevcut değildir. Tersine, SMK. nun KHK. ile değişik 5. maddesinde de, sigorta şirketlerindeki ana sözleşme değişikliklerinde Müsteşarlığın uygun görüşünün alınması gerekliliği belirtildikten sonra "genelkurul görüşmeleri"nden söz edilmektedir. Hal böyle iken, SMK. m. 20'de belirtildiği gibi, Bakanlığın nasıl olup da, tek başına, denetim kurulu üye sayısını arttırabileceğini de anlamak mümkün değildir.

D. Sair Hususlar

SMK. ile özel düzenleme getirilen ve yukarıda izah olunan hususlar dışında, denetim kurulu üyelerinin görev süresi hakkındaki TTK. m. 347/II hükmü; murakıpların T.C. vatandaşı olmalarına ilişkin TTK. m. 347/III hükmü; süresi biten murakıpların tekrar seçimine ilişkin TTK. m. 347/IV hükmü; seçilme manilerine ilişkin TTK. m. 349 hükmü; azil hakkındaki TTK. m. 350 hükmü; azalığının açılması hakkındaki TTK. m. 351 hükmü; tescil ve ilana ilişkin TTK. m. 352 hükmü; vazifelere ilişkin TTK. m.353, 351, 335, 356 ve 357 hükümleri; sorumluluğa ilişkin TTK. m.358 ve 359 hükümleri sigorta şirketlerinin denetim kurulu üyeleri hakkında da uygulama alanı bulacaktır.

3. GENEL KURUL

539 sayılı KHK. ile değişik SMK.nun 4. maddesinin kenar başlığı "Teşkilat" dır. Ancak, bu maddenin muhtevasına bakıldığında düzenlenen hususların sadece "yönetim kurulu", "denetlem kurulu", "müdürler kurulu" ve "genel müdür"den ibaret olduğu görülmektedir. Böylelikle "genel kurul"a şirket teşkilatı içinde yer verilmiştir. Temelinde bir anonim şirket olmak nedeniyle, bir sigorta

şirketinin de kanunen sahip olması gereken organların başında gelen genel kurula şirket teşkilatı içinde yer verilmemiş olması önemli bir eksikliktir.²³

Genel kurula dolayısıyla temas eden bir hüküm, 539 sayılı KHK'nun Geçici Madde 3/II hükmü uyarınca halen yürürlükte bulunan SRŞKÇY. in 14. maddesinde yer almaktadır. Bu hükümde, müsteşarlığın, sigorta şirketlerinin genel kurullarında bir temsilci bulundurabileceği yazılıdır.

Bilindiği üzere, TTK. m. 370 ve Denetim Tüzüğü m. 12/b uyarınca, anonim şirketlerin genel kurullarında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na temsilen bir "hükümet komiseri" bulunmaktadır. Bu durumda, ayrıca bir de, Müsteşarlığın temsilcisi göndermesi gereksiz ve karmaşa yaratacak nitelikte olup; anılan temsilcinin genel kuruldaki mevcudiyetinin hukuki değirinin ne olduğu hususunda ve 539 sayılı KHK. ve ne de SRŞKÇY'de bir sarahat bulunmamaktadır.

Kaldı ki, 539 sayılı KHK'nun Geçici Madde 3/II hükmünde, halen yürürlükte bulunan SRŞKÇY. nin bu KHK'ye aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı yazılıdır. O halde, KHK.de yer almayan ve sadece sözkonusu yönetmelikte hükme bağlanan, Müsteşarlığın genel kurula temsilci gönderme yetkisi, KHK. ye aykırıdır ve uygulanmaması gerekir görüşü de savunulabilir.

IV. ANASÖZLEŞME DEĞİŞİKLİKLERİ

539 sayılı KHK'nin 5. maddesine göre, Türkiye'de kurulan sigorta ve reasürans şirketlerinin anasözleşmelerinin değiştirilmesinde Müsteşarlığın uygun görüşü aranacak; Müsteşarlıkça uygun görülmediği takdirde, değişiklik genel kurul gündemine alınamayacak ve genel kurulda görüşülemeyecek; ticaret sicil memuru da, Müsteşarlığın uygun görüşünü görmeden anasözleşme değişikliğinin tescilli işlemini yapmayacaktır.

Bu düzenleme, kuruluştan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yanısıra Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlığın da iznini arayan mantığın doğal bir sonucudur. Böylelikle, sigorta şirketlerinin kuruluştan sonra gerçekleştirecekleri anasözleşme değişiklikleri ile Müsteşarlığın denetiminden kaçmalarının engellenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Anonim şirketler hukukunda, anasözleşme değişikliği yapma yetkisi, ancak ve sadece, yani münhasıran genel kurul tarafından kullanılabilen ve başka bir organa, anasözleşme ile dahi, devredilemeyen yetkilerdendir²⁴. KHK'nin 5. maddesi ile getirilen, anasözleşme değişikliğinde Müsteşarlığın uygun görüşünün aranması, uygun görüş istihsal edilemediği takdirde anasözleşme değişikliğinin

23) Oysa Bankalar Kanununun "Teşkilat ve Organlar" başlığını taşıyan Beşinci Bölümünün Birinci kısmı "Genel Kurula" ayrılmıştır (m. 18-20).

24) POROY (Tekinalp / Çamoglu), Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Genişletilmiş. 5. Bası, İstanbul, 1993, s. 316; İMREGÜN, Oğuz, Anonim Ortakları, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul, 1989, s. 105.

genel kurul gündemine alınamaması ve görüşülememesi, bir anlamda, genel kurulun münhasır yetkisinin bir başka makamla paylaşılması ve hatta sınırlandırılması niteliğindedir. Halbuki, TTK. m. 385 vd. da, anasözleşme değişikliğinin yapılması usulü tespit edilmiştir. KHK. m. 5 ile getirilen düzenleme bu usule de bir istisna teşkil etmektedir.

KHK. nin 5. maddesindeki düzenlemenin üzerinde durulabilecek bir diğer nokta da, "Müştaşarlığın uygun görüşü"nden ne anlaşılması lazım geleceğidir. "Uygun görüş" ibaresi, Müşttaşarlığa, keyfiliğe kaçabilecek geniş bir takdir yetkisi tanımaya elverişli; muhtevası ve sınırları açıkça belli olmayan; muğlak, müphem ve hukuki güvenliği sarsabilecek bir ifade taşımaktadır. Müşttaşarlığın anasözleşme değişikliğine vereceği görüşün "uygunluğu" neye göre belirlenecektir? Bu hususta, 539 sayılı KHK. nin bir açıklık taşıması, Müşttaşarlığın bu konudaki yetkisini belirli esaslar dairesinde kullanması, dolayısıyla, hukuki güvenliğin sağlanabilmesi açısından yararlı olabilir. Herhalde, Müşttaşarlık, SMK. daki direktif mahiyetindeki esas ve ilkelere uygun görmediği anasözleşme değişikliklerine izin vermemek durumunda kalacaktır.²⁵

V. HISSE DEVRİ

Sigorta şirketleri, özünde bir anonim şirket olmak itibarıyla, pay ve pay devri konularında, kural olarak, TTK. hükümlerine tabidirler. Ancak, sigorta şirketlerinin devlet tarafından denetiminin yapılması gerekliliğinden hareketle, pay devirleri konusunda bazı özel düzenlemelere de SMK. ile yer verilmektedir. 539 sayılı KHK. ile SMK. nun 8. maddesinde yapılan değişiklikte de, pay devri konusunda özel bir düzenleme yer almıştır.

1. Nama Yazılı Hisse Senedi

Daha önce de belirtildiği üzere, SMK. nun 539 sayılı KHK ile değişik 2/II, d hükmü gereğince sigorta şirketlerinin hisse senetlerinin nama yazılı olması şarttır.

2. Taraflar Arasında Devir

Nama yazılı hisse senetlerini ndevrine ilişkin olarak SMK. da özel bir düzenleme yer almadığından, bu hususta TTK. hükümleri uygulama alanı bulacak demektir.

bu durumda, nama yazılı bir hisse senedinin taraflar arasında devri için, sozkonusu hisse senidinin ciro edilerek devralana teslimi yeterli olacaktır (TTK. m. 416/II).

25) Bkz. ve karş. 539 sayılı KHK. m. 2/e

3. Müsteşarlık İznı

A. İzne Bağlı Devirler

539 sayılı KHK. ile değişik SMK. m.8/I hükmü ile sigorta şirketindeki hisse devirleri aşağıdaki hallerde Müsteşarlığın iznine bağlı tutulmuştur.²⁶:

a) Bir gerçek veya tüzel kişinin, sigorta şirketinin sermayesinin %10 veya daha fazlasını temsil eden payları edinmesi.²⁷

Burada düzenlenen, bir gerçek ya da tüzel kişinin, ilk defa devren pay edinen şirketin ortağı konumuna gelmesidir. bu edinim sermayenin % 10'unu aşacağı takdirde Müsteşarlıktan izin alınması gerekecektir.

b) Bir ortağa ait payların şirket sermayesinin %10'unu, % 20'sini, % 33'ünü ya da % 50'sini aşması sonucunu doğuran pay devirleri.

Burada, hali hazırda şirket ortağı bir kimsenin paylarının yukarıda belirtilen oranları aşması sonucunu doğuracak devirlerle pay edinmesi düzenlenmektedir.

Bu hükümle, kademeli izin sistemi getirilmiştir. Buna göre, örneğin şirkette % 5 paya sahip bir kişi devralacağı paylarla % 10 oranında paya sahip duruma gelirse Müsteşarlıktan izin alacaktır. Aynı kişinin pay oranının, daha sonra vuku bulacak devirlerle % 20, % 33 veya % 50 oranlarını aşması halinde de, her defasında Müsteşarlıktan izin alınması gerekecektir.

c) Bir ortağa ait payların şirket sermayesinin % 10'unun, % 20'sinin, % 33'ünün ya da % 50'sinin altına düşmesi sonucunu doğuran pay devirleri.

Burada, hali hazırda şirket ortağı bir kimsenin, paylarının yukarıda belirtilen oranların altına düşmesi sonucunu doğuracak devirleri düzenlenmektedir.

Bu hükümle de, kademeli izin sistemi getirilmiştir. Buna göre, örneğin şirkette % 50 paya sahip bir kişi yapacağı devir neticesinde % 40 oranında paya sahip duruma gelecekse Müsteşarlıktan izin alacaktır. Aynı kişinin pay oranının, daha sonra vuku bulacak devirlerle % 33, % 20 veya % 10 oranlarının altına düşecek olması halinde de, devirler için, her defasında Müsteşarlıktan izin alınması gerekecektir.

Yukarıda izah olunan esasların uygulanmasında:

a) Bir gerçek kişi ile eşi ve reşit olmamış çocuklarına, bunların yönetim ve denetim kurullarında bulundukları ya da sınırsız sorumlu ortağı oldukları şirketlere;

b) Kamu tüzel kişilikleri hariç olmak üzere, bir tüzel kişinin veya yukarıda sayılanların doğrudan veya dolaylı olarak sermayelerinin % 25 ve daha fazlasına sahip oldukları ortaklıklara, ait hisseler bir kişiye ait sayılacaktır (m. 8/VI)²⁸.

26) Benzer düzenleme için bkz. Bank. K. m. 5/3.

27) Bank. K. m. 5/3'e göre %5

28) Aynı yönde bir hüküm Bank. K. m. 38/3, b'de yer almaktadır.

Bu düzenleme ile, bankalara paralel olarak, sigorta şirketlerinin ortaklık yapısının da çok sıkı bir denetime alınmak istendiği görülmektedir.

B. İzin Alınmamasının Sonuçları

Yukarıdaki hallerin varlığına rağmen, izin alınmaksızın yapılacak pay devirlerinin akibetine ilişkin bir düzenleme SMK. m.8/1'de yer almaktadır. Buna göre, "izin alınmaksızın pay defterine yapılan kayıtlar hükümsüzdür."

Bu hükümden anlaşıldığı üzere, izin alınmamasının taraflar arasındaki pay devrine bir etkisi yoktur. Bu devir, taraflar arasında, geçerlidir.

İzin, pay defterine yapılacak kayıt için bir ön şart niteliğindedir. Yani, iznin alınmamış olması, pay defterine kayıt yapılmış olsa bile, şirkete karşı devir keyfiyetinin ileri sürülemeyeceği anlamına gelmektedir.

İzin alınmamış olmasına rağmen, pay defterine kayıt yapılması, yapılan kaydın geçersizliği yanında ve ayrıca, yönetim kurulu üyelerinin hukuki ve cezai sorumluluğunu da doğuracaktır.

4. Pay Defterine Kayıt

İzne tabi olsun veya olmasın, nama yazılı olmaları sebebiyle, sigorta şirketlerinde hisse devirlerinin şirkete karşı hüküm ifade etmesi ancak pay defterine yapılacak kayıt ile mümkün olacaktır (TTK. m. 416/II).

Pay defterine kayıt hususundaki TTK.m.417 ve 418 hükümlerinin sigorta şirketleri hakkında da uygulama alanı bulacak olması doğaldır.

Şunu da belirtmek gerekir ki; izne tabi pay devirlerinde, Müsteşarlık tarafından izin verilmiş olması, bu devrin mutlaka şirket tarafından da kabul edileceği anlamına gelmez. Şirket TTK. m. 417 ve 418 hükümleri muvacehesinde, yapılan bir pay devrini kayıttan imtina edebilir.

VI.FAALİYTE SON VERİLMESİ VE TASFİYE

Ülkemizde, sigorta şirketleri, esas itibarıyla, anonim şirket şeklinde kurulduklarından, kural olarak, TTK. nun anonim şirketlere dair hükümlerine göre çalışmalarına son verebilirler.²⁹ Ancak, tasfiye aşaması ise, sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunmasını teminen, alacaklarının imkan nispetinde karşılanma-

29) Bkz. ve karşı, Portföy Devri, Ruhsatnamenin Geri Alınması ve iflas için KENDER, Rayegân, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul, 1990 s.53.

sı ve teminatların her şeyden önce bu alacakların ödenmesine tahsisi amacıyla, kural olarak, murakebeye tabidir.³⁰

TTK. açısından, bir anonim şirketin feshine karar verilmesinde ve tasfiyeye girmesinde, genel kurul, hiç bir makam ve merciden izin almak durumunda değildir.³¹ Bir anonim şirketin feshine karar verilmesi yetkisi, münhasıran genel kurul tarafından kullanılabilen ve başka hiç bir organa, esas sözleşme ile dahi devrilemeyen, genel kurula özgü yetkilerdendir.³²

539 sayılı KHK. nin 15. maddesi ile değiştirilen SMK. m. 22'ye göre, bir sigorta şirketinin faaliyetlerine son vermek ve işlemlerini tasfiye etmek istemesi halinde Müsteşarlığın bağlı olduğu Bakanlıktan izin alması esasının TTK.nun düzenlenmesi ile bağdaştığı söylenemez. Bakanlık izin vermezse, genel kurul, şirketi feshedip tasfiyeye sokamayacak mıdır? Herhalde Bakanlıktan izin alma keyfiyeti, bir anlamda, genel kurula özgü münhasır yetkinin başka bir makamla paylaşılması, hatta sınırlandırılmasıdır. Keza, sona ermenin yanı sıra, tasfiyeye girmede de Bakanlıktan izin alınması, anonim şirketler hukukuna hakim olan, genel kurul kararı ile sona erdirilen bir anonim şirketin, kanunun iradesi icabı (ex lege), başka herhangi bir işleme hacet kalmaksızın, otomatik olarak, tasfiyeye girmesi ilkesi ile (TTK.m.439/1) bağdaşmaz.³³

VII. BİRLEŞME — DEVİR — PORTFÖY DEVRİ

539 sayılı KHK. nin 17. maddesi ile birleşme/devir ve portföy devrinin aynı madde çerçevesinde düzenlenmesi, kanun yapma tekniği bakımından pek uygun görünmemektedir. Zira, bunlar, mahiyetleri ve hükümleri farklı kavram ve müesseselerdir.

VIII. SİGORTA ŞİRKETLERİNİN FAALİYET SAHASI

539 sayılı KHK. nin 29. maddesi ile değiştirilen SMK. m.41/f.1'e göre: "Sigorta şirketleri, bizzat işgal konularıyla ilgisi olmayan taahhüt ve işlemlere giremezler."

KHK.nin bu hükmünün, aynı KHK.nin 2. maddesinin (a) ve (e) bendlerinin TTK.m.137 ile birlikte mütalaası karşısında, pek gerekli olduğu söylenemez. Gerçekten de; 539 sayılı KHK.m.2/a, Ülkemizde kurulacak sigorta şirketlerinin "münhasıran" sigortacılık işleri yapmak üzere Anonim Şirketi şeklinde kurulmalarını âmir olup, Sigorta Şirketlerinin ana sözleşmeleri de SMK hükümlerine uygun olmalıdır. (Bkz. KHK, m, 2/e). Sigortacılık yapmak üzere kurulacak bir anonim şirketin ana sözleşmesinde, işletme konusu olarak, KHK.m.2/a'nın emri ge-

30) KENDER, Rayegân (THSH), s. 53-59.

31) Bkz. ve karş., TTK. m. 441 vd.

32) POROY (Tekinalp / Çamoğlu), a.g.e, s. 316.

33) TEKİNALP (Poroy / Çamoğlu), a.g.e, s. 674 - 675.

reği, münhasıran ve sadece "sigortacılığın" belirtilmesi gerekecektir. TTK.m.137'ye göre de, ticaret şirketleri, tüzel kişiliği haiz olup, kural olarak, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusunun çerçevesinde kalmak şartı ile, bütün hakları kazanabilir ve borçları yüklenebilirler. Bu esaslardan hareketle, anonim şirket şeklinde kurulan bir sigorta şirketinin de, bir ticaret şirketi olması sebebiyle, hak ehliyetinin sınırının TTK.m.137 uyarınca, anasözleşmesinde gösterilen işletme konusu yani sigortacılık olduğu sonucuna varabiliriz. TTK.m.137 uyarınca, sigorta şirketi, işletme konusu olan sigortacılık dışında karar alamaz ve işlem yapamaz. Şayet bu nitelikte bir karar almış ve işlem yapmışsa, bunlar "yoklukla" maluldür.³⁴

IX. SONUÇ

—7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun bazı maddelerini değiştiren 539 sayılı KHK., temel/ana nitelikte bir kanun olan TTK.nun anonim şirketlere ilişkin hükümlerine bazı bakımlardan aykırı düşen istisnai düzenlemeler getirmiş, onları değiştirici veya tamamlayıcı düzenlemelere gitmiştir.

—Kamu Hukuku alanına giren bir kanun sıfatıyla, bir Murakabe Kanununun yapılmasında, kural olarak, özel hukuk alanına ait Medeni Kanun, Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu gibi ana kanunlardaki hükümlerden ayrılınmaması gerekir. Kanun yapma tekniğine ilişkin bu esas çerçevesinde, Türk Ticaret Kanunu gibi bir ana kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümleri, kural olarak, Sigorta Murakabe Kanunu ile değiştirilemez. Değiştirilmesi, kanun yapma tekniğine aykırıdır.³⁵

—Sigorta Murakabe Kanununun, Türk Ticaret Kanunu gibi temel/ana bir kanuna ilişkin olarak, adı geçen kanundaki anonim şirketler hukukuna ait düzenlemelere aykırı düşen, bunları değiştirici düzenlemeler getirmesi, istisnai olmak şartıyla, ancak ve münhasıran murakabe amacıyla mümkün olabilir. Örneğin, sigortacılık yapacak anonim şirketin mali durumunu çok yakından ilgilendiren sermaye haddi gibi.

—539 sayılı KHK.nin getirdiği normatif modelin, geniş çapta ve hacimde Bankalar Kanunu'ndan esinlendiği anlaşılmaktadır. Bankalar, ekonomik fonksiyonları ve teknik bünyeleri itibarıyla, sigorta şirketlerinden tamamen farklı bir mahiyet ve hüviyete sahiptir.³⁶ Üstelik Bankalar Kanunu, bankaların sadece denetimini değil, kuruluş, teşkilat/organizasyon, işleyiş ve işlemlerini de düzenlemektedir. bu hususlar nazara alındığında, Sigorta Murakabe Kanununun değiştiren 539 sayılı KHK. açısından, Bankalar Kanunu gibi bir kanunun model olarak

34) POROY (Tekinalp / Çamoğlu), age, s. 64

35) KENDER, Sempozyum, s. 14-19.

36) KENDER, Bkz. ve karşı., Sempozyum, (Tartışmalar), s. 31.

seçilmesinin, tatbiki gereken hukuk politikası ve kanun yapma tekniği bakımlarından ne derecede isabetli olduğu tartışılabilir.

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Evet efendim. Soru sormak isteyen var mı?

— Prof. Dr. Tahir Çağa

Bahsettiğiniz hükümlerin mühim kısmının bu prensipler ile hiçbir alakası yok, ama tenevvür için soru soruyorum. Acaba yabancı mürakabe kanunlarında böyle bir benzer vaziyet var mıdır? Varsa hangi memlekette?

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Müsaade eder misiniz hocam, ben cevaplayayım efendim. Ben en yeni kanun olarak Fransız Kanunu ile 1975 Belçika kanununu ana hatları itibarıyla tetkik etme fırsatını buldum. Bizimkine tıpatıp benzer böyle bir düzenleme bulamadım. Mütuel şirketler, hariç, böyle bir düzenleme bulamadım.

— Prof. Dr. Tahir Çağa

Nitekim ben de biraz Alman Mürakebe Kanunu biliyorum. Yok. Olması da mümkün değil. Bu kanunu yapanlar nereden esinleniyorlar acaba? Bunu merak edip tespit edebildiniz mi?

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Muhtemelen Bankalar kanunu, hocam.

— Prof. Dr. Tahir Çağa

Onu yapan nereden esinlendi?

— Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer

Onu bulamadık.

— Zihni Metezade

Efendim konuya açıklık getirmek isterim. Not alabildiğim kadar bazı hususlarda cevap vermek istiyorum. Sonra o konuya geleceğim, yani sonuç kısmına gelmek istiyorum. Tabii bazı şeyleri kaçırdım. Değerli konuşmacının madde iki ile ilgili bir görüşü vardı. Kuruluş ve faaliyette kuruluşu lüzum yok. Tabii Ticaret Kanunu bakımından alırsanız kuruluş izni Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir, zannediyorum 274'cü madde. Burada yalnız kuruluşun yanında faaliyette bulunma da var. Eğer bir sigorta şirketi kurulacaksa kuruluş izni alacaktır ama eğer bir yabancı reasürans şirketi gelecekse ona faaliyet izni verilecektir. Bu nedenle maddede faaliyet izni tabiri kullanılmıştır kanımca.

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Sigorta Murakebe Kanunu madde 2'nin kenar başlığından ve muhtevasından, aynı kanunun 3. maddesini ilgilendiren "faaliyet izni" ile "kuruluş izninin" karıştırıldığı izlenimi edinilmektedir. SMK m.2'de "yabancı bir sigorta şirketinin Türkiye'de faaliyette" bulunmasından bahsedilmektedir ki bu da maddenin kenar başlığı ve muhtevası ile ters düşmektedir. Faaliyet SMK. m.3'ü ilgilendirir. Yabancı ülkelerde kurulmuş bir sigorta şirketinin ülkemizde iş görebilmesi ancak şube kurması/açması/tesisi suretiyle mümkündür. Şubenin tesisi, kuruluşu ise doğrudan doğruya SMK.m.2 çerçevesine dahildir.

— Zihni Metezade

Türk Ticaret Kanununda şirketlerin kuruluşu için Ticaret Bakanlığı'na müracaat edilir. Şirketler için Devlet Planlama vardır. Hazine vardır. Türk Ticaret Kanunu'nda şubeler için Ticaret Bakanlığı'nın izni söz konusu değildir. O nedenle faaliyet izninin olması kanımca yerindedir. Başka bir maddede, madde 8 temettü hakkı dışından yararlanmak; konusu ele alınıyor. Burda birşey var 200.000.000.000. TL. sermaye var. Burda sübjektif olan bir endeksten artırma denildi. Bilemiyorum endeksten artırma ne derece sübjektif olabilecek? Çünkü tavan getirilmiş. Toptan eşya fiyatlarını endekse artışa oranla aşmamak üzere denilmiş. Oraya kadar sübjektif olabilir. Her halükârda bir tavan olduğuna göre artık sübjektifliğin ne derece olacağını takdirinize bırakmak isterim. Bir başka husus ise kuruluşun tamalanma süresi için 6 ay gibi hükümler var. Bankalar kanununda hükümler var. Yalnız zannediyorum Kuruluş ve Çalışma Yönetmeliği yakında çıkacak ve bunun için tekrar bu hüküm aynen dercedilecek. Bir başka konuya da atlayayım. Teşkilatta madde 4 denilmiş. Sayın konuşmacı teşkilatın içerisinde genel kurul yok dedi. Benim bildiğim genel kurul teşkilat değildir. Genel kurul bir hükmi şahsın organıdır. Ben senelerce Ticaret Bakanlığı müfettişliği yaptığım için ve senelerce denetlediğim için biliyorum. Bütün statülere baktığı-

nız zaman da organ içersinde genel kurul, yönetim kurulu ve denetleme kurulu görüyorsunuz. Teşkilat ise bir başka beyindir. Yönetimdir işletmedir, onunla ilgili genel müdürdür vs. Burda yapılmak istenen de budur. Genel kurulun olmaması da gayet doğaldır. Genel kurulda temsilci bulundurma, madde 20 ile ilan olunan hükümlere bakalım sayın hocamın söylemiş olduğu bir başka hükümde diğer kanunlarda olup olmadığı gene ana sözleşme değişikliğinde uygun görüş arama, statü değişikliği hisse devirleri özellikle %10, %20, %33, %50 gibi devirler. Bunlar bu konuda birbirine bağlı, aynı şekilde çözümlenecek konulardır. biliyorsunuz ki AT'nin direktifleri var ve AT'ninde en son çıkarmış olduğu da üçüncü dediğimiz birinci, ikinci direktiflerden sonra çıkarmış olduğu direktifler var, gerek hayat, branşında gerek hayat dışı branşlarda. Bu direktifleri tetkik ettiğimiz zaman da burdaki hükümlerin hemen hemen ayınlarını oralarda bulabilirsiniz. Orada da getirilen sistem şudur; sigorta şirketlerinde veya sigorta teşebbüslerinde aranılacak ortaklar ikiye ayrılmıştır. Ortaklardan bir tanesi kalifiye ortaklardır. Bu kalifiye ortaklar da %10'u aşan kimselerdir, %10 hisseye sahip olan kimselerdir. Bunlarda bazı nitelikler aranır. Kurulma safhasında eğer bu kimseler bu niteliğe sahip değillerse ilgili makam kuruluş iznini dahi vermez. O şirketi kurdurmaz. Eğer o şirket kurulmuşsa, değişiklikler olmuşsa bu takdirde ilgili otorite her türlü müdahaleyi yapabilir. bunun sonucunda AT'nin çıkan direktiflere göre halen AT'e bağlı murakabe kanunları yavaş yavaş değişmeğe başladı. bunlardan ilk olarak değişen Belçika kanunudur. Geçen sene çıkmıştır. Sözleşme mukavele kanunu da çıkmıştır. Alman kanununda Fransız kanununda da aynı şekilde değişiklikler yapılmaktadır. Bunu çok yakinen biliyorum. Çünkü OECD'nin burdaki toplantılarına katıldığım için biliyorum. Bütün devletler yavaş yavaş batının direktiflerine dahil olarak bu değişikliklerini yaptıklarını söylüyorlar. Bu nedenle devletin buraya müdahalesi, ilgili kontrol makamının veya yetkiyi veren makamın müdahalesi de tamamen AT'nin direktiflerinin içeriğine uygun olarak kanunlarda değişiklik yapılmasından ileri gelmektedir. Müsteşarlık şirketin mali durumunun bozulmasında nasıl müdahale ediyor? denildi. Bu bu müdahale tamamen AT'nin direktiflerine göre değil bakanlık hükmünde. Öyle ki bakanlık veya müsteşarlık denmiş bazı yerlerde bakanlık denmiş. Belki Rayegân hocamın bir görüşü vardır. Bu konuda. Bir şirket kurulurken niye iki kere izin alınır? Her ne kadar bankalar kanununda var ama... Şirket kurulur. Anonim şirket kurulur. Eğer bu şirket sigorta şirketi vasfında bulunuyorsa ona doğrudan doğruya faaliyeti izni ruhsatı veririm. Tabii bunlar ideal olması gereken şeyler. Daha kanunda bir sürü tenkit edilecek nokta var. Belki değindiniz veya değinmediniz. Konuşma fırsatı bulamadığımız şeyler. Bu KHK.'de bakanlığın 20'ci maddeye göre müdahale etmesi, AT'nin direktifinden ileri gelir hatta Belçika'da yönetim kurullarını bir jeranda tayıp edebiliyor ve o jeran da bu konuda etkili olabiliyor hazırlanacak murakabe kanunlarında. Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanununu özellikle Ticaret Kanunu hükümlerinin uygulanması gerekir ama son zamanlarda direktifler ölçüsünde değişen şu var. Artık sigortalıların hak ve menfaatlerinin korunması lazım. Sigorta şirketleri değil sigortalılar artık bir tüketicidir. Bu tüketicinin de korunması

için devletin buralara bazı müdahalelerde bulunması gerekiyor. Bu müdahaleler nedeniyle direktiflerde değişiklikler yapılmıştır, direktiflere uygun olarak kanunlar da değişiklikler yapılmıştır.

– Prof. Dr. Tahir Çağa

Benim sorduğum soruya kısmen cevap aldım. Dolaylı olarak AT direktiflerinden geliyor bunlar. Orada bakan statüsünde bir kişi var mı? Onbeş kişiye çıkardı yönetim kurulu üyelerini. Varsa lütfen hangi direktif?

– Zihni Metezade

Üçüncü direktif aynen şöyle: ilgili organlara, (bunlara kontrol ve murakabe organları veya izni veren organlar, daha doğrusu otorite deniyor.) otoritelere bu hususta her türlü tedbir alma yetkisini verir. Bu tedbir alma yetkisi Belçika Kanununda dediğim şekildedir. Belçika kanununda jeran tayin etmek suretiyle yani.....

– Prof. Dr. Tahir Çağa

O başka. Statü diyor ki: yönetim kurulu beş kişidir. Ben dokuz kişiye çıkardım, tayin ettim diye biliyormu?

– Zihni Metezade

Başka bir misal vereyim.

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Yani sözleşme değişikliği olmadan dokuza çıkardım diyor. Bu hukuk tekniği ile pek bağdaşmıyor efendim. Ben söylediğiniz bir iki şeye söz alarak cevap vermek istiyorum. Bir kere faaliyet izniyle, kuruluş izninin aynı maddede, şube dolaşısıyla yer alması yanlıştır. Biz burada şubenin Türkiye'de kuruluşunu, tesisini anlıyoruz. Dolayısıyla bu kuruluş maddesidir. Üçüncü maddeye rahatlıkla şubeyi sokabilirsiniz, çünkü üçüncü madde izin ve ruhsat maddesidir. İkincisi, tavana kadar súbjektiftir dediniz sermaye artışı. Bizde onu söylüyoruz zaten. Keyfiliğe yol açacak mahiyettedir. Bunu sizde ikrâr buyurdunuz. Üçüncüsü altı aylık süreyle yönetmelikle tanınıyorsunuz. Yönetmelikle ticaret yapma iznini siz hükümden düşürüyorsunuz. Böylesine ağır bir müeyyide çalışma özgürlüğüne getirilmiş bir sınırlamadır. Bu da anayasanın ilgili maddesine göre 13 zannediyorum, ancak kanunla getirilebilir, yönetmelikle getirilemez. Genel kurul teşkilattır. Teşkilatın

içinde yer alır genel kurul. Teknik hukuk açısından baktığımızda teşkilat genel kurul, yönetim kurulu ve denetçilerdir.

– Zihni Metezade

Faaliyet izni kanun maddesi şudur: Faaliyet gösterecek olan kimselerde şu şartlar aranır. Bazı şeyler getirmiştir madde. Maddi Kuruluş olarak anlamayın. Siz ticaret hukuku hocası olduğunuz için söylüyorum. Siz daha iyi bilirsiniz. Ticaret kanununda teşkilat kelimesi dahi yoktur, çünkü organlar vardır organlar kelimesi geçmektedir yani ticaret kanununda

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Teşkilatın içinde yer alır organlar.

– Zihni Metezade

O sizin yorumunuz. O kanun, organlar demiş

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Herkesin yorumu.

– Zihni Metezade

Organlar denilen yerde teşkilat anlaşılmaz. Ben size Belçika kanunu göstereyim. Yanlış şurda altı ay konusunda, size biraz da bilinen şeyden cevap vereyim, misal vereyim.

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Hayır, yönetmelikte düzenlemesi uygun mu? Ona cevap veriniz.

– Zihni Metezade

Kendi görüşlerimi ben size söylüyeyim. Şunu söylüyeyim ki ben bir taraf değilim, bitarafım. Beni tanıyanlar çok iyi bilirler, çünkü senelerce denetim organlığı yaptığım, müfettişlikte bulunduğum için devamlı olarak bitaraf kalmayı tercih etmişimdir. Esasında kanunda yer alması doğru mudur? Bunun altı ya olarak sebebi nerden gelmektedir? Biliyor musunuz? Altı ay OECD kurulunda var.

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Biz süreyi tartışmıyoruz. Süre olabilir. Nerde yer alması gerektiğini tartışıyoruz. Yönetmelikte olmaz.

— Zihni Meteşade

Yönetmelikte de bir yerde olabilir.

— Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Olmaz, olmaz yönetmelikte olmaz. Çalışma hürriyeti Anayasanın 48. maddesinde yer alan temel hak ve hürriyetlerdendir. Bu sebeple çalışma hürriyetini yönetmelikle sınırlandıramazsınız. Ancak kanunla sınırlandırabilirsiniz. Anayasanın emri budur. Buyrun Mehmet Bey.

—Yrd. Doç. Dr. Mehmet Somer

Ben çok kısa bir şey söylemek istiyorum. Zaten beyfendiyle büyük ölçüde aynı görüşte olduğumuz anlaşıldı. Çünkü kendisi de yanlış duymadıysam dedi ki: evet bunun belki Murakabe Kanunu olmaması lazım yani 539'un daha kapsamlı kanun olması gerektiği fikrindesiniz sizde anladığım kadarıyla. Bizim eleştirimizin temel noktası Ticaret Kanunu gibi anonim şirketleri düzenleyen, temel prensiplerini koyan bir kanunumuz olduğu. Siz bu kanunda anonim şirketlerin ana esaslarını, özellikle tekrar vurguluyorum, genel kurulun münhasır yetkisi gibi bir konuyu, Murakabe Kanunuyla değiştiremezsiniz. Murakabe Kanunun ne amacı budur, ne de bu olmalıdır. Zannediyorum zaten sizde aynı görüştesiniz. O açıdan bir şeyimiz yok. Dikkat ederseniz, eleştirilerimizin hareket noktası da budur. Bunlar yapılabilir. AT direktifleri doğrultusunda kanunlar gözden geçirilir ve bu kanunlar direktiflere uydurulur ama siz tek bir kanunu çekipte ben bu kanunu AT direktifine uyduruyorum dersiniz, öbür kanun ne oluyor o zaman? Kanunlarınızı bütün halinde alınız

AT direktiflerine uyumlu hale getirirken birbirleri ile uyumsuzlaştırmamaya çalışınız. Bizim eleştirilerimizin dikkat ederseniz temel noktası budur. Öte yandan müsaadenizle bir hususu daha belirterek bitireceğim. Bakanlık müdahalesi hiç uyumlu ve hiç kabul edilebilir birşey değil. Ve bakın bu da yine bakanlığın bu müdahalesi Sayın hocamın buyurdukları gibi Ticaret Kanunu'nu hiç dikkate almamaktan kaynaklanan bir şeydir. O açıdan tekrar söylüyorum. Bütün bu eleştirilerimiz bunun Ticaret kanunu ile uyumlu olmaması. Murakabe Kanunu adı altındaki bir kanunun Ticaret Kanunu'na bu denli, anonim şirketler hükümlerine bu denli müdahale edemeyeceği noktasındandır. Zannediyorum, bu konuda da bir görüş ayrılığımız yok.

– Zihni Metezade

Bir parçacık var. Şöyle ki dediğiniz anlamda bir tefsir yapacak olursak o zaman Ticaret Kanunu'nu sırf devletin müdahale ettiği anlamdaki kanun gibi anlar-sınız. Ticaret Kanunu bir genel kanundur. Bu genel kanunda istisnalar olacaktır. Nitekim sigorta bölümünde demiştiniz.....

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Daha iyi, genel, temel kanun olduğuna göre eleştirilerimizi teyit ediyorsunuz. Kaldığı, SMK'da eleştirmize konu olan hususların, AT direktiflerinde veya Belçika Murakabe Kanununu gibi yabancı bir kanunda yer almış bulunmaları, söz konusu hususların Türk Anonim şirketler hukuku ile gelişmedikleri anlamına gelmez. Bu hususu da özellikle vurgulamak istiyorum.

– Zihni Metezade

Ama amir hükümler saklıdır.

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Genel dediğinize göre eleştirilerimizi teyit ediyorsunuz.

– Zihni Metezade

Bir başka şeyi daha söyleyeyim fesih ve tasfiye ile gelen hüküm, yeni bir hüküm değildir. Eski 7397 hükmüdür.

– Prof. Dr. Merih Kemal Omağ

Bu hükmün 7397'de yer almış olması, onun mahiyeti ve muhtevası itibarıyla Türk Anonim şirketler hukuku ile gelişmediği anlamına gelmez. Bu sebeple eleştiriyeye tabi tutulmasında isabet vardır. Haşim Beyefendi buyrun.

– Haşim Ekener

Ben bir konuya açıklık getirme bakımından söyleyeyim. 539 sayılı kanunun ikinci maddesinde ön görülen ve her sene devlet istatistiği önerilerine göre sermayesini artırılması ve 200.000.000.000 TL. kurulmuş muhakak maddeyle ve sermayesini 200.000.000.000 TL. getirmiş şirketler değil bu kanun çıktıktan sonra yeniden ruhsat almak için müracaat edecek sigorta şirketlerine evvelce kurul-

muş olan şirketlerin sermayelerine, enflasyon dolayısıyla eriyen bir para ile aynı sermayede kurulmasın, daha yukarıda bir sermayeyle kurulsun diye getirilmiş olan özel bir hükümdür. Bunu adeta 200.000.000.000 TL. ile kurulmuş şirketlere de bu devlet istatistikleri uygulanır gibi yanlış bir kanaata sahip olmamamız lazımdır. Bunun tashihi gerekir.

KAYNAKÇA

- Faruk EREM /
Akın ALTINOK /
Haluk TANDOĞAN : Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 1989.
- Haşim EKENER : Kanun Taslağının Tatbikatçı Açısından Değerlendirmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, 14 Haziran 1991, İstanbul 1992, s.79—94
- Oğuz İMREGÜN : Anonim Ortaklıklar, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul 1989.
- Rayegân KENDER : Kanun Yapma Tekniği ve Mevzuat Açısından Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Taslağı, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, 14 Haziran 1991, İstanbul 1992, s. 24—52.
- Rayegân KENDER : Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, İstanbul 1990.
- Reha POROY /
Ünal TEKİNALP /
Ersin ÇAMOĞLU : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul 1993.
- Seza REİSOĞLU : 3182 sayılı Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 1988.
- Turgut KALPSÜZ : Banka Ortaklığı, Bankalar ve 70 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Sempozyumu, Ankara 1984, s. 150 vd.
- Ünal TEKİNALP : Banka Hukukunun Esasları, İstanbul 1988.
- Yalçın ÇAKALIR /
Mehmet SOMER / : Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Hükümlerinin Şirketler Hukukuna İlişkin Bazı Yönlerden Değerlendirilmesi, Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu, 14 Haziran 1991, İstanbul 1992, s. 79—94.

KISALTMALAR

agb	: adı geçen bildiri
age	: adı geçen eser
Any.	: Anayasa
Bank.K.	: Bankalar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
HDTM	: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
Karş.	: Karşılaştırınız
KHK	: Kanun Hükmünde Karamame
m.	: madde
s.	: sayfa
SMK	: Sigorta Murakabe Kanunu
SRŞKÇY	: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik
TTK	: Türk Ticaret Kanunu

III. TEBLİĞ

Tebliğın Konusu : 539 Sayılı KHK'nin Kuruluş İzni ve Ruhsata Dair Hükümlerinin Değerlendirilmesi

BAŞKAN: Prof. Dr. Ergon Çetingil

TEBLİĞİ SUNAN: Prof. Dr. Rayegan Kender

— Prof. Dr. Rayegan Kender

Efendim ben tekrar öğleden sonraki toplantı vesilesiyle vakit ayırdığınız için hepinize teşekkür ediyorum. Programa göre şimdi benim bir tebliğim var. Bazı açıklamalarda bulunacağım. Ben tebliğime başlamadan evvel bir hususu duyurmak istiyorum. Her zaman bir araya gelmek zor. Davetiye yollamak, telefon etmek, faks yollamak, bazı güçlükler arz ediyor. Bu bakımdan bundan evvelki toplantımızda sayın üyelerimiz ve sigorta şirketlerinin hukuk müşavirleri bir arzu izhar etmişlerdi. Hatır taşımaları konusunda sigorta himayesi bakımından zannediyorum bazı tereddütleri var arkadaşlarımızın. Bunların halli istenmişti. Bunun için Doçent arkadaşımız Samim Ünân bir konferans verecek. Tabii tartışmalı olacak bu konferans. Soru soracak avukat arkadaşlarımız. Bunun tarihini de tespit ettik. Sizlere burada duyurmak istiyoruz. 19 Ocak perşembe günü saat 16.00'da burada. Vakfımızın müdürü ve sayın Milli Reasurans yöneticileri de lütfedip salonlarını bize tahsis ediyorlar. 19 Ocakta yine burada hep beraber olalım, o meseleyi tartışalım.

— Prof. Dr. Ergon Çetingil

Efendim, ben de bu vesile ile değerli konukları saygıyla selamlarım. Sayın Profesör Kender 539 sayılı KHK'nin kuruluş izni ve ruhsata dair hükümlerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak bir tebliğ sunacaktır.

— Prof Dr. Rayegân Kender

Sigorta her şeyden önce itimada, güvene dayanan bir müessesedir. Bugün gelirinden, kazancından bir kısmını ayırarak prim ödeyen bir sigortalı, ilerde rizi-

konun gerçekleşmesi ile uğrayacağı zararın sigorta şirketince karşılanacağına güvenmektedir. Bu sebeple sigorta şirketlerine itimat satan müesseseler de denmektedir. İşte sigortalılara bu güvenin verilmesi için onların hak ve menfaatlerinin gerektiği şekilde korunması ve bu amaçla sigorta şirketlerinin mali ve teknik bünyelerinin sağlam esaslara dayanmasının sağlanması hususu sigorta hukukunun temelini teşkil etmektedir. İşte bu husus Devletin sigorta şirketlerini kontrolü ile gerçekleştirilmektedir. Bütün ülkelerde Devlet sigorta şirketlerini kontrol etmektedir.

Devletin bu kontrolünde şöyle bir yol takip edilmektedir: Kontrolü sağlayan Kanunda, evvela, sigortacılık yapabilecek müessesenin hukuki şekli tesbit edilmektedir ki bu hemen her yerde sermayesi paylara bölünmüş olan ticari şirketler, özellikle Anonim şirketlerdir. Yine her ülkede, Ticaret Kanununda veya var ise Şirketlere dair ayrı kanunlarda sözü geçen şirketin nasıl kurulacağı düzenlenmiştir. Şirketin nasıl kurulacağı bir şirketler hukuku meselesidir. Sigortacılık yapabilmek için, kontrol kanunlarında daima sigortacılık faaliyetine veya işlemlerine başlayabilmek için Devlettten bir İZİN alınması öngörülmektedir. Bu iznin alınması sırasında yetkili makama verilecek olan belgeler ile izin talebinde bulunan şirketin kontrol kanununda gösterilen hukuki niteliğe sahip olduğu ve mali ve teknik durumunu gösteren esaslar ile kuruluşa ait bazı şartların (asgari sermaye miktarı gibi) gerçekleştirilmiş olduğu ispat edilecektir. Bu şekilde Devletin Sigortacılığa müdahalesi, şirket kurulduktan sonra, çalışmaya başlaması sırasında devreye girmektedir.

Sigortacılıkta ileri Batı ülkelerinde durum böyledir¹. Avrupa Topluluğu Hukukunda da Sigorta Müesseseleri için kuruluş serbestisini getiren Direktif hükümlerinde aynı esas benimsenmiş², Topluluğa üye Devletlerin iç hukuklarına da aynı gelişmiş bulunmaktadır³.

Türk hukukunda sigorta murakabe mevzuatının 1987 yılındaki değişikliğinden sonra her nedense hem Ruhsatname hem de Kuruluş izni alınması zorunluğu getirilmiştir. Kuruluş izni, 1987 tarihli Tadil Kanununun 4. maddesine müsteniden çıkarılan "Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına Dair Yönetmelik (Resmi Gazete: 21.6.1988—19849)"ın 5. maddesinde Kuruluş izni alma zorunluluğu tesis edilmiştir. Böyle bir iznin Yönetmelikte getirilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ve aslında da Sigorta Murakabe hukuku

1) Almanya : Gesetz über die Beaufsichtigung der Versicherungsunternehmen (Versicherungsaufsichtsgesetz Pr. 5. isviçre : BG betreffend die Aufsicht über die Privaten Versicherungsanstaltungen vom 23.6.1978 Pr.7. Fransa : Code des Assurances Art. L 321 - 1. Belçika : Loi du 9 Juillet 1975 relative au contrôle des entreprises d'assurances Art. 3.

2) Première directive du Conseil du 24.7.1973 (73/239/CEE) portant coordination des dispositions législatives, réglementaires et administratives concernant l'accès à l'activité de l'assurance directe autre que l'assurance sur la vie et son exercice, Art. 6.1. Hayat Sigortaları bakımından da aynı esas kabul edilmiştir : Levie, G, Droit Européen des Assurances 1992 Bruxelles s. 121.

3) Almanya, Fransa ve Belçika Kanunları yukarıda zikredilmiştir. Bunların dışındaki üye ülkeler, Danimarka, Yunanistan, İngiltere, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portakiz ve İspanya bu hükümleri iç kanunlarına almışlardır; Bakınız: Pröls, Versicherungsaufsichtsgesetz von Reimer Schmidt-Peter Frey 10. Auflage München 1989 s. 47-50.

esaslarına ters düştüğü tarafımdan muhtelif vesilelerle ifade edilmiştir. Son tadili yapan KHK/539'da, kuruluş izni kanuna alınmıştır. Ayrıca Ruhsat alınması da hükme bağlanmıştır.

Sigorta şirketleri için kuruluş izni alma zorunluluğunun hiçbir makul ve geçerli sebebi olamaz. Zira, diğer ülkelerde ve Avrupa Topluluğu hukukunda olduğu gibi, Ruhsatname (Çalışma izni) verilirken yetkili makam tarafından sigorta şirketlerinin kuruluşunda herhangi bir şart getirilmiş ise (asgari sermaye haddi gibi) bu da kontrol edilebilecek, şart yerine getirilmemişse çalışma izni verilmeyecektir. Kuruluş izni sigorta murakabe hukuku prensiplerine tamamen aykırıdır. Diğer yandan, sigortacılık yapacak olan Anonim Şirket, Ticaret Kanununun Anonim Şirketler hakkındaki hükümlerine göre kurulacaktır, bu durumun değişmesi hukuken mümkün değildir.

KHK/539 nin kuruluş izni ve ruhsat'a dair hükümlerinin kanun yapma tekniğine aykırı ve isabetsiz bir şekilde ifade edilmiş olduğu görülmektedir. Bu ifade noksanlıklarından uygulamada sorunlar çıkacağı kuşkusuzdur. Aşağıda bunlardan önemlileri gösterilmiştir.

1) Kuruluş iznini düzenleyen 2. maddenin başlığı doğru değildir. Başlık aynen şöyledir: "Kuruluş ve Faaliyet İzni". Bu maddede sadece kuruluş izni düzenlenmiş olduğu halde, başlıkta faaliyet izni (yani çalışma izni) ifadesi de yer almıştır. Bunun sebebi, maddenin birinci fıkrasındaki hükmün anlamına vakıf olunmamasıdır. Birinci fıkraya göre: "Türkiye'de bir sigorta veya reasürans şirketinin kurulması, yabancı ülkelerde kurulmuş bir sigorta veya reasürans şirketinin faaliyette bulunması Bakanlığın iznine tabidir". Burada, yabancı şirketin Türkiye'de faaliyete geçebilmesi veya Türkiye'de, aynı maddede yer aldığı üzere ŞUBE tesis etmeleri kastedilmektedir, şube tesisi için izin alacaktır. Ancak madde başlığını kaleme alanlar bunu faaliyet izni yani çalışma izni zannetmektedirler. Faaliyet izni, Ruhsatnamedir.

2) Kuruluş iznini düzenleyen maddenin fıkra ve bentlerinin kaleme alınması kanun yapma tekniğine uygun olmadığından bazı isabetsiz hukuki sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki: Birinci fıkranın a), b), c) ve d) bentlerinde, sigortacılık yapmak üzere Anonim Şirket kurulacağı ve bu şirketin yerine getireceği şartlar hükme bağlanmıştır. Bu şartlar, şirketin münhasıran sigortacılık yapabileceği, kurucularının belirli suçlardan mahkum olmamış bulunmaları, iflas ve konkordato ilan etmemiş olmaları, ödenmiş sermayelerinin 200 milyar liradan az olmaması (hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve nama yazılı olması) ve anlaşmazlıklarının bu kanun hükümlerine uygun olmasıdır. Bu şartların Türkiye'de kurulacak sigorta ve reasürans şirketlerine ait olduğu da madde hükmünde açıkça belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında karşılıklı sigorta şirketleri, üçüncü fıkrasında da yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açmaları düzenlenmiştir. Maddenin bu düzenleniş şekline göre, birinci fıkranın bentlerinde yer alan şartlar, karşılıklı sigorta şirketleri ve yabancı şirketlerin Türkiye'de açacakları şube için

uygulanamayacaktır. Acaba istenen bu mudur? karşılıklı sigorta şirketine dair fıkra şöyledir: "Sigorta şirketleri, ortak sayısı 200 den az olmamak üzere kooperative şirketlerin tabi olduğu esaslara göre karşılıklı (mütüel) şirket olarak da kurulabilir". Yabancı sigorta şirketlerine dair olan fıkra metinleri de aynen şöyledir: "Yabancı sigorta şirketleri Türkiye'de ancak şube açmak suretiyle faaliyet gösterebilirler." (Bu fıkra hükmü ile önceki kanun metninde yer alan önemli bir hata düzeltilmiş bulunmaktadır). "Şube açmak suretiyle faaliyet gösterecek yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin Türkiye de ayrılan ödenmiş sermayelerinin bu maddenin ikinci fıkrasının üçüncü bendine göre belirlenen tutardan az olmaması ve faaliyette bulundukları ülkelerde sigortacılık yapmaktan yasaklanmamış olmaları şarttır." Karşılıklı sigorta şirketleri ile yabancı şirketlerin Türkiyede tesis edecekleri şubelerin kuruluş izni almaları için mezkûr fıkralarda yer alan şartlardan başka hiçbir şart aranmayacaktır. Maddede çıkarılacağından bahsedilen Yönetmelikte de kanun aykırı şartlar yer alamaz.

3) KHK/539 m.12/4'e göre, "yeni kurulan şirketler teminat tesis dönemine kadar ödenmiş sermayelerinin % 20'si oranında teminat tesis ederler, sigorta şirketlerinin tesis edecekleri teminatlar herhalukarda ödenmiş sermayelerinin % 20'sinden az olamaz" (hükümün ikinci cümlesi birincisinin tekrarıdır). Bu teminatı tesis, yukarda zikredilen madde karşısında kuruluş izni almanın bir şartı olamaz.

4) Kuruluş iznini düzenleyen 2. maddenin sondan bir önceki fıkrasına göre: "Bakanlık bu maddede yazılı asgari sermaye tutarını Devlet İstatistik Enstitüsü Toptan Eşya Fiyatları endeksi artış oranını aşmamak kaydı ile arttırmaya yetkilidir". Bu hüküm kuruluş izni maddesinde olduğuna göre, Bakanlık bu artırmayı sadece yeni kurulan şirketler için yapabilecektir. Ancak hükmün muhtevası da sigorta murakabe hukuku esaslarına uygun değildir. Zira bu hüküm Bakanlığa mutlak bir yetki vermiştir, bu yetkinin kullanılması hiçbir şarta bağlanmamıştır. Bu yetki ne zaman kullanılacaktır? Bakanlık istediği zaman. Sigorta şirketlerini murakabe makamı olan Bakanlığın yetkileri murakabenin amacı ile sınırlı olması gerekir. İdarenin hiçbir yetkisi sınırsız olamaz. Kanunun önceki metninde çok isabetli bir hüküm vardı:

"Bakanlar Kurulu asgari sermaye ve ortaklık payları miktarlarını lüzumu halinde ve ihtiyaca uygun olarak beş katına kadar arttırmaya yetkilidir." Buradaki lüzum ve ihtiyaç hiç şüphe yoktur ki sigortacılık faaliyetlerinin icrasına matuftur.

5) KHK/539 m.2'nin son fıkrasında şöyle bir hüküm yer almıştır: "Türkiye'de faaliyette bulunacak yerli ve yabancı sigorta ve reasürans şirketlerinin kurulmalarına, yurt içinde ve yurt dışında şube açmalarına ve her türlü faaliyetlerine ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelik ile düzenlenir". Bu fıkranın ifadesinden anlaşılan şudur: Bu fıkrayı kaleme alan şahıs, 1. maddede yer alan tanımları okumamıştır veya okuyup da anlamamıştır. Zira: tanımlar kısmında, d) bendinde, "sigorta şirketi"nin tanımı şöyle yapılmıştır: "Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketleri ile yabancı ülkelerdeki sigorta şirketlerinin Türkiyedeki şubeleri. Aynı tanım

reasürans şirketleri için de e) bendinde verilmiştir. Aslında bu tanımlar da doğru değildir, nitekim bir çok maddelerde bu tanıma rağmen Şube terimi kullanılmıştır (ör. m.4). Ancak m.1'deki tanımlar karşısında, m.2/sondaki ifadede, "yerli ve yabancı sigorta şirketleri" diye farklı bir tanım veya kavram getirilmiştir. Yerli şirket ne demektir? Belli değildir. Yabancı sigorta şirketi Türkiye'de nasıl kurulacaktır? İşte sadece bu metinlerdeki ifadeler, bunları kaleme alanların konuya ve kanun yapma tekniğine vakıf olmadıklarını açıkça göstermeye yeterlidir.

6) Ruhsat Verilmesi:

KHK/539'un 3. maddesinin başlığı şöyledir: "Ruhsat verilmesi ve iptali".

Maddenin 1. fıkrasına göre, sigorta ve reasürans şirketleri sigorta ve reasürans faaliyetine başlamadan önce Müsteşarlardan ruhsat almak zorundadırlar. Bu ruhsat, sigorta şirketlerine faaliyet göstermek istedikleri her branş için ayrı ayrı verilir, ruhsat, ticaret siciline tescil ve Türkiye çapında basımı ve dağıtımı yapılan günlük en az iki gazetede de ilan ettirilir."

Maddenin diğer fıkralarında, ruhsatın iptal edileceği haller gösterilmektedir. Bu durumda, maddede ruhsat verilmesi için hiç bir şartın aranmadığı anlaşılmaktadır. Kuruluş izni alan her şirket, çalışacağı dallar için ruhsatı talep edecek ve hiçbir kayıt ve şarta tabi olmadan ruhsatı alabilecektir. Böyle bir düzenleme sigorta murakabe hukuku esaslarına tamamen ters düşmektedir. Sigorta murakabe hukuku alanında en önemli prensip, sigortacılık yapmak üzere ruhsat talebinde bulunanlar için yetkili makamın Kanunda gösterilen şartları ihtiyaçlara uygun bir şekilde yerine getirmiş olup olmadığını inceleyerek uygun bulduğu takdirde ruhsatnameyi vermesidir.

7) Ruhsatnamenin iptali:

Ruhsat verilmesine dair olan ve yukarda zikredilen 3. maddenin ikinci fıkrasında 5 bent halinde ruhsatın iptal edileceği haller gösterilmiştir. Bent hükümleri aynen şöyledir:

"a) Aralıksız bir yıldan fazla süre ile yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi akdetmemeleri,

b) Kuruluş ve ruhsatın verilmesine ilişkin şartların ortadan kalkması,

c) Bu Kanun'un 20. maddesin uyarınca gerekli görülmesi,

d) Bu kanuna göre sözleşme yapma ve prim tahsil yetkisi verilmesi mümkün olmayan kişilerle bu yetkileri kapsayan acentelik sözleşmesi yapmaları,

e) Sigortacılık mevzuatına aykırı hareketleriyle sigorta şirketlerinin emin bir şekilde çalışmasını veya sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürdüklerinin tesbiti.

Bu hallerde, Müsteşarlıkça veya bir yıldan fazla olmamak üzere geçici ola-

rak ilgili branşta veya bütün branşlarda ruhsatları iptal edilebilir."

Bu bentleri sırasıyla inceleyelim:

a) bendinde zikredilen hal: Bir sigorta şirketi bir yıldan fazla süre ile yeni sigorta mukavelesi yapmaz ise, ruhsatı iptal edilebilecektir. Ruhsatı iptal edilen sigorta şirketi artık hiç bir sigorta *muamelesi* yapamaz, sona ermiştir, tasfiye edilmesi gerekir. Yeni sigorta sözleşmesi yapmayan şirketin daha önce yapmış olduğu ve halen devam eden sigorta sözleşmeleri olabilir, neden şirkete bu sözleşmeleri ifa imkanı verilmiyor? Bu konuda KHK/539 dan önceki mevzuatta (Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin kuruluş ve çalışma esaslarına dair Yönetmelik m.11) şöyle bir hüküm vardı: "İlan tarihinden itibaren bir yıl içinde kullanılmayan ruhsatnameler ile faaliyetlerine sürekli olarak bir yıl ara veren şirket ve şubelerin ara verdikleri dallardaki Ruhsatnameleri durumun tesbitinden itibaren bir ay içinde Bakanlıkça iptal edilerek Kanunun 22. maddesine göre ilan olunur". Başlangıçta bir yıl faaliyete geçilmemesi halinde ruhsatnamenin hükümden düşeceği yabancı ülkelerde de kabul edilmiştir (Fransa, İtalya, Kender, s. 79—80). Ancak daha sonra, "uzun zaman faaliyette bulunmayan" ifadesi kullanılmıştır (Ör. Fransa: Code des Assurances, Art. L 325—1). Görülüyor ki zikredilen metindeki ifade isabetli değildir, burada "faaliyette bulunmayan" ibaresi yer almalıdır. Bu ifade, şirketin başlangıçta faaliyete geçmemesi halini içine almamaktadır, başlangıçta uzun zaman faaliyete geçmeyen şirket için murakabe makamının herhangi bir yetkisi yoktur.

b) bendinde zikredilen hal: Buradaki ifade de Türkçe bakımından doğru değildir, hüküm de yanlıştır. Türkçe bakımından, burada kastedilen kuruluşa ilişkin şartların ortadan kalkması olamaz, bu şartlar 2. maddede gösterilmiştir. Burada kastedilen, şirketin bu şartları yerine getirmiş olmasının ortadan kalkmış olması yani o şartlarda öngörülen kurallara uygun olmayan bir hale gelmesidir. Hüküm de yanlıştır, ruhsatın verilmesine ilişkin şartların ortadan kalkması diye birşey sözkonusu olamaz, zira ilgili maddede yukarda görüldüğü üzere ruhsat verilmesi için hiçbir şart konmamıştır. İfade yanlışı: "kuruluş veya ruhsatın verilmesine ilişkin şartlar": kuruluş verilmiyor, kuruluş izni veriliyor.

c) bendinde zikredilen hal: "Mali bünyenin güçlendirilmesi" başlığını taşıyan 20. maddenin oldukça uzun olan metni aynen şöyledir:

"Bir sigorta ve reasürans şirketinin tesis etmesi gereken teminatı ya da karşılıkları tesis edememesi yahut sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirememesi veyahut şirketin mali bünyesinin sigortalıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek şekilde zayıfladığının herhangi bir surette tesbit edilmesi hallerinde Bakan, uygun bir süre vererek ilgili şirketten;

a) Sermayenin artırılmasını, varsa ödenmemiş kısmının ödenmesini, sermayeye mahsuben şirkete ödeme yapılmasını veya kar dağıtımının durdurulmasını,

b) İştiraklerin veya sabit değerlerin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasını,

c) Reasürans anlaşmalarının ve saklama paylarının oran ve miktarlarının değiştirilmesini,

d) Tesbit edilecek gündemle genel kurulun toplantıya çağırılmasını,

e) Mali bünyenin güçlendirilmesine yönelik benzeri diğer tedbirlerin alınmasını,

isteyebilir.

Yönetim Kurulu veya Müdürler Kurulu bu yönde gerekli tedbirleri almak ve aldığı karar ve tedbirleri aylık raporlar halinde Müsteşarlığa bildirmek zorundadır.

Birinci fıkraya göre talep edilen hususların yerine getirilmemesi veya bu tedbirlerin uygulanmasına rağmen mali bünyedeki zayıflamanın devam etmesi yahut şirketin mali bünyesindeki zayıflamanın bu tedbirlerle dahi herhangi bir suretle düzeltilmesine imkan bulunmadığının tesbit edilmesi halinde Bakan;

a) Mali bünyeyi zayıflatan karar ve işlemlerin yönetim veya Müdürler Kuruluna ait olması halinde, yönetim veya denetim veya müdürler kurulu üyelerinden bir kısmını veya tamamını görevden alarak veya yönetim veya denetim veya müdürler kurulu üye sayısını arttırarak bu kurullara üye atamaya,

b) Sigorta veya reasürans şirketinin yeni sigorta veya reasürans sözleşmesi yapma yetkisini kaldırmaya,

c) Şirketin faaliyette bulunduğu sigorta branşlarından birine veya tamamına ait sigorta portföyünün teminat ve karşılıkları ile birlikte başka bir şirket veya şirketlere devrine karar vermeye,

d) Şirketin ruhsatını iptal etmeye, yetkilidir.

Bu maddenin metninden anlaşıldığına göre ikinci fıkrada yer alan tedbirler arasında bir sıra gözetilmemiştir. Böyle olunca da çok sakıncalı bir hukuki durum ortaya çıkmaktadır: birinci fıkrada yer alan tedbirlerle bir sonuç alınamadığı takdirde, ilk etapta, istenirse ruhsat iptal edilebilecektir. Halbuki ruhsatın iptali son çaredir, bütün ıslah veya düzeltme tedbirleri alınmasına rağmen durum düzelmeyecek olan şirketin ruhsatı iptal edilebilir. Bu hükümde görüldüğü üzere vahim bir hata vardır. Diğer yandan yukarda zikrettiğimiz ve incelediğimiz 3. maddede, ruhsatın Müsteşarlıkça iptalinden sözedilmektedir, bu maddenin bir bendinde ruhsatın müsteşarlıkça iptal edilebileceği ibir hal olarak da yukarda zikredilen 20. maddedeki hal gösterilmektedir. Bu halde ruhsat iki defa, bir Bakan tarafından bir de müsteşarlık tarafından mı iptal edilecektir? Bu ne biçim kanundur?

d) bendinde gösterilen hal: Bu hal Doç. Dr. Samim Ünan'ın tebliğinde incelenmiştir. benim düşüncem: hiçbir murakabe kanununda buna benzer bir hüküm bulunmadığı ve bulunmasının da doğru olmayacağıdır.

e) bendinde gösterilen hal: Bu hal bence fuzulidir, aynı durum c) bendinde atıf yapılan 20. maddede vardır.

Yukarda gösterilen hallerde Müsteşarlıkça sigorta ruhsatı sürekli veya geçici olarak iptal edilecektir. Burada sözü edilen "sürekli veya geçici iptal" diye bir hukuki kavram yoktur. İptal idari bir karardır, bununla şirketin ruhsatnamesi geri alınmakta yani şirket ruhsatsız hale getirilmektedir. Bunun geçici veya sürekli olması nasıl olacaktır? Hukukta böyle bir iptal kararı verilmesi mümkün değildir. Bu hükümlerin doğru hukuki ifadelerle kaleme alınması gerekir.

Sonuç olarak bir sigorta şirketinin faaliyetinde son derece önemli konular olan ruhsatnamenin verilmesi ve iptali hususlarında bu kadar hatalı, murakabe hukuku esaslarına aykırı ve hiçbir sistem içine yerleştirilmeden, hukuki ifade ve hatta Türkçe bakımından gerekli dikkat sarfedilmeden kaleme alınmış hükümlerin Kanunda yer almış bulunması gerçekten üzüntü vericidir. Ülke ekonomisi bakımından en önemli yerde ve ekonomimim adeta lokomotif olan sigortacılığın hukuki düzenlenmesinde son yıllarda gösterilen ihmal ve keyfilik artık müsamaha sınırını aşma noktasına gelmiştir. bu hataların düzeltilmesi gerekir. Bunun için gecikmeden uzmanlardan müteşekkil bir komisyon teşkil edilerek başka ülkelerde olduğu gibi doğru ve ihtiyaçları karşılayan ve murakabe hukuku esaslarına uygun bir kanun tasarısı hazırlanması ve bunun meclisten geçirilmesi isabetli olacaktır. Kanun hükmünde kararnameyle bu işin yapılması da son derece sakıncalıdır, yetki kanunun iptali ile sigorta endüstrisini devamlı surette sıkıntılı bir halde bırakmak doğru değildir.

— Prof. Dr. Ergon Çetingil

Sayın Prof. Kender'in değerli açıklamalarını büyük bir istifade ve zevkle dinledik. Şimdi konuyu tartışmaya açıyoruz. Bu konuda soru sormak görüş bildirmek suretiyle katkıda bulunmak isteyenler, lütfen işaret etsinler.

— Prof. Dr. Ergun Özsunay

Teşekkür ederim. Sevgili kardeşim Rayegan Kender'in bu mevzuatla ilgili olarak böyle bir konuşmasının olabileceğini tahmin edebiliyordum ben. Şimdi somut sorunlardan çok bir iki noktayı aydınlatmak için söz aldım. Bunlardan birincisi, bu kanunda amaç, kapsam, tanımlar diye bir madde var. Halbuki bunlar uluslararası konvansiyonlarda muteber. Ulusal kanunlarda böyle bir sistem yoktur deniyor.

— Prof. Dr. Rayegan Kender

Yani genelde

— Prof. Dr. Ergun Özsunay

Evet bu noktaya kadar doğru. Eskiden İngiliz kanunlarında böyleydi. Tanımlar yer alırdı. Halbuki Kara Avrupası kanunlarında ise bu sistem yoktu, ama şimdi Türkiye'de bu kanunun numarasını hatırlayamıyorum yalnız "kanun yapma ve hazırlama tekniğine ilişkin esaslar hakkında kanun" diye bir kanun var.

— Prof. Dr. Tahir Çağa

Kanun değil,

— Prof. Dr. Ergun Özsunay

Yanlış öyle birşey var. Kanun olmayabilir. Çünkü ben bunu şu vesileyle anlatmak istiyorum. Adı pek uygun değil ama şimdi Devlet Planlama Teşkilatında bir buçuk seneden beri görev yapmakta olan bir özel ihtisas komisyonu var. Adı da Türk Avrupa Topluluğu Mevzuat Uyum Özel İhtisas Komisyonu. Bendeniz bu komisyonun başkan yardımcısıyım. Bu komisyonda bir takım alt komisyonlar var. Alt komisyonlarda birtakım konuları ele alınıyor. ve Türk Hukuku ile Topluluk Hukuku arasında bir takım paralellikler kurmaya çalışıyor. Şimdi bu çalışmalar dolayısıyla kanunlar Türkiye'de nasıl hazırlanıyor? Kimler kanun hazırlanmasına etkide bulunuyor ve bu kadar özel uzmanlık, isteyen bir işte belirli alanlarda uzmanlaşmış kişilerin katkılarına rağmen sonuçta parlamentodan çıkan kanun nasıl böyle çıkıyor? İnsanın doğrusu aklı duruyor. Şimdi son olarak Rekabet Kanunu bildiğiniz gibi çıktı. Önümüzdeki günlerde de Patent Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun biraz daha yakın gelecekte de Bankalar Kanununda değişiklik yapan kanun çıkacak. Şimdi bu kanunların ilk tasarılarıyla son metne baktığınız zaman akıl almaz değişiklikler meydana geliyor. Bunun nedenini belki şöyle açıklamak mümkün. Her ülkede kanunlar hazırlanırken bu kanunların hazırlanmasında bir takım güçler etkide bulunuyor. Şimdi ben başka bir vesile dolayısıyla bir makale okumuştum. Prof. Reinstein'ın kanunları kim hazırlar? diye Reinstein Amerikan arenasında inceleme yapmış. Mesela Amerika'da kanunları büyük ölçüde avukatlar hazırlıyor son zamanlarda ise Washington'daki buokratlarla yine avukatlar hazırlıyor ama hukuk Profesörlerinin kanun hazırlanması konusunda herhangi bir katkısı yok veya önemli bir katkısı yok. Almanya'da bildiğiniz gibi Prusya döneminde Waimark'a kadar kanunları hazırlayanlar hep Profesörlerdi. Onun için de, Profesörlerin. Hukuku diye bir hukuktan söz edilmekteydi ama İkinci Dünya Savaşı'ndan sonrada Almanya'da kanunları bürok-

ratlar hazırlıyor, hukukçulardan veya profesörlerden görüş alınıyor. Şimdi Türkiye'ye geldiğimiz zaman da aşağı yukarı buna benzer birşey görüyorsunuz. Belirli bir tarihe kadar büyük kanunlarımız bildiğiniz gibi profesörler tarafından hazırlanmış. Ticaret Kanunu, Markalar kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Sigorta hukukundaki durumu bilmiyor ama Türkiye'de bulunan özellikle İcra İflas Kanunu gibi Şimdi halbuki aşağı yukarı bir kaç yıldan beri kanunları Türkiye'de bürokratları hazırlıyor. Onun için bu uzmanlar komitesine kimler katılırsa katılsın sonuçta (buradaki bürokratlar beni bağışlâsınlar) sonuçta bürokratlar kanuna, acaba bu kanun benim yetkilerimden neler götürür açısından bakıyorlar. Çünkü ben bunu Rekabet Kanununda çok iyi gördüm. Zihni Metezade'ye de şurda rasladım. O da bu kanunun gelişim tarihi hakkında bir noktaya kadar bilgi sahibidir. Tabii böyle olmaz. Kanun benim yetkilerimden, bakanlığımdan neler götürülüyor şeklinde yaklaşılmıca iş değişiyor. İkincisi kanun hazırlama tekniği hakkında bürokratların tecrübesi yok, yani kanun bir şekilde hazırlanır diye düşünüyorlar halbuki işte kanun bir şekilde hazırlanmıyor. Hazırlanınca da böyle oluyor. Şimdi bu bakımdan belki başka ülkelerde olduğu gibi kanun hazırlama teknikleri konusunda Üniversitelere belki seçmeli dersler konması gerekiyor. Amerika'da bazı hukuk fakültelerinde drafting diye bir ders var; o drafting dersine giren adam da lissans üstü bir program, sadece kanun tüzük hazırlama teknikleri üzerine çalışıyor. Ben o çocuklara burda ne işiniz var? "diye sorduğumda" biz avukatlık yapmıyacağız, hakimlik yapmıyacağız, parlamentoda kanun tasarısı hazırlayan parlamenterlere yardımcı olarak çalışacağız veya parlamentonun kanun hazırlama komisyonlarında mesleki hayatımızı sürdüreceğiz dediler. Şimdi bu konuyu öğretmek lazım. Gerçi bizim fakültemizde Türkçe ve birde Hukuk Dili diye bir ders var. O derste ne okutuluyor. Onu bilmiyorum.

– Prof. Dr. Ergon Çetingil

Hukuk Dili yok, Türk Dili dersi var.

– Prof. Dr. Ergun Özsunay

Hukuk Dili diye bir ders koyup bu tasarıların ne şekilde hazırlanması gerektiğini belki bu aşamada öğretmek gerekiyor. Evet söyleyeceklerim bundan ibaret birde bir ufak noktaya değineyim, Rayegân hanım hep eski bir alışkanlıkla Müşterek Pazar diyor. Halbuki şimdi Avrupa'da Müşterek Pazardan bahsettiğiniz zaman, hemen düzeltiyorlar. Avrupa Topluluğu diyorlar. Hatta bazı alanlarda Avrupa Birliği diyorlar. Özellikle mali konularla ilgili alanlarda Avrupa Birliği diyorlar.

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Türkçede AT diye kısalıyor ben AT demek istemiyorum.

– Prof. Dr. Tahir Çağa

Kanunların başında amaç ve bazı tarifler konmakta olduğu görülmektedir. Anglo—sakson aleminde ve konvansiyonlarda bu var. Şu tabir şu manaya gelir bu tabir bu manaya gelir diye yazıyor. Bu tabii faydalı birşey. Bu bizde yoktu Cumhuriyet devrinde, Osmanlı Devri kanunlarında bazen vardı. Sebebi de, kullandığı tabirler ne kastediyor, tereddüde mahal kalmamasın binanaleyh onun yazılmasını ben şahsen faydalı buluyorum. Amaca gelince, o yanlış. Bakınız neden yanlış? Muhtelif yorum metodları arasında en makbul olanı amaca göre yorumdur. Hangi amaca? Ne zamanki amaca? Başta, kanunun amacı budur deyince o amaca göre tefsir etmek zorundasınız. Halbuki aradan geçen otuz kırk sene sonra amaçlar değişmiştir. O günün ihtiyaç ve amaçlarına göre ben yorumlarım. O kapıyı kapatıyor bu amaç tarafı. Onun için bu kanunun yahut tüzüğün amacı şudur demek doğru değil. Bu bir. Şimdi kanun yapma tekniği konusuna gelelim. Konacak hükümlerin muhtevası konusunda o alandaki uzmanlar son sözü söylerler. Sigorta hukukunda da Sigortacılar söylerler ama o fikirleri, o ihtiyaçları formüle etmek hukukçu işidir. Başka türlü olmaz. Niçin? Kanunların kendisine göre bir terminolijisi vardır, bir üslubu vardır. Bunu hukukçudan başkası bilemiyor. Bunu illede profesör bilecek değil. Hayır, profesör olması lazım değil. Tecrübeli bir hukukçu olması kafi. Tabi buna eskiden lüzum yoktu ama bu gün şart. Ben önemli görüyorum. Türkçe'ye de hakim olması lazım. Hukukçu istediği kadar ağzıyla kuş tutsun Türkçe'ye hakim değilse, onun kaleme alacağı kanundan hukuk yönünden hiç hayır gelmiyor. Atatürk'ün mühim bir sözü var bence Newton kanunu kadar mühim. "biz bize benzeriz" demiş hakikaten öyle. Biz hiç kimseye benzemiyoruz. Nasıl benzemiyoruz? Bütün batı aleminde yerleşmiş güzel ne varsa alıyoruz ve bizde herşey dejenere oluyor. Bizde netice vermiyor. İşte "biz bize benzeriz bu demektir". Hep başımızdan bunlar geçti. Emek sarfediyorsunuz, şunu yapıyorsunuz, bunu yapıyorsunuz. Kanun meclise gittiği zaman kuşa benzetiliyor. Niçin? Orada bu konuda konuşanlar tabii milletvekili olduğu için konuşacak tabii. Yetkisi var ama işi bilmediği için abuk sabuk şeyler ortaya çıkıyor. Bunu da önlemek lazım Atatürk devrinde, adli inkılapta bilirsiniz kanunlar konusunda kimseyi konuşturmamıştır, Mecliste tüm haliyle koymuştur, kabul veya red diyeceksiniz demiştir. Kabul demişlerdir. Bugün tabii buna imkan olmadığı için mecliste bu şekli alıyor. Tabii kanun yapma ve yazmanın tekniği var. Bu tekniği bilmek lazım. Şimdi Profesör Kender söyledi, lüzumsuz tekrarlar var. Senelerce evvel Ankara'da bir kanun hazırlama komisyonu çalışıyordu. Bizi fikrimizi bildirmek için çağırdılar oraya. Komisyon üyelerinden bir tanesi dedi ki; aynı şeyi iki yerde tekrar etmişsiniz. Niçin? Komisyonun başkanı hukukçu idi. Fazla mal göz çıkarır mı? dedi. Çok teşekkür ederim. Böyle bir kodifikasyon metodu olduğunu ben bilmiyordum. Onu da öğrendik sizden ama gözüde çıkarmışınız diye cevap verdim. Tabii ona da birşey söyleyemedi. Burada da tekrarlar var. Fazla mal gözü de çıkarır mı? İncelemedik. Büyük ihtimalle de çıkaracaktır. Metinde tekrar katıyen doğru değildir. Herhangi bir metni mukavelelerde yazarken

perçinleyelim bunu dersiniz. Bir iki defa tekrardan sonra ona mana verirken hiç aklınızdan hayalinizden geçmeyen neticelere varırsınız. İşte kanular görüyorsunuz ne kanun tekniğine nede bilimsel esaslara uygun. Sonra ben onu da anlamadım. Kimi yerde bakan diyor kimi yerde müsteşar. Müsteşar rahatsızsa o zaman umum müdür desin. Böyle kanun olur mu? ama işte bunu kaleme alan her kimse haberi yok bu işlerden, Bakanlık dersiniz O sırada Bakanlığı temsil yetkisi kimde ise o yetkiyi kullanır. Bakandı, müşaviriydi, muaviniydi vs. olmaz böyle şeyler. İstedığınız kadar tenkit edin bunların düzeleceği hususunda en ufak bir ümit sahibi değilim ben. Bu böyle gidecek ve başbakanlık (hangi başbakan zamanındaydı bilmiyorum zannediyorum Özal'ındı) bir yönetmelik neşretti. Kanun değil tüzükde değil. Başbakanlık genelgesi gibi bir şey. Kanun yaparken nelere dikkat edeceksiniz? Okursanız fevkâlade. Dil nasıl olacak? Maddelerin taksimatı nasıl olacak? Başka bir kanunun konusuna giren hususu diğer kanunda düzenlemiyacaksınız diyor. İşte örnek murakabe kanunda ticaret kanununa giren hususu düzenliyor. Ana kanunlar Medeni Kanun vs. buradaki prensiplere aykırı olmayacaktır diyor. Uzunboyu bunları yazmışlardır ama hiç aldırış eden yok. Başbakanlığın emri olduğu halde kimse aldırış etmiyor, bu itibarla tabii yanlışları ortaya koymak çok faydalı ama, hiç netice vereceğini zannetmiyorum. Teşekkür ederim.

– Prof. Dr. İl Han Özay

Sabahleyin çok istifade edeceğim demiştim. Bu oturumdan gerçekten de ettim, bundan öncekinden de bundan sonrakinden de edeceğim mutlaka. Bu dil ve yasama tekniği bakımından bütün söylenenlere katılıyorum. Çünkü maalesef bu kanunları yapanlar ne dil biliyorlar, ne de yasama tekniğinden haberdarlar. O bakımdan da genellikle çok sayın Demirel'in tabiriyle ayıplı birşey yapıyorum. Bazı kanun maddelerini anlayabilmek için onu kendi kafamda yabancı bir dile çeviriyorum ve yabancı dile çevirdikten sonra "böyle söylemiş galiba" diye çıkarabiliyorum. Hocanın dediği gibi fazla mal göz çıkarmaz ikisini birden koyayım diye yapılan uygulamalar çok var. Tanım sorununa gelince; tanım da gerçekten benim kanımca son derece teknik bir kavramdan söz edilir ve o kavramın ne anlama geldiği oraya tanım olarak konur. Bu kanunda geçen bakanlık nedir? Müsteşarlık nedir? Onun tanımını vermek abesle iştiğal etmektir. Çünkü o zamanla değişebilir. Teşkilat değişir. İdarenin şekli değişir. Federal idare kurulur vs. bütün onlar anlamsız kalabilir bir anlamda. Amaç sorunu konusunda da; gerçekten hocanın dediği gibi o bir nevi dondurmak oluyor ki onu diinde de yaparlarmış. Dinin zamana göre yorumlanabilmesi mümkün değil denilir. Doğmalar hakimdir. Onu yorumlayacak olanlar zaten yargı yerleri. O amacı onlar belirleyecekler. Hepsinin de amacı genelde kamu yararı. O bakımdan da onun oraya konmasının hiçbir anlamı yok. Üstelik amaç denilen şey burda sebep. Niçin bu kanunu yaptık? Şu şeyi düzenlemek için. Dolayısıyla amaç da değil sebep. Se-

bebini de belirtmeye gerçekten gerek yok. Sebebi kendisi. Murakabenin bir İdare Hukuku dalı olduğunu söylemişsiniz. Çok doğru ve yerinde bir deyimleme. bizde özel idari kolluk olarak alıyoruz sigorta murakabe konularını. Özel idari kolluk olarak almamız ve o şekilde almamızdan kaynaklanan bir sonuç sizin en sonda vurguladığınız husus. Amacı aşan müdahale içten bir müdahaledir. Kolluk müdahalesini aşan bir müdahaledir. Onun için eklenecek bir gerekçe var. O gerekçede bir kere kanunun düzenlemesi gereken birşeyi yönetmelik kesinlikle düzenleyemez. Düzenleyemediği gibi tüzükler gibi de değildir. Kanunların uygulanmasını gösteren ya da kanunun emrettiği işleri belirleyen bir genel düzenleyici işlem değildir yönetmelik. Buna bir gerekçe daha ekleyebiliriz. Biz İdare Hukukunda yönetmelik, idarenin, ilerde takdir yetkisini nasıl kullanacağını kendisinin objektif kurallara bağlamasıdır diyoruz. Bir yetkisi olabilmesi için de kanunun olması lazım. Çünkü kanun ancak o yetkiyi verebilir. Kanun ayrıntılarını tabii yönetmeliğe koyar. Çünkü kanunun genel hükümler ifade etmesi lazımdır. Bakan, müsteşar yetki vs. konusunda ise sizinle daha önce görüşmüş olduğumuz sırada yaptığım açıklamaları tamamen değiştiriyorum. Koyduğunuz çerçeve içinde çok doğru düşünüyorsunuz. İdare Hukukunda yine temel bir kavram vardır; yetki ve usulde paralellik kavramı ve ilkesi vardır. Bir de aksine işlem ilkesi vardır. Bu ikisi bir arada ne anlama gelir? Bir işlemi kim, hangi usule uygun olarak yapıyorsa onun aksini de aynı makamın aynı usule uyarak yapması gerekir. Ruhsatı bakanlık veriyorsa ya da bakan veriyorsa bunun iptalinin müsteşarlık tarafından yapılabilmesi. Pek istisnadır yasayla böyle bir istisna konulabilir mi? Belki teorik anlamda konulabilir ama uygun değildir. Opportünite, bakımından uygun değildir. O bakımdan da yetki ve usulde paralellik ilkelerine de uygun davranmak lazımdır. En son olarak hocamın söylediği, husus bakanlık terimini kullanmanın lazım olduğu. Zaten o bakanlığın içinde yetki kurallarına göre kim yetkili ise o yetkili yapar. Müsteşar yetkiliyse müsteşar yapar, genel müdür yetkiliyse o yapar. Yasa koyucu eğer bir işlemin sadece ve sadece bakan tarafından onun imzasıyla yapabileceğini öngörüyorsa o zaman bakan der. Yoksa formül Bakanlık-tır ya da Bakanlık benzeri bir kuruluştur, Müsteşarlık vs. gibi. Bu Müsteşarlık gerçekten de Bakanlık benzeri bir kuruluş ; Çünkü sistem o kadar değiştirilmiş ki Başbakanlık bizde şimdi adeta bir hizmet bakanlığı haline dönüşmüştür. Halbuki ilkelere göre Başbakanlığın belli bir kamu hizmetini üstlenmiş olması mümkün değildir. Onu göz önünde bulundurarak kanun müsteşarlık diyebilir ama bir yerinde bakan, bir yerinde bakanlık, bir yerinde müsteşarlık vs. demek suretiyle hepsini birbirine karıştırmışlar bu doğru değildir.

— Lale Üner

Zannediyorum ki bu konunun içinde değil, yani sizin konunuzun içinde değil. Fakat beni kanunda rahatsız eden çok önemli bir husus var. Sizin de bazı görüşlerinizi alabilirdim diye sormak istiyorum. Bu 20'ci madde, mali değer

güçlendirilmesi konusuna değinmek istiyorum. Aslında bu maddeyi biz daha önceden yönetmelikten tanıyoruz. Yönetmelik maddesi olmaktan, kanun maddesi olmaya geçişi ile belki bir miktar anlarını düzeler. Fakat beni burda en çok rahatsız eden birinci fıkranın sonunda ki ifade "Birinci fıkraya göre talep edilen hususların yerine getirilmemesi" diye başlayan paragrafta çok enterasan bir durum var. Bu kanunun daha önce de iptal edilmesinin nedeni biliyorsunuz bu üç erkin birbirine karıştırılmasıydı. Bana öyle görünüyorki bu paragrafta hepsi bir birine karışmış. Çünkü bazı hususlar sıralıyor ve sonunda da hiç biri de olmasada olur diyor. 27'ci madde. Yani benim çıkaramadığım son derece subjektiflik ortaya konulabilir. Bu madde buna çok açık. Zannediyorum ki sigorta sektörünün yara alacağı konu burası.

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Çok haklısınız. O maddeyi ben kitabın yeni baskısında da değerlendirdim şimdi bu gerek kanun yapma tekniği açısından, gerekse muhteva açısından son derece isabetsiz. Sebebi şu. Murakabe hukukunda temel bir prensip var, diğer kanunlarda da AT'de var. Sigorta şirketlerinin mali durumu sigortalıların hak ve menfaatlerini karşılamak için yeterli değil ise, yani bu durumu yavaş yavaş kaybediyor ise normal olarak bütün murakabe kanunlarında şirketlerin durumlarını düzeltici tedbirler düzenlenmiştir. Islah tedbirleri, düzeltme tedbirleri deriz bu tedbirlere "genel kurulu topla" der, "kâr dağıtma" der; portföyünü devretmesini ister, sermayesini arttırmasını ister, bir takım tedbirler alır. Şimdi ben tedbirlerin isabetli olup olmadığı üzerinde durmak istemiyorum. Yalnız sistem şu olmalı: Bütün tedbirler sayılmalı. Eğer şirketin durumu bu tedbirlerin alınmasına rağmen düzelmemişse veya düzeltme imkanı yoksa şirket diğer tedbirleri alsada durumu düzelmeyecek ise bu takdirde son çare şirketin ruhsatının iptalidir. Şirket için ve sigortalılar için vahim sonuçlar doğurur. Çünkü tasfiyeye girecek, şirket sona erecek. Yeni düzenlemede birinci fıkroda bir takım tedbirleri koymuş. Sonra diyor ki: Bunlar faydalı sonuç vermeyecek ise ikinci kategori tedbirleri koyuyor. Tedbirlerin sonuncusu ruhsatın iptali. Şimdi burada şu çıkıyor ortaya, Sigorta şirketleri için fevkâlade tehlikeli, murakabe makamı birinci fıkradaki tedbirlerle ikinci fıkradaki tedbirlerden hangisini isterse alabilececek. İlk etapta ruhsatın iptaline gidilebilecek. Kanunun düzenleme şekli böyle, bu yanlış. Orada sırayla A, B, C, D diye koymuş ama onları sırayla alacak diye birşey yok. Bu çok yanlış bir şeydir. Tüm tedbirleri sayacak. Bunlarla sonuç alınamadığı takdirde ruhsatı iptal edecek. Burada karıştırılmış. Hüküm fevkâlade isabetsizdir. Sigorta endüstrisinin de çok aleyhinedir. Bunlarla mücadele etmek lazım. Çok haklısınız.

– Haşim Ekener

Bütün tedbirleri alamadı sigorta şirketinin mali durumuda sallantıda. Bu tak-

dirde ruhsatın iptali kararını doğrudan doğruya Müsteşarlık mı almalı yoksa ruhsatın alınması için adli mercilere mi gidilmeli? Burada çok büyük bir nüans var. Eğer ruhsatı doğrudan doğruya müsteşarlık iptal ederse o zaman anayasamızdaki yasama yetkisini de kullanmış oluyor. Yani bizim eski kanunlarda gördüğümüz şekilde doğrudan doğruya ruhsatın alınması kararı için mahkemeye mürat edip mahkeme kararıyla ruhsatı aldirmek doğru değil midir?

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Hemen cevap vereyim ona. Bizim Murakabe Kanununda eskiden yani bu tadillerden evvel de iki ayrı madde vardı. Bir tanesi murakabe makamı ruhsatı veriyor bazı şartların gerçekleşmesi halinde, şirketin durumu düzelmiyorsa ruhsatı geri alıyor. Yani ruhsatı veren kimse nasıl ruhsatı vermeye yetkili ise (bu bir idari makamdır, idari bir karardır) ruhsatın verilmesi idari kararını geri alabilir bazı şartların gerçekleşmesi halinde. Aslında orada iptal de demek doğru değil. Geri alınması demek daha doğrudur. Şimdi bir de ceza hükümleri içinde bir madde var. Zannediyorum o madde halen yürürlükte, kaldırılmamış. Orada bazı fiilleri saymış, bunlar üç defa arka arkaya işlenirse, mahkeme tarafından ruhsatı iptal edilir diyor. O da ayrı bir yoldur. O madde hala duruyor. Hatta bu ikiliyi eleştirmiştim vaktiyle yani tek makamı savunmuştum. Ruhsat geri alınsın. Mahkemeye gitme zarureti yok. Bu o kuvvetlerin birbirine tecavüzü tedahülü değildir. Çünkü bu ruhsat verilmesi alınması idari bir işlemdir, ben bunda hukuka aykırı bir cihet göremiyorum ama cezai hükümlerde 59'cu madde zannediyorum kalkmamış yürürlükten. Mahkemede hiçbir sigorta şirketinin bunlarla karşılaşacağını ben ümit etmiyorum, tahmin de etmiyorum ama hüküm böyle. Yani kuvvetler müdahalesi yok.

– Zihni Metezade

Önemli bir durum var birincisi 7397 sayılı kanun. Sayın hocam ödenmiş sermayeden bahsetti. Şirketler %20'ni yatırırlar. Teminatlar ondan sonra %20'yi aşamaz diye ikinci paragrafı okudu. Ben bu iki hükmü anlayamadım. İkiisi birbirinden uygulamada farklı şeyler. Biri yeni kurulan şirketlerin ilk kuruluşta ödenmiş sermayesinin %20'sini teminat olarak yatırması ikincisi ise halen faal olan çalışmakta olan şirketlerin her halukarda tesis edicekleri teminatı öbür ödenmiş sermayelerinin %20'sinden aşağı olmaması gerektiği.

– Prof. Dr. Rayegân Kender

"Başlangıçta", diyor "yeni kurulan şirket" diyor. her ikisi içinde

– Zihni Metezade

Hayır efendim ikinci cümle ayrı

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Ancak ifade öyle değil

– Zihni Metezade

Iptal konusundaki maddelerin dördü de Avrupa Birliğinden alınmış olan maddelerdir ve hatta tanımlarıyla tatbikleriyle aynıdır. Bir fark vardır; eksiktir. Örneğin, sigorta ve reasurans sözleşmesinin bir yıl içerisinde yapılmış olmaması, konusu... Avrupa Topluluğundaki bir yıl içerisinde yapılmaması veya altı ay içerisinde faaliyetini tatil etmedir. O hüküm oraya konulmamıştır. Bir diğer son fıkrasında 20'ci maddesindeki hüküm ise hemen hemen aynı hükümdür. 20'ci maddede biraz önce bilinen iptal gibi olaylar incelenmiştir. Avrupa Birliğinin ruhsat iptali ile ilgili maddesi aynıdır. Orada mali finansman tedbiri getirilmiştir. Acenteler ile ilgili bölüm hariç 4 madde hükümleri de Avrupa Birliği'nin direktiflerine uygun, hemen hemen aynı tercüme edilmiştir.

– Prof. Dr. Rayegân Kender

Nereden tercüme edilirse edilsin, hüküm doğru ifade edilmelidir.

IV. TEBLİĞ

Tebliğin Konusu : 539 Sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi

BAŞKAN: Prof Dr. İl Han Özay

TEBLİĞİ SUNAN: Doç Dr. Samim Ünan

— Prof Dr. İl Han Özay

Bir onur bu gerçi, fakat belki de bir İdare Hukukçusu bakalım bir toplantıyı idare edebiliyor mu diye sınamak istiyorlar? Genellikle dernek toplantılarında beni divan başkanı yaparlar. Yanımda gençler olmasa hiç idareyi beceremem ama bu kolay bir idarecilik olacak. Değerli meslektaşım ve fakülte arkadaşım Doçent Doktor Samim Ünan bize şimdi 539 sayılı Kanun Hükümünde Kararnamenin Sigorta Aracılarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi konusunda görüşlerini açıklayacaklar.

— Doç Dr. Samim Ünan:

Teşekkürler Sayın Başkan,

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu'nun (kısaca SMurK) bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına ilişkin 539 sayılı Kanun Hükümünde Kararname, sigorta araçları hususunda yeni bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır. SMurK'nun 539 sayılı Kanun Hükümünde Kararname ile değişik

— 9. maddesinde sigorta acentesi ve tali acente

— 37. maddesinde sigorta brokeri, reasürans brokeri ve sigorta prodüktörü ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.

Ülkemizde sigorta ile ilgili hükümleri alelacele değiştirme sendromu mevcuttur. Bunun sonucunda yanlış hükümlerle dolu metinler yasa haline gelmektedir. Bu arada vahim Anayasa Hukuku ihlalleri yapıldığından, yanlışlıklar komedyası

niteliğindeki bu metinler Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmektedir.

SMurK'ndaki son (539 sayılı KHK ile yapılan) değişiklik de iptal tehdidi altındadır. Zira değişiklik için hükümete yetki veren işlem iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin son zamanlarda yerleştiği gözlenen içtihadına göre, geçerli bir yetkiye dayanmayan hukuki düzenlemeler iptal yaptırımına maruz bırakılmak gerekir. Bununla birlikte, iptale kadar SMurK'nun 539 sayılı KHK ile aldığı son şekil uygulanacaktır.

SMurK hükümlerinin son şekli bir çok açıdan yürekler acısıdır. Bu teşhis, sigorta hukuku ile meşgul olanların büyük çoğunluğu tarafından doğrulanmaktadır. Bunun en açık kanıtı da bu sempozyuma sunulan tebliğlerdir. Söz konusu tebliğlerin hepsi SMurK'nda yer alan yanlış hükümlere ilişkin çok sayıda haklı eleştiri ile doludur. Ancak, sigorta endüstrisinde, kanunun arzettiği bu üzüntü verici görünümün farkına varabilenlerin sözü geçmemektedir. Bu sebeple de günümüzün liberal ve hür girişimi destekleyen anlayışı sigortacılık alanında pek revaç bulamamaktadır. Tersine, bu alan sert ve tepki eseri olduğu anlaşılan hükümlerin egemen olduğu bir alandır. Yani, şahinlik anlayışı hakim olmuş bulunmaktadır.

Aşağıda, SMurK'nun yeni düzenlemesi anahatlarıyla ele alınacak ve yer yer yabancı hukuklar ile karşılaştırmalar yapılacaktır.

A. ACENTELER

Ülkemizde sigorta acenteleri ile sigorta şirketleri arasında öteden beri çekişme mevcuttur. Bunun sebebi, sigorta şirketlerinin sigortacılık faaliyetlerini sürdürebilmek bakımından halen acentelere muhtaç bulunmaları ve bu durumun da bazı acentelerce istismar edilmesidir. Gerçekten, bazı acentelerin sigorta şirketi tarafından kendilerine verilen temsil yetkisini kötüye kullandıkları, düzenledikleri poliçelerden sigorta şirketini hiç haberdar etmedikleri, tahsil ettikleri primleri sigorta şirketlerine intikal ettirmedikleri veya çok geç intikal ettirdikleri, böylece aslında sigorta şirketine ait olan sigortacılık faaliyetini adeta sigorta şirketini devre dışı bırakarak kendi adlarına yürüttükleri, sigorta şirketine ait bulunan kaynakları acentelerin bizzat kullandıkları bilinmektedir.

Bu duruma bir tepki olmak üzere, son yıllarda acenteler murakabe mevzuatı çerçevesinde oldukça sıkı çalışma koşullarına tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Ancak, kanımızca acenteler sorunu olarak adlandırılan sorun aslında murakabe hukukuna ilişkin düzenlemelerle çözüme kavuşturulması zorunluluğu bulunmayan ve idari ağırlığı hukuki yönünden çok daha ağır basan bir sorundur. Sigorta şirketleriyle acenteler arasında acentelik sözleşmesi ile kurulan bir özel hukuk ilişkisi mevcuttur. Sigorta şirketi bu sözleşmede acente ile hangi koşullarda çalışacağını serbestçe belirlemek ve acentenin bunlara uymaması halinde

de sözleşmeyi feshederek ilişkiye son vermek, hatta bu yüzden uğradığı zararları da acenteden talep etmek imkanına sahiptir.

Bununla birlikte, sigorta şirketleri, aralarında kıyasıya devam ettiği anlaşılan rekabet sebebiyle, çalışma tarzından memnun olmadıkları acentelerine karşı en başta özel hukuk çerçevesinde sahip bulundukları imkanları kullanamamakta, daha doğrusu kullanmaktan çekinmekte veya kullanmamayı tercih etmektedirler. Zira acentenin elindeki müşteri potansiyeliyle birlikte rakip şirketlere yakınlaşabileceği endişesini taşımakta, acenteyi feda etmenin aslında kendi müşterilerini feda etmek anlamına geleceğini hesaplayarak sonunda zararlı çıkacaklarını düşünmektedirler.

Tek başlarına harekete geçerek haklarını aramayı uygun görmeyen sigorta şirketleri, çözümü murakabe mevzuatında aramışlardır. Bu mevzuatın kendilerini ni acenteye karşı harekete geçmeye "zorlaması" sigorta şirketlerine;

— acenteye karşı bu davranışlarını daha kolay izah etme imkanını vermek (takibata geçmek hukuki bir zorunluluk olduğundan ve takibata geçmemek de ceza yaptırımına başta olmak üzere bir çok olumsuz sonuca yol açacağından, acentenin gücenmeye (!) hakkı kalmamaktadır)

— bütün şirketler aynı mevzuat uyarınca aynı adımı atmak zorunda kalacağı yani rakipleri de kendi acentelerine karşı aynı durumda bulunacakları için eşit rekabet koşulları temin etmektedir.

Böylece müvekkillerini istismar eden acentelerin hangi şirketle çalışırlarsa çalışsınlar, aynı sonuca muhatap olmaları (başka bir deyişle uygulamada yeknesaklık) sağlanmakta, murakabe mevzuatının sertleşmesi son aşamada caydırıcı rol oynamamaktadır.

Sigorta şirketleri, zaman zaman hukukun kendilerine "koruyucu kalkan" olmasını arzular ve elde ederler. Mesela, prim meselesinde böyle olmuştur. Sigorta şirketleri bu konuda ülkemizin bütün dünyanın uygulamakta olduğu sistemden ayrılmasını sağlamışlardır. Sonraki prim borcunun ödenmemesi halinde kuvertürün son bulması için kanunda öngörülen "ihtar yollamak" gereğinden kendilerini kurtarmışlar ve bir kanun değişikliğiyle kuvertürün ihtarsız sona ermesini temin etmişlerdir. Böylece "müşterilerine" (doğrusu: sigorta ettirenlere) karşı "kuvertürün kanun icabı kendiliğinden bittiği" savunmasını ileri sürmek imkanını kazanmışlar ve müşteriye sevimsiz geldiğini ve müşterinin kendilerinden kaçmasına yol açtığını iddia ettikleri "ihtar esasını" rafa kaldırmışlardır.

Sigorta şirketlerinin önde gelenleri, günümüzde karşılaşılan çok büyük boyutlu sorunların ancak aşırıya kaçan hukuki tedbirlerle çözümlenebileceğini ileri sürmekte ve yapılan düzenlemeleri desteklemektedirler. Mevcut sorunların acil çözüm beklediği hususu sanırız doğrudur. Fakat, bu sorunların çözümünün sadece murakabe hukuku kurallarında dozu acenteler aleyhine gittikçe artan kısıt-

lamalara, zorunluluklara yer verilerek sağlanabileceğini düşünmek de sağduyuya aykırıdır.

Sigorta şirketlerinin acentelerle olan ilişkilerini düzeltmek murakabe hukukunda hiçbir hüküm olmasa dahi sigorta şirketlerinin elindedir. Şirketler birbirleriyle olan rekabeti bir kenara bırakarak temel bazı ilkeler doğrultusunda ortak adım attıkları, acentelik mesleğini gereği gibi icra etmeyen acentelerinin sözleşmelerini feshederek bunları sektör dışına çıkardıkları takdirde sorun kendiliğinden hallolacaktır.

1) TANIMLAR

SMurK m. 9fk.1'de acente

"Her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak, belli bir yer veya bölge içinde, daimi bir surette Türkiye'deki sigorta şirketinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişiler" olarak tanımlanmıştır.

Tali acente kavramı ise, aynı fıkrafta *"sigorta acentelerinin acentelik faaliyetleriyle ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişi acenteler"* şeklinde açıklığa kavuşturulmuştur. SMurKm.9. fk.1 son cümle uyarınca tali acentelik te-sisi için sigorta şirketlerinin yazılı izni gereklidir.

2) ACENTE OLABİLME ŞARTLARI

a) Acentelik yapabilmek, acentelere ortak olabilmek, tüzel kişi acentelerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilmek için sigorta şirketi kurucusunda aranan koşullara sahip bulunmak lazımdır (SMurKm. 9 fk.2 ve bu fıkranın yolla-ma yaptığı SMurKm.2 fk.2 bent b).

b) Ayrıca, Sigorta şirketlerinin yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile müdürler kurulu üyeleri ve şirket adına imza atmaya yetkili olanlar görevli bulundukları sigorta şirketinin acenteliğini veya tali acenteliğini yapamazlar, bu acentelerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, bu acentelere ortak olamazlar ve bunlardan ücret karşılığı herhangi bir iş kabul edemezler. Bu kimselerin eş ve velayeti altındaki çocukları da aynı sınırlandırmalara tabidir (SMurKm.9 fk.3). Bankalar ise bu sınırlandırmanın dışında bırakılmışlardır (SMurK m.9 fk.10).

c) SMurKm. 9 fk.9, acentelik yapamayacak olanlara acentelik yetkisi veren sigorta şirketleri hakkında SMurKm.3 fk.2 bent d'deki yaptırımın (ruhsatın sürekli veya bir yıla kadar geçici olarak iptali) uygulanmasını öngörmüştür. SMurKm. 3 fk.2 bent d, *"sigorta ve reasürans şirketlerinin bu kanuna göre sözleşme yapma ve prim tahsil yetkisi verilmesi mümkün olmayan kişilerle bu yetkileri kapsayan*

acentelik sözleşmesi yapmaları halinde sürekli veya bir yıldan fazla olmamak üzere geçici olarak ilgili branşta veya bütün branşlarda ruhsatın iptal edilebileceğini" hükmüne bağlamaktadır.

SMurK m. 9 fk.9'da acentelik yapamayacak olanlara bu yetkinin verilmesi söz konusu iken, SMurK m.3 fk.2 bent d'de sözleşme yapma ve prim tahsil etme yetkisi verilemeyecek olanlarla bu yetkileri kapsayan acentelik sözleşmeleri yapılmasından bahsedilmiş bulunmaktadır. Görüldüğü gibi, SMurK m. 9 fk.9 bütün acentelerle ilgili bir hüküm getirmiştir. SMurK m. 3 fk.2 bent d ise, bütün acentelerle değil sadece bazı acentelerle (sözleşme yapma ve prim tahsil yetkisi verilmiş olan acentelerle) ilgili bulunmaktadır. Ancak, genel olarak acentelik yapmak yetkisinin verilme şartlarıyla, sözleşme yapma ve prim tahsil eden acente olarak faaliyet gösterme yetkisinin verilmesi şartları arasında kayda değer bir fark saptanmadığı takdirde, SMurK m.3 fk.2 bent d hükmünün füzuli olduğu düşünülebilir. Fakat, görebildiğimiz kadarıyla SMurK m.9 fk.9'un uygulama alanına giren her durum mutlaka SMurK m. 3 fk. 2'nin uygulama şartlarını da gerçekleştirilmektedir. Mesela, aynı zamanda başka bir işle uğraşmaya devam eden bir gerçek yahut tüzel kişi aracı acentelik yapabilirse de, böyle bir acenteye sözleşme yapma ve prim tahsil etme yetkisi verilmesi caiz değildir. Öyle görünüyör ki, bu durum sadece SMurK m. 3 fk. 2 bent d kapsamındadır.

3) ACENTENİN YETKİLERİ

Sigorta acenteleri SMurK'unda mevcut olan düzenleme yanında, Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) birinci Kitabı'ndaki "Acentelik" faslında yer alan düzenlemeye de tabidirler. Bu itibarla, aşağıda SMurK'ndaki yetki hükümlerini, TTK'nda ki düzenlemeyle birlikte ele alacağız.

Ancak, ayrıntılara geçmeden evvel, SMurK'nda mevcut bulunan bir çok hükmün bu kanunda değil fakat Türk Ticaret Kanunu'nda, daha doğrusu hususi sigorta hukuku ile ilgili temel düzenleme içerisinde olması gerektiğini de önemle belirtelim. Acentenin yetkileri tamamen özel hukuka ilişkin bir konudur. Bunun denetleme kanununda yeri olmamalıdır.

Nitekim Almanya'da ve İsviçre'de sigorta acentelerinin yetkileri, diğer acentelerden farklı olduğu ölçüde, sigorta sözleşmesine ilişkin kanunlarda düzenlenmiştir (Almanya'da Versicherungsvertragsgesetz— VVG §§ 43—48; İsviçre'de Versicherungsvertragsgesetz— VVG art. 34 ve art. 44/III).

a) Sözleşme Yapma

TTK m. 121 uyarınca, acente *özel ve yazılı bir muvafakat olmadan müvek-*

kili adına sözleşme kurmaya yetkili olmadığı gibi, acentelere müvekkilli adına sözleşme yapma yetkisi veren belgelerin acente tarafından tescil ve ilan ettirilmesi zorunludur. Görüldüğü gibi, TTK, acentelerin sözleşme yapma yetkisini ilke olarak sınırlı tutmakta ve acentelik yetkisi verilmesinin kendiliğinden müvekkil adına sözleşme yapmak yetkisini içermeyeceğini kabul etmektedir. Sözleşme yapma yetkisi veren belge acente tarafından, ünvanına ait sahifeye —yani acentelik işletmesinin kaydolunduğu sahifeye— tescil ettirilecektir (Ticaret Sicili Nizamnamesi m. 34 fk. 4).

SMurK m. 9 fk. 4 cümle 1 ve 2'de de TTK m. 121'e paralel bir hüküm mevcuttur. Buna göre "*sigorta sözleşmeleri yapma... yetkisi sigorta şirketlerine aittir. Ancak sigorta şirketleri, bu yetkilerini acentelik sözleşmesinde belirtilmek kaydıyla sigorta acentelerine devredebilirler.*" Ne var ki, kanun tali acentelere bu gibi bir yetkinin verilmesini yasaklamıştır (SMurK m. 9 fk. 4 son cümle). Diğer taraftan SMurK m. 9 fk.5, sigorta sözleşmeleri yapma yetkisinin kapsam ve sınırının sigorta şirketlerince usulü dairesinde tescil ve ilan ettirileceğini öngörmüştür.

TTK ile SMurK arasında sözleşme yapma yetkisine ilişkin düzenleme açısından tek fark şudur: SMurK, acenteye verilen sözleşme yapma yetkisinin sigorta şirketi tarafından tescil ve ilan ettirileceğini hükme bağlayarak TTK düzeninden ayrılmıştır. Tescil acentenin kayıtlı bulunduğu sicil dairesine yapılacaksa — ki öyle olmak lazımdır— kimin tescil ettireceğinin fazla bir önemi bulunmayacaktır. Buna karşılık, şayet SMurK'nda öngörülen tescil sigorta şirketinin kayıtlı bulunduğu sicil dairesine yaptırılacaksa, tescilden beklenen fayda azalacaktır. Zira, her ne kadar ticaret sicili kayıtları nerede olurlarsa olsunlar herkes için hüküm ifade ederse de (TTK m. 38), asılolan acentë ile iş yapacak (dolayısıyla normal şartlarda acentenin bölgesinde bulunan) kimselerin acenteye ait sicil kayıtlarını görüp inceleme fırsatını elde etmeleri ve buna göre davranmalarıdır.

Acente temsil yetkisi olmamasına rağmen veya yetki sınırlarını aşarak üçüncü şahısla müvekkili sigorta şirketi adına sözleşme yaptığı takdirde, TTK m. 122 uyarınca sigorta şirketi sözleşmenin kurulduğunu haber alır almaz üçüncü şahsa sözleşmeye onay vermediğini bildirmezse, onay vermiş sayılır. Bu düzenleme Borçlar Kanunu (BK) sisteminden farklıdır. BK sisteminde, yetkisiz temsil söz konusu olduğu zaman, temsil olunan kimse onay verdiğini bildirmediğçe sözleşmeyle bağlı olmaz (BK m. 38). Oysa Ticaret Kanunu düzeninde temsil olunan sigorta şirketi onay vermediğini bildirmediğçe sözleşmeyle bağlı tutulmaktadır.

Alman Hukukunda sigorta acentelerinin temsil yetkisi Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu (Versicherungsvertragsgesetz— VVG) §§ 43 vd.'nda hükme bağlanmıştır:

VVG § 43/1 uyarınca, bir sigorta acentesi — sadece aracılıkla görevlendirilmiş olsa dahi— tayin edilmiş bulunduğu sigorta branşı itibariyle bir sigorta söz-

leşmesinin kurulmasına, temdid edilmesine veya değiştirilmesine yönelik önerilerin (yahut bu gibi önerileri geri alma beyanlarının) kendisine yapılması hususunda yetkilidir.

VVG § 44, sigortacının bilgisinin kanunen önem taşıdığı (yani kanunun buna bir sonuç bağladığı) hallerde, sadece aracılıkla görevlendirilen bir sigorta acentesinin bilgisinin, sigortacının bilgisi hükmünde olmayacağı kuralını getirmiştir.

VVG § 45'e göre, sigorta sözleşmeleri kurmaya yetkili bir sigorta acentesi aynı zamanda bu sözleşmeleri temdit etme veya değiştirme hususunda anlaşmalar yapmaya da yetkilidir.

VVG § 46, bir sigorta acentesinin belirli bir bölge için tayin edilmiş olması durumunda, temsil yetkisinin sadece o bölgede bulunan eşya yahut mutaden o bölgede bulunan kişilerle ilgili sigorta sözleşmelerine ilişkin fiil ve işlemleri kapsayacağını; fakat bu sınırlamanın acentenin aracılık ettiği veya temsilen akdetmiş olduğu sözleşmelerle ilgili fiil ve işlemler bakımından söz konusu olmayacağını öngörmüştür.

VVG § 47, sigorta acentesinin yukarıda belirttiğimiz VVG §§ 43—46 uyarınca sahip bulunduğu temsil yetkisine getirilen sınırlandırmaların üçüncü kişilere karşı ancak fiil veya işlem sırasında böyle bir sınırlandırmadan haberi oldukları yahut ağır kusur sebebiyle habersiz bulundukları takdirde ileri sürülebileceğini ve sigortacının bu kurala aykırı anlaşmalara dayanmasının da mümkün olmadığını belirtmiştir.

İsviçre hukukunda da acentenin yetkileri kanunda ilke olarak geniş tutulmuştur: VVG art. 34 gereğince bir sigorta acentesi, mutaden böyle bir acente tarafından yapılması söz konusu olan bütün işlemleri sigortacı adına gerçekleştirebilir. Burada kanun aksi kanıtlanamaz bir varsayım benimsemiştir (VVG art. 34, yarı emredici —yani sigorta ettirenler aleyhine değiştirilmesi mümkün olmayan— hükümler arasında yer almaktadır— VVG art 98/I). Ancak, İsviçre'de bu varsayımın sınırlarını yani bir sigorta acentesinin mutaden yapageldiği işlemlerin hangileri olduğunu belirlemenin zor olduğu, bu hususta kesin bir kriter bulunmadığı ve Alman Hukukunun etkisiyle doktrin ve uygulamanın acenteleri aracı ve temsilci acenta olmak üzere ikiye ayırdığı vurgulanmaktadır. Öyle anlaşıyor ki, İsviçre hukukunda acentenin yetkileri evvelâ türüne bakılarak tayin edilmektedir.

İsviçre'de aracı acente sözleşme kurmak bakımından temsil yetkisiyle donatılmış olmadığı için tek başına sigorta ettirenle sigorta sözleşmesinin kuruluşunu sağlayamamaktadır. Buna karşılık temsilci acente sözleşme kuruluşu için gerekli beyanları sigortacıyı temsilen yapabilir ve sigorta ettirenle tek başına sözleşmeyi kurabilir. Bununla birlikte, temsilci acentenin sigorta genel şartları dışında işlem yapma yetkisi yoktur. Genel şartlar dışındaki işlemin sigorta ettiren lehine veya aleyhine olması da bu bakımdan herhangi bir önemi haiz değildir.

b) Prim Tahsil

TTK m. 120, müvekkilin özel ve yazılı muvafakati veya vekaleti olmadan, acentenin bizzat teslim etmediği malların bedelini tahsile ve bedelini bizzat ödemediği malları teslim almaya, bu işlemlerden doğan alacağı tecil etmeye veya miktarını azaltmaya yetkili olmadığını hükme bağlamıştır.

Bu hükmün sigorta sözleşmeleri hakkında kıyasen uygulanıp uygulanmayacağı tartışılabilir. Özellikle, sözleşme yapmaya ve polise düzenleyip vermeye yetkili acentelerin mal teslim eden acente ile bir tutulmamaları için sebep yoktur.

Ancak, SMurK prim tahsili konusunu açıkça düzenlemiş bulunmaktadır. SMurK m. 9 fk. 4, tıpkı sözleşme yapma yetkisi gibi, prim tahsil etme yetkisinin de sigorta şirketine ait olduğunu; bununla beraber acentelik sözleşmesinde belirtilmek kaydıyla acenteye bu yetkinin tanınabileceğini; fakat, tali acentenin bu tür bir yetkiyle donatılamayacağını öngörmüştür.

Alman Hukukunda VVG § 43/IV uyarınca bütün sigorta acenteleri, tayin edildikleri sigorta branşında sigortacı tarafından imzalanmış bir prim faturasının zilyedi bulunmak kaydıyla prim tutarlarını masraf ve işlemiş faizleriyle birlikte tahsil etmeye yetkilidir.

İsviçre Hukukunda bütün acenteler hakkında hüküm koymuş olar OR (Borçlar Kanunu) art. 418 e/II acentenin "ödeme kabul etmeye (veya) ödeme süresi belirlemeye" yetkili olmadığı faraziyesine yer vermiş olmakla beraber, OR Art. 418 e/III, sigorta sözleşmeleri kanunundaki hükümlerin (VVG Art. 34, ve Art. 44/III) saklı olduğunu açıkça hükme bağlayarak Borçlar Kanunu'ndan farklı bir düzen getirmiştir. Yukarıda da değindiğimiz gibi, VVG Art. 34 uyarınca sigorta acentesi sigorta ettirene karşı bu gibi bir acente tarafından yapılması mutad olan bütün işlemler hususunda esasen yetkili sayılmaktadır.

c) Sigorta Tazminatı ve Tazminata İlişkin Avans Ödeme

Öte yandan, sigorta acentelerinin sigorta tazminatı ve tazminata ilişkin avans ödemeleri de yasaklanmıştır (SMurK m. 9 fk. 7). Fakat kanunda sigorta acentelerinin meydana gelen bir zararın sigorta kapsamında olduğunu sigortacıyı bağlayacak şekilde kabul etmelerine engel bir hüküm yoktur. Sigorta acentesine bu hususta yetki verilmemiş olsa dahi, müvekkili şirket öğrendiği halde ses çıkarmazsa, acentenin işlemi ile bağlı olur.

d) beyanlar

TTK m. 119 fk. 1 uyarınca acente, aracılıkta bulunduğu veya (temsilen) akdettiği sözleşmelerle ilgili her türlü ihtar, ihbar ve protesto gibi hakkı koruyan beyanları müvekkili namına yapmaya ve bunları kabule (yani bu beyanların müvekkiline izafeten kendisine yapılması hususunda) yetkilidir. TTK. m. 119 son fıkra uyarınca bu hüküm emredicidir.

Alman Hukukunda VVG § 43 uyarınca, bir sigorta acentesi —sadece aracılıkla görevlendirilmiş olsa dahi— sigorta boyunca sigorta ettirenden sadır olacak ihbarların, fesih veya cayma beyanlarının ve sigorta ilişkisi ile ilgili diğer beyanların kendisine yapılması ve sigortacı tarafından tanzim edilen sigorta poliçesinin veya temdit belgesinin ilgiliye teslimi konusunda yetkilidir. Öte yandan, VVG § 45, sigorta sözleşmeleri kurmaya yetkili bir sigorta acentesinin aynı zamanda bu sözleşmelerle ilgili olarak fesih veya cayma beyanlarında bulunmaya da yetkili olacağını hükme bağlamıştır.

İsviçre Hukukunda VVG art. 44/III'te, sigorta ettiren yahut hak sahibi kimse tarafından yapılması gereken beyanların, kararlaştırılmış olan adrese, doğrudan doğruya sigortacıya yahut sigortacının acentelerinden herhangi birine yapılabileceği öngörülmüştür. Fakat taraflar, sigortacıya yöneltilmesi gereken bildirimler konusunda acentenin yetkili olmayacağını kararlaştırabilirler.

e) Usuli Taraf Olma

TTK m. 119 fk. 2, acentenin aracılıkta bulunduğu veya akdettiği sözleşmelerden çıkacak uyuşmazlıklardan dolayı, müvekkili adına dava açabileceğini ve kendisine karşı da (müvekkiline izafeten) dava açılabilceğini hükme bağlamıştır. Bu düzenleme de TTK m. 119 son fıkra uyarınca emredicidir.

Bu yetki hususunda SMurK'nda herhangi bir hüküm yoktur.

Alman kanununda ise sigorta acenteleri hakkındaki düzenlemelerde yetkili mahkemeye ilişkin bir hüküm vardır: VVG § 48, sigorta sözleşmelerinin bir acente tarafından temsilen kurulması yahut bir acentenin sigorta sözleşmesi kurulurken aracılık etmiş bulunması halinde, sigortacıya karşı o sözleşmeye dayanarak açılacak davalarda acentenin sözleşme sarasında ikametgahının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

4) YÖNETMELİK

Kanun, acentelerde aranacak niteliklere, bunların işe başlamalarına, yapamayacakları işlere, teminat tesisine ve diğer faaliyetlerine, acentelere yetki devrine ve Birlik nezdinde tutulacak sözleşme yapmaya ve prim tahsiline yetkili si-

gorta acenteleri siciline ilişkin usul ve esasların Birliğin görüşü alınarak yönetmelikle düzenleneceğini öngörmüştür (SMurK m. 9 son fıkra).

Anayasa'da çalışma hakkı (AY m. 49), temel haklar arasında sayılmıştır. AY m. 13 uyarınca temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması ancak belirli sebeplerle ve kanunla olur. Bu bakımdan, SMurK m. 9 son fıkradaki düzenleme isabetli görünmemektedir. (Mamafih, 1.1.1995 tarihinde acentelerle ilgili hükümleri yürürlükten kalkacak olan Sigorta ve Reasürans Aracıları Yönetmeliği'nde de (RG 24.10.1991/21031) çalışma özgürlüğünü kanundan farklı şekilde sınırlayan hükümler mevcuttur.)

— Acentelerde aranacak nitelikler esasen kanunda gösterilmiştir. bunlara yönetmelikle yenilerinin eklenmesi söz konusu olamaz.

— Aynı şekilde, kanunda acentelerin işe nasıl başlayacakları da belirtilmiştir. (sigorta şirketince sigorta acentesine veya tali acente söz konusuysa, sigorta acentesince tali acenteye verilecek yetkilerin tescil ve ilanından önce faaliyete geçmek yasaktır— SMurK m. 9 fk.5).

— Acentelerin yapamayacakları işlerin ve teminat tesisinin yönetmelikle düzenlenmesi de çalışma hakkına getirilen bir sınırlamadır. Kaldı ki, kanun sözleşme yapmaya ve prim tahsiline yetkili olan acentelerin başka işle uğraşmalarını açıkça yasaklamış bulunduğuna göre (ancak, sadece hayat sigortaları ve zorunlu sigortalarla sınırlı olarak sözleşme yapma ve prim tahsil etme yetkisi verilmiş olan acenteler bu yasak kapsamında değildirler) burada sadece sözleşme yapmaya ve prim tahsiline yetkili olmayan acentelerle ilgili bir düzenleme söz konusu olabilir.

SMurK m. 9 son fıkrada bir de acentelerin diğer faaliyetlerine ilişkin esaslardan bahsedilmektedir. Bundan maksadın ne olduğu ise belli değildir.

Kanunun çıkarılmasını öngördüğü Sigorta Acenteleri Yönetmeliği 14 Aralık 1994 günlü Resmi Gazete'de (sayı: 22141) yayınlanmıştır. Yönetmelik 1.1.1995 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Acenteler Yönetmeliği'nin birçok hükmü 1.1.1995 tarihinde acentelerle ilgili hükümlerinin yürürlükten kalkacağı öngörülen Sigorta ve Reasürans Aracıları Yönetmeliği'nden alınmıştır. Bu Yönetmeliğin geçici 4. maddesinde aynen şu hüküm yer almaktadır: *"31.12.1994 tarihine kadar sigorta acentelerinin aracılık sözleşmelerinden doğan tüm borçları sigorta acentelerince en geç 30.6.1995 tarihine kadar ilgili sigorta şirketine ödenerek tasfiye edilir."* Madde metninde "aracılık sözleşmesi" denmektedir. Bu deyim normal olarak sadece aracılık yapan acenteleri ifade eder. Ancak, sadece aracılık yapan acentelerin borçları ile ilgili bir düzenlemenin de fazla anlamı yoktur. Burada asıl prim tahsiline yetkili acentelerin hedef alınmış olması gerekirdi.

Öte yandan, bu hükmün acentelerle ilgili yönetmelikte geçici madde olarak

yer alması yönetmeliğin acentelere duyulan tepki ile kaleme alındığını gösterir. Bir borcun veya borçların ödeme zamanının yönetmelik ile tayini hiç alışılmamış ve yanlış bir girişimdir.

Yönetmelikte (eski yönetmelik bakımından da aynı durum söz konusudur) sözleşme yapmaya veya prim tahsiline yetkili sigorta acenteleri için ticaret sicilinden ayrı olarak Birlik nezdinde de bir sicil tutulması öngörülmüştür (SAcen Y m. 12). Bu ikinci sicilin ne gibi bir işleve sahip olduğu mevzuatta açıkça hükme bağlanmamıştır. Ancak "teşhir" fonksiyonu olduğu görülmektedir, çünkü SAcen Y m. 12 fk. 3 acente hakkında yasal kovuşturmayla geçilmesi halinde bu vaziyetin sigorta şirketi tarafından sicile işlenmek üzere Birliğe bildirileceğini öngörmüştür. Burada "yasal kovuşturma" deyiminden ne anlaşılacağı belli değildir. Kovuşturma, ceza usulünde kullanılan bir deyimdir. Oysa yönetmelikte bildirimin sigorta şirketi tarafından yapılacağından bahsedildiğine göre, sigortacının acentesi hakkında başlatacağı icra takipleri veya açacağı davalar hedef tutulmuştur. Ancak, şayet böyleyse, sigortacı ile acentesi arasındaki özel hukuk ihtilaflarının acenteyi teşhire vesile olması da makul ve mazur görülecek bir husus değildir. Yönetmeliğin tepki yönetmeliği olduğunu düşündüren (hatta daha doğrusu bu husustaki bütün şüpheleri dağıtan) bu gibi hükümlere yer verilmiş olması kanımca isabetli görülemez. Sigorta şirketleri hakkındaki takibatlar, davalar özel olarak teşhir edilmediğine göre acente hakkında da teşhir yaptırımının uygulanmaması icap eder.

Yönetmelikte, hiç gerekmediği halde primlerle ilgili hükümler de vardır: SAcen Y. m. 14 fk. 2 son cümle bu bakımdan özellikle dikkat çekicidir. Bu hükme göre, "müsteşarlık, sigorta branşları itibarıyla uygulanacak prim tahsiline ilişkin usul ve esasların taraflar arasında serbestçe belirleneceğine dair düzenleme yapabilir." Tamamen özel hukuk nitelikli bir borç olan prim borcunun nasıl ödeneceği konusunda sigortacı (veya temsilcisi) ile sigorta ettiren (veya temsilcisi) dışında kimsenin söz sahibi olmaması icap eder. Sözleşme yapma özgürlüğüne yönelik bu gibi lüzumsuz sınırlamalara, müdahalelere kimsenin hakkı yoktur. Kaldı ki, böyle bir müdahale yönetmelik vasıtasıyla yapılamaz. Kanun işidir.

Yönetmelik sadedinde değinmemiz gereken diğer hususlar da şunlardır: acentelerin denetiminde sigorta şirketlerine görev ve yetki verildiğini düşündüren SAcenY m. 23 fk.2, sigorta şirketlerinin acentelere ait teminat yükümlülüğünün yerine getirilmesini sağlamak zorunda olduklarını öngörmektedir. Bu hükmün nasıl tatbik edileceği merak konusudur. 27. maddede (fk. 1) acentelerin görevlerini iyi niyet ve dürüstlükle yerine getireceklerinden bahsetmektedir. Bu deyimlerden biri kafidir, zira aynı anlama gelmektedirler.

B) SİGORTA BROKERLERİ VE SİGORTA PRODÜKTÖRLERİ

SMurK m. 37 fk.1'de sigorta brokeri şu şekilde tanımlanmıştır:

"sigorta sözleşmelerinde sigortalıyı temsil ederek ve sigorta şirketinin seçiminde tamamen tarafsız ve bağımsız davranarak, tehlikelerin sigorta edilmesi için sigorta sözleşmesi yapmak isteyenlerle sigorta şirketlerini biraraya getiren, sigorta sözleşmesinin akdinden önceki gerekli hazırlık çalışmalarını yapan ve gerektiğinde bu anlaşmaların uygulanmasında, özellikle tazminatın ödenmesinde yardımcı olan gerçek veya tüzel kişilere sigorta brokeri, bu işleri sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri arasında yapanlara da reasürans brokeri denir".

SMurK m. 37 fk.3'te sigorta prodüktörü şu şekilde tanımlanmıştır:

"sigorta ettiren ve sigortacıya bağlı olmaksızın çeşitli sigorta dallarında sigorta olmak isteyenlere bilgi vererek sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere ve tehlikenin konusu ve özelliklerine göre sigorta teklifnamesini hazırlamada yardımcı olan ve çalışmalarının karşılığı olarak komisyon alan gerçek veya tüzel kişilere prodüktör denir."

Kara Avrupası Hukuk sistemlerinde, aracı acenta konumunda olmayan, daha çok sigorta ettirenler tarafında bulunan ve onların çıkarlarını koruyan aracıya "sigorta tellalı" (courtier d'assurance; Versicherungsmakler) denmektedir. Bu kavram, öteden beri bizde de sigorta prodüktörü namı altında mevcuttur. Sigorta tellalı (yani prodüktörü), esas itibarıyla İngiliz hukuk çevresindeki "broker"e tekabül etmektedir. Başka bir anlatıyla bunlar prensip olarak birbirinden farklı değildirler. Ancak farklı ülkelerde farklı uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Mesela Almanya'daki sigorta tellallığı uygulamasıyla İsviçre'de uygulama arasında bazı farklar olduğu görülmektedir.

Sigorta tellallığına ilişkin olarak İsviçreli hukukçu MAURER (Schweizerisches Privatversicherungs recht, 2. Aufl. Bern 1986, s. 189) şöyle yazmaktadır: "Tellalı —ki aynı zamanda Broker olarak da anılmaktadır— acenteden ayırmak gerekir. Tellal, sigortacı tarafından değil müşteri (sigorta ettiren, sigorta ile ilgili kişi vb.) tarafından görevlendirilir. Kural olarak tellal, müşterileri için sigorta sözleşmesini hangi sigortacıyla kuracağını araştırır ve karara bağlar. Acenteden farklı olarak sigortacıdan işini nasıl yürüteceği hususunda talimat almaz. Sigortacının değil müşterilerinin çıkarlarını temsil eder. Hukuken OR (İsviçre Borçlar Kanunu) Art. 412 anlamında bir tellal sözleşmesi söz konusudur. (Brokerlik sistemi bir çok ülkede mesela Belçika, Hollanda, Büyük Britanya, Fransa... çok yaygındır. İsviçre'de ise tam anlamıyla tali bir rol oynamaktadır zira İsviçre'de acentelik sistemi önde gelir.)"

Bizde ise, sigortacılık faaliyetinin büyük ölçüde acenteler eliyle yürütülmesine rağmen, kanun aynı anda hem sigorta prodüktörü kavramına, hem de buna ek olarak (yeni) broker kavramına yer vermiştir.

İsviçre hukukunda tellallığın temel özellikleri şunlardır (bu hususta bkz. GA-UTSCHI, Berner Kommentar Band VI, 2. Abteilung 5. Teilband, 1964, s. 92 vd.):

— Tellalın üstlendiği vekalet kuralı olarak temsil yetkisini içermez. Tellal bir hukuki işlemi sonuçlandırmakla değil, bu işleme aracılık etmekle görevlidir. Bu husus onun dolaylı veya doğrudan temsilci ile arasındaki farklardan en önemlisi- ni teşkil eder. Dolaylı temsilci, başkası hesabına fakat kendi adına işlem yapar ve bu işlem sonucunda malvarlığına dahil olmuş bulunan unsurları vekil edenine aktarmakla yükümlü olur. Buna karşılık doğrudan temsilcinin yapacağı hukuki iş- lem sonuçlarını doğrudan doğruya temsil edilen üzerinde hasil eder. Bütün bu hallerde hukuki işlem temsilci tarafından sonuçlandırılmaktadır. Oysa tellallık söz konusu olduğunda durum değişmektedir. Bu olasılıkta işlem ya bizzat vekil eden ya da tellalın tayin ettiği bir temsilci tarafından gerçekleştirilir. Tellalın göre- vi işlemi kurmak olmadığı için de onun temsil yetkisi ile donatılması zorunluluğu yoktur. Bu yüzden, tellallık görevinin verilmesi, temsil yetkisinin zımni olarak ve- rilmesi anlamına gelmez (OR 396/II). Tellal, vekil edeni için herhangi bir hak ka- zanmış olmadığı için, bunların (OR m. 400 uyarınca) müvekkile devri de söz ko- nusu olmaz. İsviçre hukukunda tellalın, özel olarak yetki verilmedikçe temsilen işlem yapamayacağı belirtilmektedir. (OSER/ SCHÖNENBERGER, Das Obliga- tionenrecht, 2. Aufl., Zürich 1936, Art. 412 Anm. 10 ve 19).

— tellal, aracı acenteden üstlendiği görev farklı olduğu için değil, sadece bu görevin süresi ve sona erişi ile ücret alacağına ilişkin farklar dolayısıyla ayrılır. Bunlar dışında ise aracı acente hakkında tellallık hükümleri uygulanır.

Ancak, İsviçre hukukunda, ticari yahut ticari olmayan alanlarda, temsil yetki- si zımnen verilebildiği ve bir kimseyi bir işle görevlendirmek de karine olarak o işin gerektirdiği temsil yetkisinin verildiği anlamına geleceği (OR m. 396 II) için, somut bir olayda sadece aracılıktan ibaret bir görevlendirmenin mi yoksa temsil yetkisini de içeren bir görevlendirmenin mi söz konusu olduğunu belirlemede te- reddüde düşülebilir. Bu tereddüdün ortadan kaldırılmasında OR m. 18 l esastır. Yani tarafların kullandıkları kelimelere değil, birbirine uygun gerçek iradelerine göre sonuca varılmalıdır. Bununla birlikte GAUTSCHI (Berner Kommentar, s. 94), şüphe varsa—tellallık sözleşmesi ücret borcu tahmil etmesine rağmen— temsil değil aracılık görevi verilmiş olduğunu kabul etmenin daha uygun düşe- ceğini çünkü bunun müvekkil bakımından daha az kayıtlayıcı bulunduğunu ileri sürmektedir. GAUTSCHI'ye göre bu yorum OR m. 396/II'ye aykırı değildir, çün- kü temsil yoluyla hak kazanma durumundaki bir kimse, ZGB m. 8 uyarınca tem- sil yetkisinin varlığını kanıtlamakla yükümlüdür. Belirli bir görevlendirmenin kap- samına nelerin dahil sayılacağı ise hakim tarafından çözüme kavuşturulması icap eden bir husustur. Açık ve özel olarak verilmiş bir temsil yetkisine ihtiyaç göstermeyen hukuki davranışlara ses çıkarmamak, bu davranışlar için bir görev- lendirmenin söz konusu olduğu anlamını taşır.

Aracılık görevi, genellikle mesleği tellallık olanlara tevdi edildiği ve bunlar

tarafından da zımnen kabul edildiği cihetle, mesleği tellallık olan bir kimsenin devreye girmesinin sağlanmış olması halinde, tellalın zımnen temsilcilik görevini değil fakat aracılık görevini kabul ettiği düşünülmelidir (GAUTSCHI, Berner Kommentar, s. 94).

Yukarıdaki açıklamalardan çıkan sonuca göre, İsviçre hukukunda tellallık sözleşmesi kendiliğinden temsil yetkisini içermemektedir (Ayrıca bkz. BECKER, Obligationenrecht, II. Abteilung, Bern, 1934, Art. 412 Anm. 20).

Alman hukukuna gelince, bu hukuk çevresinde tellalın temsil yetkisinin her zaman tellallık sözleşmesinden kaynaklanmasına lüzum olmadığı anlaşılmaktadır. Mesela, deniz sigortaları alanında tellalın temsil yetkisinin örf ve adet (yapılageliş) hukukundan kaynaklandığı belirtilmektedir (PRÖLLS/MARTIN, Versicherungsvertragsgesetz, 25. Auflage, München 1992, Nach § 48, Anm. 2). Alman hukukunda sigorta tellalı kendisine verilmiş olan sözleşme yapma (temsil) yetkisini kullanmakla yükümlü değildir. Sigorta tellalı kural olarak sigortacıyı temsil etmez (Ancak bu hukuken mümkündür ve istisnaen de olsa söz konusu olabilmektedir, bkz. PRÖLLS/MARTIN, § 48 Anm. 2). Buna karşılık sigorta tellalının sigorta sözleşmesi kurulurken sigorta ettireni temsil etmesi ve sigorta ettiren tarafından evvelce akdedilmiş bulunan sigorta sözleşmelerini feshetmesi olağandır (BENKEL/ HIRSCHBERG, Berufsunfähigkeit und Lebensversicherung ALB und BUZ Kommentar, München 1990, Einl. Anm. 273; PRÖLLS/MARTIN, Anhang zu §§ 43—48, Anm. 1). Sigorta tellalının görevi sözleşmenin akdine aracılık ile son bulmaz, bundan sonra da devam eder. Sigorta tellalı özellikle:

— Kendisi veya bir diğer kişi tarafından aracılık edilmiş sözleşmelere özen göstermek

— riziko gerçekleşince sigorta ettirene ödeme yapılması hususunda yardımcı olmak

— Müşteriyi gereği gibi sigorta koruması altında olup olmadığı konusunda aydınlatmak gibi faaliyetler gösterir (bu konuda bkz. BENKEL/HIRSCHBERG, ALB und BUZ Kommentar, Einl. Anm. 270).

Almanya'da hukuki tavsiyelerde bulunma hususunda ayrı bir kanun (RberG=Rechtberantungsgesetz) mevcuttur. Dolayısıyla sigorta tellallarının bu kanuna uymaları gerekmektedir (PRÖLLS/MARTIN, Nach § 48, Anm. 1 A a).

Almanya'da sigorta tellalının sigortacıyı temsil ile görevlendirilmesi genellikle sözleşmelere dercedilen tellal klozu (Maklerklausel) ile olmaktadır. Alman literatüründe sigorta tellalının sigortacıyı temsil etmesinin özellikle irade beyanlarını ve bildirimleri sigortacı adına kabul, zararın kabulü ve primin tahsili alanlarında önem taşıyacağı belirtilmektedir (PRÖLLS/MARTIN, Nach § 48 Anm. 2).

Bu tespitlerden sonra, prodüktör ve broker olarak ikili bir ayırıma gerek olup olmadığı sorusunu ele alırsak: Kanımızca böyle bir ayırıma gerek yoktur. Bunlar

aynı şeydir.

SMurK m. 37 fk. 1 hükmünde çelişkili ve anlamı açık olmayan ifadeler mevcuttur. Bu hüküm önce brokerin sigortalıyı temsil ettiğinden bahsetmiş (... sigortalıyı temsil ederek...), akabinde de brokerin sigorta sözleşmesi yapmak isteyenlerle sigorta şirketlerini bir araya getirdiğini belirtmiştir. Böylece "temsil" fikrinden hareket edilmiş fakat sözleşmenin kurulması alanında "aracılıktan" öteye gidilememiştir. SMurK, brokerin temsil yetkisine sahip olacağını tereddüde mahal bırakmayan bir açıklıkla öngörmüş bulunmadığına göre, Türk Sigorta Hukukunda tellalin ayrıca temsil yetkisi verilmedikçe müvekkilini temsil edemeyeceği yolundaki Borçlar ve Ticaret Hukuku ilkesine sadık kaldığı, bu esastan ayrılmadığı kabul edilmelidir.

SMurK, brokerin sigorta sözleşmesinin akdinden önce "gerekli" (?) hazırlık çalışmalarını yapacağını kaydetmekte fakat bu hazırlık çalışmalarının neler olduğunu —prodüktöre ilişkin tanımdan farklı olarak— açıklamamaktadır. Prodüktör, çeşitli sigorta dallarında sigorta olmak (bu deyim dil bakımından uygun değildir) isteyenlere bilgi verir; sigorta sözleşmesinin şartlarını müzakere eder; sigorta teklifnamesinin hazırlanmasında yardımcı olur. Brokerin bundan değişik bir faaliyette bulunacağını tasavvur etmek ise zordur. Kısaca bu bakımdan broker ile prodüktör arasında fark yoktur.

SMurK, brokerin "gerektiğinde" (?) sigorta sözleşmesinin uygulanmasında ve özellikle tazminatın ödenmesinde yardımcı olacağını öngörmüştür. Brokerin "icap ettiği takdirde" vereceği bu "yardımdan ibaret" hizmetin nasıl hayata geçirileceği de pek anlaşılmamaktadır. Özellikle, broker tarafından danışmanlık hizmeti verilmekle mi yetinileceği, yoksa brokerin temsilci olarak bazı işlemlerde bulunmasının mı düşünüldüğü belirsizdir.

Hukukumuzda sigorta tellaları konusunda (brokerlik ve prodüktörlük hakkındaki SMurK hükümlerinden başka) hangi hükümlerin uygulama alanı bulacağı da önemli bir sorundur. TTK m. 117 fk. I bent 2, TTK'nun acentelik faslındaki hükümlerinin "sigorta sözleşmesinin akdi hususunda aracılık edenler" hakkında da uygulanacağını öngörmüştür. Fakat bu hüküm katı bir şekilde uygulanırsa tellal (sigorta brokeri yahut broker) ile acente arasında mevcut olması gereken farklar ortadan kalkacaktır. bu sebeple sırf acentelere özgü olması gereken hükümlerin (mesela tekel hakkı) tellallara uygulanmaması gerekir (KENDER, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, I, Sigorta Müessesesi — Sigorta Mukavelesi, 5. Baskı, İstanbul: 1995, s. 88—89; aksi görüş için bkz. ARKAN, Ticari İşletme Hukuku, Ankara 1993, s. 203). Sigorta prodüktörleri ve brokerlerinin ticaret işleri tellallığına ait hükümlere ve BK'nun tellallık hakkındaki hükümlerine tabi olmaları icap eder.

SMurK m. 37 fk. 2 sigorta ve reasürans brokerlerinin Müsteşarlıktan ruhsat almaları, SMurK 37. fk.3 son cümle de sigorta prodüktörlerinin faaliyette bulunabilmek için Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nden Prodüktörlük Belgesi almaları zorunluluğuna yer vermiştir. Diğer taraftan, SMurK m. 37 fk. 4, broker ve

prodüktörlerin acentelik yapamayacaklarını hükme bağlamıştır.

SMurK m. 37 fk.5 kimlerin brokerlik ve prodüktörlük yapamayacağını belirtmektedir. Buna göre, sigortacılık mevzuatına aykırılıktan dolayı hapis veya birden fazla ağır para cezası ile cezalandırılanlar ile kanunda sayılan yüz kızartıcı suçlardan dolayı mahkum olanlar, müflisler ve konkordato ilan edenler brokerlik ve prodüktörlük yapamayacakları gibi, brokerlik veya prodüktörlük yapan tüzel kişilere ortak olamazlar.

SMurK m. 37 son fıkra, brokerlerin ve prodüktörlerin işe başlamalarına, kuruluşlarına, faaliyetlerine ve yapamayacakları işlere ilişkin usul ve esaslar ve defter, belge ve kayıt düzeni ile ilişkin (doğru Türkçe açısından, "kayıt düzeni ile ilgili" yahut "kayıt düzenine ilişkin" denmesi gerekirdi) diğer hususların yönetmelikle düzenlenmesini öngörmektedir. Ancak, yönetmeliğin çalışma özgürlüğüne müdahale anlamını taşıyan hükümlere yer vermesi yeni çekişmeleri, tartışmaları davet edebilecektir.

SMurK'nun çıkarılmasını öngördüğü yönetmeliklerin ilki "Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği" (SRBY) adı altında, bu tebliğin sunulduğu sempozyumun yapılmasından kısa bir müddet sonra, 26 Aralık 1994 tarihli ve 22153 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.

Bu yönetmelikte gerçek ve tüzel kişi broker olabilmek için yerine gelmesi gereken şartlar arasında kanunda sayılmayan bir kısım şartlara da yer verilmiş bulunmaktadır. Mesela, gerçek kişi brokerin en az dört yıllık yüksekokul mezunu olması, bilgili ve tecrübeli bulunması veya sigorta şirketlerinin teknik servislerinde imza yetkilisi olarak en az üç yıl yahut sözleşme (yapmaya) veya prim tahsiline yetkili acente olarak en az beş yıl çalışmış olması (SRBY m. 5); tüzel kişi brokerlerin anonim veya limited şirket şeklinde kurulmuş olmaları, anasözleşmelerinde brokerlikten başka bir işle iştigal edeceklerine dair hüküm bulunmaması, asgari ödenmiş sermayelerinin 1.000.000.000 TL olması (bu tutarın her yıl DİE tarafından yayınlanan toptan eşya fiyatları endeksindeki artış oranını aşmamak kaydıyla Müsteşarlıkça artırılması mümkündür), hisse senetlerinin nama yazılı olması gibi (SRBY m.6).

SRBY m. 7'de Türkiye'de faaliyet göstererek yabancı brokerlerin sahip bulunması gereken şartlar sayılmış, SRBY m. 8'de kimlerin brokerlik yapamayacağı ve SRBY m. 18'de ise kimlerin brokerlere ortak olamayacağı hükme bağlanmıştır.

Bundan başka, brokerler için hem faaliyet izni hem de Ruhsat alma zorunluluğu getirilmiştir (SRBY m. 9 ve m. 11).

SRBY'nin "Tarafsızlık ve Bağımsızlık" başlıklı üçüncü bölümünde de ilginç hükümler vardır. SRBY m. 16 sigorta brokerlerinin alacakları komisyon oran veya miktarını "temsil ettikleri kimselere" açıklamakla yükümlü olduklarını öngörmüştür. yukarıda da değindiğimiz üzere, Türk—İsviçre hukukunda tellal kuralı

olarak (yani müvekkil tarafından kendisine bu hususta ayrıca yetki verilmedikçe) temsil yetkisine sahip değildir. Tellaldan başka bir şey olmayan broker için de hüküm böyledir. SRBY ise "brokerin temsil ettiği kimselerden" bahsetmektedir. Burada brokerin temsil ettiği kimseler yerine, brokerin müvekkili (vekil edeni) denmeliydi.

SRBY m. 17'ye göre Sigorta veya reasürans şirketleri ile brokerler arasında sözleşme ile veya başka bir surette (?) bağlanmak yasak olduğu gibi, sigorta ve reasürans şirketleri brokerlere "kendilerini bağlayacak" (?) yetkiler de veremezler. Burada maddenin ilk kısmında ilke olarak "sigorta ettiren tarafında" olması icap eden brokerin bu özelliğinin ortadan kalkmasını önleyici bir tedir düşünülmüştür. Ancak, hüküm iyi kaleme alınamadığı için, sigorta şirketi ile broker arasındaki her türlü sözleşmenin yasak olduğu gibi manasız bir sonuç çıkmaktadır. Maddenin son kısmında ise "sigortacı tarafından brokere temsil yetkisi verilmesi" kastedilmiş olmalıdır. Bu kadar yasakçı bir yaklaşıma ne sebeple ihtiyaç duyulduğu anlaşılamamaktadır. Almanya'da olduğu gibi bizde de sigorta şirketi brokere temsil yetkisi verebilmelidir. Kaldı ki, SRBY m. 22 brokerleri "temsil ettiği sigortalıların veya sigorta şirketlerinin hak ve menfaatlerini korumakla" yükümlü kılmıştır. Burada "brokerin sigortalıların temsilcisi olduğu" yolundaki hukukumuz açısından uygun bulunmadığını yukarıda saptadığımız yaklaşıma —bir kere daha— yer verilmiş olması bir yana, brokerin sigortacının temsilcisi olamayacağına ilişkin SRBY m. 17 ile açık bir çelişki mevcuttur.

Diğer taraftan, SRBY m. 15, brokerin sigorta şirketinden brokerlik komisyonu adı altında bir para alacağından bahsetmektedir. SRBY m. 17, broker ile sigorta şirketinin bir sözleşme ile bağlı olmalarını yasakladığına göre bu alacağın kaynağı ancak brokerin aracılık ettiği sigorta sözleşmesi, kanun yahut mahallî ticari teamül olabilir. Ticaret işleri tellallığına ilişkin TTK m. 108 "tellal ücretini hangi tarafın ödeyeceği mukavele veya kanun ile tayin edilmemiş ise, mahallindeki ticari teamülün nazara alınacağını; bu da yoksa tarafların bu ücreti yarı yarıya ödeyeceklerini" hükme bağlamıştır. SMurK m. 37'de brokerin ücret alacağına ilişkin bir açıklık yoktur (oysa SMurK m. 37 fk.3 sigorta prodüktörlerinin "çalışmalarının karşılığı olarak komisyon alacaklarını" açıkça belirtmiş bulunmaktadır). Kanuni bir düzenleme olmadığından, tellal aracılığıyla akdedilen sigorta sözleşmesine bakılacak ve burada sigortacı ile sigortalının sigortacı tarafından brokere ücret ödenmesi hususunda mutabık kalıp kalmadıkları saptanacaktır. Sigorta sözleşmesinde bu hususta herhangi bir açıklık yoksa, müşterisi (sigortalı) ile broker arasındaki sözleşmede de brokerlik ücretinin tamamen müşteri tarafından ödeneceği şart edilmemişse, TTK m. 108 gereğince taraflar (sigortacı ile sigortalı) brokerlik ücretinden yarı yarıya sorumlu olacaklardır (sigorta brokerliği ücretinin ödenmesine ilişkin ülkesel veya bölgesel bir yapılageliş yahut teamül kuralı ise bildiğimiz kadarıyla söz konusu değildir).

Bu çerçeve içinde ise, SRBY m. 16 uyarınca brokerin aldığı komisyon (Yö-

netmelik yanlış olarak komisyon deyimini kullanmıştır; bu deyim komisyon sözleşmesini ve ilişkisini çağrıştırdığı için yerinde değildir, zira brokerliğin komisyonla alakası yoktur) tutarını müvekkiline (Yönetmelikte yanlış olarak "temsil ettiği kişiye" denmektedir) bildirmesi herhangi bir anlam taşımaz. Çünkü brokerin müşterisi zaten bu tutarın ne olduğunu bilmek durumundadır. Kaldı ki, bilinmemesi halinde dahi, sigortacının brokere ödeyeceği komisyonun müşteriyi ilgilendirmesi pek uygun da değildir.

Şüphesiz en uygun çözüm, Alman hukukundaki gibi, brokerlik ücretinin tamamının —bu hususta ayrı bir sözleşme olmaması halinde— sigortacı tarafından ödeneceğine ilişkin bir kuralın mevcut olmasıdır (bkz. PRÖLLS/MARTIN, nach § 48, Anm. 1 B; HOFFMANN, Privatversicherungsrecht, 3. Aufl. München 1991, § 5 Anm. 64).

Kenar başlığı "portföy sınırlandırması" olan SRBY m. 19'a göre, broker müşterisinden aksine bir talep olmadığı takdirde, en az üç sigorta şirketinden teklif almak, bu teklifleri ve karşılaştırmalı fiyatları müşterilerine bildirmek zoun-dadır; brokerin portföyünün yüzde 25'ten fazlası tek bir sigortalı veya sigortalı grubuna (?) ait olamaz, yıl sonu itibarıyla bir sigortacıya sağlayacağı prim hasılatı, toplam prim hasılatının yüzde 33 ünü aşamaz, aynı sermaye grubuna dahil sigortacıya sağlayacağı prim hasılatı toplam prim hasılatının yüzde 50'sinden fazla olamaz.

Kanımızca portföye ilişkin sınırlamalar çok fazladır. Bunlar bunaltıcı ve bezdirici hükümlerdir.

En az üç sigortacıdan teklif almak zorunluluğuna neden ihtiyaç duyulduğu anlaşılamamaktadır. Brokeri neredeyse kapalı zarf usulü ile ihale vermeye mecbur etmek doğru değildir.

Öte yandan portföyün yüzde yirmibeşi hakkındaki sınırlama da manasızdır. Bir kere portföyün yüzde 25'i ne demektir? Burada polişe adedinin mi esas olacağı, yoksa başka bir kriterin mi uygulanacağı belirsizdir. Öte yandan, brokerin portföyünün yüzde 25'inin aynı sigortalıya ait olamayacağı yolundaki hükmün zaten ticari açıdan uygulanma yeteneği yoktur. Broker, portföyünün yüzde 25'i aşma sonucunu doğuracak bir siparişle gelen müşterisini başka brokere mi yönlendirecektir? Kaldı ki, işin başında portföyün tamamının tek bir müşteriye ait bulunması da kaçınılmazdır. Bu gereksiz sınırlamanın hangi andan itibaren nazara alınmaya başlayacağı ise belirsizliğini korumaktadır.

Diğer taraftan, broker, yönetmelikteki yüzde 25, yüzde 33 ve nihayet yüzde 50 sınırlarını aşmamak üzere, daha pahalı ürün teklif eden sigortacılara yönelecek ve bundan da sigorta ettirenler zarar görecektir.

Brokerleri meslekî sorumluluk sigortası yaptırmak zorunda bırakan SRBY m. 23'e gelince: Yukarıda çok kısa olarak değindiğimiz diğer maddeler gibi bu

madde de hukuki felaket halkalarından biridir. Ancak bu sonuncu halka diğerlerine nazaran daha kalındır. Şöyle ki: Sigorta yaptıma zorunluluğunun nasıl tesis edileceği ülkemiz hukukçularının ve sigorta camiasının bilmesi icap eden bir husustur. Kaldı ki, yakın bir zaman önce 19 Kasım 1993 günü Sigorta Hukuku Türk Derneği tarafından düzenlenen panel bütünyle bu konuya hasredilmiş bulunmakta idi. Bu panele sunulan ilk tebliğde de son tebliğde de zorunlu sigortanın hangi usule uyularak getirilebileceği açıklanmıştır (bkz. Prof Dr. Merih Kemal OMAĞ, Türk Hukuku'nda Mecburi Sigortalara ve Sorunlarına Genel Bir Bakış — Zorunlu Sigortalar Paneli, İstanbul 1994, s. 13 vd. ile s. 28 vd.; Samim ÜNAN, Yeni Zorunlu Sorumluluk Sigortaları Öngörülürken Dikkate Alınması Gereklili Olan Hukuk İlkeleri— Zorunlu Sigortalar Paneli, İstanbul 1994, s. 44—45). Burada bir kere daha tekrar etmek gerekirse, sigorta zorunluluğu ilke olarak kanunla getirilir. Kanunun (mesela SMurK m. 29) tanıdığı yetkiye dayanarak Bakanlar Kurulu Kararıyla zorunlu sigorta öngörülmesi dahi öğretide kuşkuyla karşılanmaktadır (bkz. OMAĞ, a.g.t., s. 14—15 ve 28—29). Yönetmelikle sigorta yaptıma zorunluluğu getirilemeyeceği ise tereddütsüzdür (bkz. OMAĞ, a.g.t., s. 15). Oysa, brokerler için öngörülen sorumluluk sigortası yaptıma zorunluluğu SRBY'nde düzenlenmiştir. Görebildiğimiz kadarıyla, ülkemizde "normlar hiyerarşisi" ilkesi adeta süs işlevi görmekte, hukuk normunun ne olduğu ve nasıl getirileceği hususunda fikri olmayan kimselerin girişim ve düzenlemeleriyle Hukuk Devletinden hızla uzaklaşmaktadır. SRBY m.23, brokerlerin mesleki sorumluluk sigortası yaptıracakları gibi Anayasa karşısında hiçbir değeri olmayan bir hükme yer verirken, bir diğer noktayı daha gözden kaçırmaktadır ki, o da, brokerin sorumluluğunun kanunda ayrıca düzenlenmemiş olduğudur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, brokerlik hakkında tellallık hükümleri uygulanacaktır. Memleketteki diğer tellallar için sigorta zorunluluğu getirilmediği halde, sigorta tellalları hakkında hem de şu an için en az 5 milyar lira üzerinden sorumluluk sigortası yaptırılması zorunluluğu nereden çıkmaktadır? Şu anda yürürlükte bulunan SMurK m. 29 fk.4 uyarınca, zorunlu sigorta ancak kamu yararı söz konusu olduğu takdirde ihdas edilebilir. Başka tellallar dururken sigorta tellallarının sorumluluğunun sigorta güvencesine raptedilmesinde acaba ne gibi bir kamu yararı müşahade edilmektedir?

SRBY m. 22, yer yer hiç lüzumu olmayan bir madde görüntüsü vermektedir. Bu maddede evvela, brokerlerin "mevzuata uygun hareket etmek" zorunda oldukları belirtilmiştir ki söylenmese de bu böyledir. Zaten hiç kimse, mevzuata uymama yetkisiyle donatılmamıştır ve hiç kimseye bu türden bir ayrıcalık tanınamaz. Malumu ilamdan öteye geçmeyen bu gibi fuzuli ve temenni niteliğindeki kurallara yer vermek tabii ki en küçük bir yarar sağlamamakta, sadece kaleme alanların hukuk sahasındaki bilgisizliğine kanıt oluşturmaktadır. Aynı maddede brokerin "iyi niyetli ve dürüst olma", "doğru bilgi verme" yükümlülüğünden bahsedilmesi de zaittir. Hukukun temel ilkeleri uyarınca herkes dürüst olmakla yükümlüdür. Aynı eleştiriyi yukarıda acenteler bakımından da yapmıştık.

SRBY m. 24 brokerlerin her ne surette olursa olsun sigorta tazminatı veya tazminata ilişkin avans ödeyemeyeceklerini hükme bağlamıştır. Bu hüküm de yanlış bir varsayımın ürünüdür. Brokerlerin sigorta şirketini temsil etmeleri SRBY m. 17 ile esasen yasaklandığına göre, brokerin tazminat veya tazminata ilişkin avansı hangi sıfatla ödeyeceği merak konusudur. SRBY m. 24, brokerin sigortacıyı temsil edemeyeceği hakkındaki hüküm unutulurak kaleme alınmışa benzemektedir.

Aracılara ilişkin olarak çıkartılan yönetmeliklerin sonuncusu 27 Ağustos 1995 günlü 22362 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sigorta Prodüktörleri Yönetmeliği" olmuştur. Bu yönetmelikte de kanundaki ile uyumlu olmayan (farklı öğeler içeren) bir "prodüktör" tanımı ve sair hususlarda da hukuken caiz olmayan bir düzenleme yer almaktadır. Prodüktörlük yapacaklarda aranacak nitelikler yönetmelikte sayılmış ve prodüktörlerin yapamayacakları işler yine yönetmelikte gösterilmiştir, ayrıca meslek eğitimi ve sınavı şartına yer verilmiştir. bu sınavı kazananların "prodüktörlük belgesi" almaları ve "meslek tablosuna kaydolmaları" esası getirilmiştir. bu düzenlemenin çalışma özgürlüğü konusunda ülkemizin benimsediği temel sisteme uygun düştüğünü söylemek imkanı yoktur. Yönetmelikte prodüktörün ücretinin, aracılık yaptığı sözleşmeye ait prim üzerinden alınacak komisyon olduğu hükme bağlanmıştır. Bu düzenlemeye göre, prodüktör sadece sigortacıdan ücret alacaktır. Yönetmelikte prodüktör ayrıca sigortalıya doğru bilgi vermekle, meslek sırlarını saklamakla ve icap eden defterleri tutmakla yükümlü kılınmıştır (★).

Ben daha fazla vaktinizi almayayım. Ana hatları ile benim değinmek istediğim hususlar bunlar. Sabrınız için teşekkür ederim.

— Prof Dr. İl Han Özyay

Biz de teşekkür ederiz Sayın Ünan. Zannediyorum şimdi yine Sayın Ünan'ın sunmuş olduğu bu bildiriye ilişkin sorular ve yorumlar olacaktır. Tartışmaya açıyorum efendim.

— Peker Cumralı

Şimdi efendim ticaret faaliyet yasağıyla ilgili sayın Hocamın görüşünü almak istiyorum. KHK'nin 59 maddesinin 7 fıkrasında aynen şöyle yazıyor: "Sözleşme yapmaya ve prim tahsiline yetkili sigorta acenteleri acentelik dışında başka bir ticari faaliyette uğraşamazlar. Bir hukukçu olarak yıllardan beri faaliyet gösteren ve sözleşme yapan ve prim tahsilatı yapan acenteler için bu hükmü kazanılmış hak olarak mutalaa etmek daha uygun olmaz mı? Bir hukukçu olarak sizin görüşünüzü rica edeceğim. Bu birinci sorun. İkinci konu da, yönetmeliğin

★) İtalik yazılı kısımlar sempozyumdan sonra ilave edilmiştir.

26. maddesinde ön görülen ticari faaliyet yasağında sözleşme yapma veya prim tahsili kelimesi, cümlesi kullanılıyor. Yani KHK 'de sözleşme yapma ve prim tahsili derken veya geliyor ve yerine. Hukuki açıdan bu yönetmelik KHK 'ye aykırılık oluşturuyor mu oluşturmuyor mu? Ancak bu uygulama bakımından önem arz etmektedir. Salt olarak biz KHK 'yi ele aldığımız takdirde şöyle bir şey mi çıkıyor acaba ortaya? Yanılmış da olabilirim. Sözleşme yapmaya ve prim tahsiline yetkili acentesiyle sadece bu yetkilerden birini poliçe ile primini tahsil yetkisi verdiğim takdirde bu karamameye göre verdiğim, yani faaliyet yasağı uygulanacak mı uygulanmayacak mı? Bunu yönetmeliğe göre ele aldığımız takdirde, yönetmelik gayet sarıh. Poliçe sözleşme yetkisi veya Prim tahsiletme diyor. Bu tazminatta önem arz ediyor. Şimdi bu KHK olduğuna göre ben yalnız bu KHK'ye uygun olarak prim tahsili ilkesi verirsem ticari faaliyet yasağını uygulayacak mıyım?

— Doç. Dr. Samim Ünan

Müktesap hak konusunda değerlendirmeyi aramızda bulunan İdare Hukuku uzmanlarına ve anayasa alanında benden çok daha fazla söz söylemeye yetkili olan kimselere bırakmak daha uygun olur. O bakımdan ben kendi özel hukuk sınırlarımın dışında değerlendirme yapmayacağım izin verirsiniz. Öbürüne gelince hiç şüphe yok ki kanun önce gelecektir. Yani kanundan çıkan bir mana yönetmelikte ona aykırı hükmün yer alması halinde bertaraf edilemez. Kanundan hangi anlam çıkıyorsa o esastır. Kanun iki şartı birlikte arıyorsa o iki şart birlikte aranacaktır. Yönetmeliğin bunu tek şarta indirmesi mümkün değil. Veya'nın anlamı o. Birini kaldırıyorum anlamına gelir.

— Peker Çumralı

O zaman efendim demin söylediğim gibi KHK'yi uygulayacaksak, sözleşme yapma yetkisi ve prim tahsil yetkisi verdiğini kabul edeceğiz.

— Doç. Dr. Samim Ünan

Kaçıncı madde demiştiniz? Evet. Kanun iki şartı birlikte arıyor. Kanuna uyup uymama hususunda seçme hakkımız olamaz. Kanundan ne anlam çıkıyorsa odur. Ve sarıh bir mana çıktığı müddetçe en ufak bir tereddüt göstermeyin. Yani kanunun manasını tayin hususunda hiç bir tereddüt olmadıktan sonra o kanun hükmü uygulanır. Yönetmelik ne yazarsa yazsın bağlayıcı olmaz.

— Prof. Dr. Rayegan Kender

Bir ufak nokta brokerle prodüktör meselesi. Bunların ikisinin aynı şey olduğuna hiç şüphe yok. KHK'de protüktörü okudu sayın Ünan. Dikkat edilirse broker tarifinde hiç komisyon almaktan bahis yok. Prodüktörü tarif eden fıkrada ise komisyon alır diyor. Şimdi ben soruyorum. Brokerler babalarının hayrına mı çalışacaklar? Böyle yazı olmaz.

— Doç. Dr. Samim Ünan

Hayır mahiyeti itibariyle tellallık olduğu için tellallığa ilişkin kanuni düzenleme çerçevesinde bir neticeye varmak herhalde söz konusu.

— Prof. Dr. Rayegan Kender

Bir hususu da ilave edeyim. Avrupa Topluluğu hukukundan bahsettiler. Avrupa Topluluğunun direktifi var. Ona açıp baktığımız zaman acenta, tali acenta ve prodüktör kavramlarının bütün milletlerin dilinde karşılıklarını yazdığını görüyoruz. Almanya'da Makler, Fransa'da Courtier diyor, İngiltere'de ve İrlanda'da broker diyor.

— Zihni Metezade

Nitekim Avrupa Birliğinin aracılarla ilgili direktifine bakacak olursak burada aracılardan tanımlı yapıldığında iki tabir görüyoruz. Burada bir acente diğeri de prodüktör diyor. Prodüktörün tanımı yok. Yanlış söyledim çünkü dünyadaki tanımında diğeri acentenin karşılığı olarak İngilizcesi ve Almancasını söylemiş. Bunların karşılığı hakikaten brokerdir. Yalnız İrlanda ve İngiltere'de brokerler reasürans şirketleri brokerleri ve sigorta brokerleri diye ikiye ayrılmıştır. 7397 değindiğiniz maddesiyle getirilen tanımla prodüktörle brokerler arasındaki farkı görebiliyoruz. Yakında brokerler ve prodüktörler yönetmeliği çıkacaktır. Her iki yönetmeliğe baktığımız zaman da prodüktörlerde aranacak niteliklerle brokerlerde aranacak nitelikler birbirinden farklı. Hizmet bakımından teminat bakımından farklı olabilecek. Burada arzu edilen brokerlerin tıpkı Lloyd's brokerleri gibi daha ciddi bir kabuk içersine alınması, reasürans şirketlerine daha ihtisasa yakın olan işlerle uğraşmaları ve bu nedenle kendilerinin bazı niteliklere sahip olmaları, donanımları ve çalışma teşkilatlarının buna göre düzenlenmiş olmasıdır. Artık pratikte acente, broker tanımları değişecek. Son katıldığım toplantılarda gördüğüm kadarıyla artık aracılar, bağımlı aracı, bağımsız aracı gibi ikiye ayrılacak. Burada bağımlılık, bağımsızlıkta yaptıkları işlerle şirketlerle yaptıkları işlerle, şirketlere verdikleri iş hacmi para hacmi ile ilgili olacak. Bu 3—5 sene sonra yapılacak bir işlem. Değirmek istediğim başka bir şey daha var. Hocam başlangıçta dedi ki: "Aracılarda şirketler arasındaki münasebet özeldir". Mutlaka şimdiye kadar böy-

ledir ama Avrupa artık bunu üzerinde şiddetle ve ciddiyetle durmaya başladı ve araçlar için özel hükümler getirmeye başladı. Belçika'da yakında bir araçlarla ilgili kanun çıkacak hatta Fransada ise bunun uygulamaları var. Sicil konusuna gelecek olursak 7397'nin 27. maddesi sektör için çok önemli bir madde. Araçlar belli bir zaman içerisinde tahsil ettikleri primleri sigorta şirketlerine intikal ettirme mecburiyetindedirler. Bundan önce şuna deyinim sözleşme yapacak ve prim tahsil edecek araçların Birlikte sicilleri tutulacak. Neden tutulacak onun izahına geçmek isterim. 27 maddeye göre primlerini zamanında sigorta şirketine intikal ettirmeyen veya taksit ve tahsil mehillerine uymayan veya kendilerine verilen yetkilerin dışına çıkarak yetki kullanan acentelerin sözleşme yapma hakları kaldırılacak ve eğer aynı yıl içerisinde iki defa tekrarı halinde bir daha bu acentelere acentelik hakları verilmeyecek. İşte sektör için çok önemli bir nokta. Yani düşünebiliyor musunuz? Bir acente primi tahsil etmiyor, mesleğin getirdiği şartlara uymuyor, yetkisinin dışına çıkıyor gayet tabii ki bunun bir sicilinin tutulması lazım. Bu sicili tutacak olanlar da ya devlet otoriteleridir, ya meslek teşekkülleri- dir veya devletin görev vereceği bir sigorta şirkettir. Sicil halen Avrupa Birliğinin tavsiye kararında yer alan bir husus. Teşekkür ederim.

— Prof. Dr. Tahir Çağa

Fonksiyonu ne oluyor bunun şimdi?

— Doç. Dr. Samim Ünan

Fonksiyonu şu; anlayabildiğim kadarıyla o acentelerin çalışmaları hukuken de caiz olmayan bir noktaya gelmişse, şirketler onu bilecekler ve çalıştırmayacaklar. Şimdi sicil deyince bizim alışageldiğimiz bir sicil kavramı var. Yani aşına olduğumuz siciller var. Tapu sicili, gemi sicili gibi. Bir merkezi kayda geçirilme olayı hukuki açıdan sicil değil. Biz sicil deyince bunun altında acaba bir aieniyet fonksiyonu mu vardır? Neye yarayacaktır? Ona bakıyoruz. Mesela iyiniyetle hak iktibasında kamu güveni fonksiyonunu haiz midir sicil. Buradaki ise böyle bir sicil değil elbette faydası düşünülen bir sicil ama bizim özel hukuk gözlüğüyle baktığımız zaman alışageldiğimiz anlamda bir sicil değil. Kayda geçirilmesidir anlayabildiğim kadarıyla. Bir kayda geçiriliyor ve zaten o kaydı da Birlik sirküle ediyor şirketlere.

— Prof. Dr. İlhan Özyay

Biraz başkanlık yetkimin verdiği avantajdan yararlanarak iki cümle söylemek istiyorum toplantıyı kapatmadan önce. Bu iki cümleden birincisi sabah ki sözlerimin bazılarının yanlış anlaşılma ihtimali (yemek arasında bu hu-

sus vurgulandı). İkincisi kazanılmış haklara ilişkin meslektaşımın bana vermiş olduğu pastan yararlanarak kazanılmış hak konusu. Maalesef Kamu Hukukunda kazanılmış hak kavramı çok nisbi, göreceli. Şu anlamda; genel düzenleyici işlemler kazanılmış hak doğurmuyorlar. Genel düzenleyici işlemler bir statü kuruyorlar ve o statü yine aynı güçteki bir genel düzenleyici işlemle değiştirilebiliyor. Hiçbir zaman bir önceki kanunda verilmiş bulunan bir hakkın, tanınmış bulunan bir hakkın aynen korunacağına ilişkin bir güvence yok. Buna karşılık, sabah da vurgulamıştım genel düzenleyici işlemler bireysel nitelikli işlemlerle uygulanır ve o uygulanan işlemler de kazanılmış haklar doğururlar ve o haklardan bazıları hatta o denli kazanılmıştır ki daha sonra çıkan yasalarla bile onlara dokunabilmek mümkün olmaz. Dokunabildikleri, dokunabileceklerini zannettikleri zaman da işte karşımıza Anayasa Mahkemesi çıkabilir. Bizde örneği olmadı ama son zamanlarda İtalya'da bunun en önemli örneği yaşandı. Hükümetin düşmesinin başlıca sebeplerinden biri emekli aylıklarında bir tenzilat yapmak için bir kanun çıkartması. Onun üzerine herkes ayaklandı. Çıkarmaya tevessül etti daha doğrusu hükümet. Herkes ayaklandı. Çünkü emekli aylığı bağlanmış. Bundan sonrası için düzenleme yapılabilir ama geçmişte sağlanan hakka dokunamazsın dediler. Çok doğru ve yerinde olarak. Ölümü mukadder olan bu 539'a gelince; 539 sayılı KHK diğer hangi kanun, yasa vs. ne olursa olsun iptal edildiği günün mesai saati sonuna kadar ya da eğer Anayasa Mahkemesi bir süre vermişse o sürenin son çalışma gününün son mesai saatine kadar uygulanır. Bunları uygulamamak yetkisi hiç kimsede yoktur. Ne Hükümette vardır, ne Yasama organında vardır. O bakımdan da şu sırada ben yarın ne yapacağım diye içinizde düşünenler varsa, tereddütte olanlar varsa böyle bir soru yoktur. Çünkü sizler işte o mukadder güne kadar, iptal edilinceye kadar Anayasa Mahkemesi önüne gelinceye, getirilinceye ve Anayasa Mahkemesi onu iptal edeceği güne kadar 539 sayılı kararname neyi öngörüyorsa onu uygulamakla hem mükellefsiniz, hem de o hakkınız var. Müsaade buyursanız oturumu kapatıyorum ve hepinize teşekkür ediyorum.

SİGORTA HUKUKU TÜRK DERNEĞİ YAYINLAR

	Basım yılı
1. Mesuliyet Sigortaları (4—7 Nisan 1977)	1977
2. Sigorta Endüstrisinin Türk Ekonomisindeki Yeri (15—16 Mayıs 1978)	1979
3. Türkiye'de Deniz Kazaları Sempozyumu (13—15 Ekim 1982)	1983
4. Eşya Taşımacılığı Sempozyumu (26—27 Ocak 1984)	1984
5. İkinci Eşya Taşımacılık Sempozyumu (24—25 Ocak 1985)	1985
6. Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu	1985
7. Sigorta Hukuku Dergisi (C.I/sayı 1)	1982
8. Sigorta Hukuku Dergisi (C.I/Sayı 2)	1982
9. Sigorta Hukuku Dergisi (C.I/Sayı 3—4)	1983
10. Sigorta Hukuku Dergisi (C.II/ Sayı1—2)	1984
11. Sigorta Hukuku Dergisi (C.II/Sayı3—4)	1985
12. Sigorta Hukuku Dergisi (C.III/Sayı 1)	1986
13. Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun Taslağı Sempozyumu (14 Haziran 1991)	1992
14. Zorunlu Sigortalar Paneli (19 Kasım 1993)	1994